

Geweld tegen de politie

Geweld tegen de politie

De rol van mentale processen van de politieambtenaar

L. van Reemst
T. Fischer
B. Zwirs

In opdracht van:
Programma Politie & Wetenschap

Foto omslag:
William Hoogteyling

Ontwerp:
Vantilt Producties & Martien Frijns

ISBN: 978 90 352 4704 8
NUR: 800, 624

Realisatie:
Reed Business, Amsterdam

© 2013 Politie & Wetenschap, Apeldoorn; Erasmus Universiteit Rotterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opname of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoud

	Voorwoord	7
1	Inleiding	9
1.1	Achtergrond	9
1.2	Theoretisch kader	12
1.3	Onderzoeksvragen	16
2	Onderzoeksopzet en analysetechnieken	19
2.1	Respondenten	19
2.2	Design en ontwikkeling vragenlijst	20
2.3	Beschrijving inhoud vragenlijst	23
2.4	Beschrijving respondenten aan de hand van achtergrondkenmerken en emoties	30
2.5	Analyses	32
3	De relatie tussen achtergrondkenmerken, mentale processen en geweldservaringen van politieambtenaren	35
3.1	Mentale processen en achtergrondkenmerken	36
3.2	Mentale processen en opgeslagen informatie en emoties	37
3.3	Beschrijving geweldservaringen	38
3.4	Geweldservaringen en achtergrondkenmerken	39
3.5	Geweldservaringen en mentale processen	41
3.6	De mate waarin verschillen in geweldservaringen verklaard worden	44
3.7	Conclusie	46

4	Voorspellen mentale processen de toekomstige geweldservaringen van politieambtenaren?	47
4.1	Verandering in geweldservaringen	48
4.2	Verschillen in ontwikkeling van geweldservaringen en mentale processen	48
4.3	De mate waarin verschillen in ontwikkeling van geweldservaringen voorspeld worden	49
4.4	Conclusie	53
5	Voorspellen geweldservaringen de toekomstige mentale processen van politieambtenaren?	55
5.1	Verandering in mentale processen	55
5.2	Verschillen in ontwikkeling van mentale processen en geweldservaringen	56
5.3	Conclusie	58
6	Samenvatting, discussie en conclusie	59
6.1	Inleiding discussie	59
6.2	Discussie	63
6.3	Beperkingen en vervolgonderzoek	68
6.4	Slotconclusie en aanbevelingen	69
	Literatuur	71
	Over de auteurs	77
	Bijlagen	79
1	Overzicht verbanden volgens literatuuronderzoek	79
2	Verschillen in sociale informatieverwerking tussen situaties	81
3	Bivariate verbanden meting 1	84
4	Vebanden tussen metingen	89
5	Multivariate tabellen	90

Voorwoord

Het huidige onderzoek 'Geweld tegen politie: de rol van mentale processen van de politieambtenaar' heeft als doel inzicht te krijgen in de rol van psychologische factoren bij geweldservaringen, om uiteindelijk bij te dragen aan de inperking van geweld tegen politieambtenaren en de verbetering van de nazorg bij geweldservaringen. Het onderzoek past daarmee binnen de programmadoelen van Veilige Publieke Taak en het programma Weerbaarheid van de landelijke politie. In het onderzoek wordt voornamelijk gebruikgemaakt van het sociale-informatieverwerkingsmodel van Crick & Dodge (1994). Het onderzoek wordt gesubsidieerd door Politie en Wetenschap.

Graag willen wij de volgende mensen hartelijk bedanken voor hun belangrijke bijdrage aan dit onderzoek:

- GTPA-medewerkers (Geweld tegen PolitieAmbtenaren) Rotterdam-Rijnmond en in het bijzonder Jan Smit, casemanager GTPA, en Linda Evertse, beleidsondersteuner regionale portefeuille GTPA, die een waardevolle inbreng hebben gehad in de opzet en verspreiding van het onderzoek en het organiseren van de expertmeeting.
- Deelnemers aan de expertmeeting bij het korps Rotterdam-Rijnmond. We willen hen bedanken voor de onmisbare inzichten voor onder andere de ontwikkeling van ons meetinstrument.
- Bas de Ruiter, Hoofd DHV (directe hulpverlening) district De Eilanden, die de mogelijkheid heeft gegeven een dag mee te lopen bij de DHV om meer inzicht te krijgen in mogelijke werksituaties van de politie.
- GTPA Drenthe en in het bijzonder Loes Huizing, projectleider GTPA, voor haar werk bij de verspreiding van het onderzoek in de noordelijke provincies.
- De korpsleiding van de deelnemende korpsen voor toestemming voor het uitvoeren van dit onderzoek.
- Cathelijne van der Schoot, chef strategische analyse en kennis Rotterdam-Rijnmond, die ons in contact heeft gebracht met de juiste personen.
- Verder: Annemieke Venderbosch (Politie en Wetenschap), Jaap Timmer (adviseur), de communicatieadviseurs en mensen bij de ICT-afdelingen van de

korpsen, en uiteraard de deelnemers aan het vragenlijstonderzoek: de politieambtenaren in de korpsen Drenthe, Friesland, Groningen, Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland Zuid.

Lisa van Reemst MSc, dr. Tamar Fischer & dr. Barbara Zwirs.
Rotterdam, augustus 2013

Inleiding

‘Het is avond. U houdt de bestuurder van een auto staande in verband met een verkeers-overtreding. De man in de auto opent zijn raam. U ziet dat er geen andere inzittenden zijn. De man trekt zijn wenkbrauwen op. U vraagt om zijn rijbewijs, maar hij weigert dit te geven. Vervolgens steekt hij zijn middelvinger op, waarna u ziet dat hij zijn stuur vastpakt.’

1.1 Achtergrond

Politieambtenaren lopen met hun werk een bepaald geweldsrisico. Ze worden vaak geconfronteerd met onvoorspelbare en gevaarlijke situaties waarbij zij (gepast) geweld mogen gebruiken, maar ook het risico lopen zelf met geweld in aanraking te komen. Het is duidelijk dat er regelmatig geweld wordt gebruikt tegen politieambtenaren (bijvoorbeeld Abraham, Flight & Roorda, 2011). Uit inventarisaties blijkt dat geweld tegen politieambtenaren kan gaan om belediging, bedreiging of intimidatie, verzet bij aanhouding, maar ook om mishandeling (Timmer, 2005; Naeye, 2009). Dit kan bij politieambtenaren tot negatieve gevolgen leiden, zoals letsel (Naeye & Bleijendaal, 2008), ziekmelding (Roozeboom, Koningsveld & Van den Bossche, 2010) of verminderde mentale weerbaarheid (Andersson Elffers Felix, 2011).

Geweld tegen politieambtenaren komt daarom steeds hoger op de agenda. Er zijn al verschillende maatregelen genomen met als doel het geweld bij interacties tussen politie en publiek te verminderen. Zo is er ten eerste vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het programma ‘Veilige Publieke Taak’ opgesteld om werknemers hun werk veilig en respectvol te kunnen laten uitvoeren. Dit programma richt zich op het voorkomen van agressie en geweld, het aanpakken van de daders en het ondersteunen bij het ontwikkelen en uitvoeren van veiligheidsbeleid. Ten tweede hebben het ministerie van Veiligheid en Justitie en de Raad van Korpschefs opdracht gegeven tot het inrichten van een landelijk programma- en actieplan voor de versterking van de (onder andere mentale) weerbaarheid van politieambtenaren. Tot slot zijn

er binnen de politie maatregelen getroffen, zoals de ontwikkeling van geweldsprotocollen (ook blijkend uit Adang e.a., 2006), het programmatisch kader en het protocol van 'Geweld Tegen Politie Ambtenaren' (GTPA), en de ontwikkeling van de arbocatalogus over veiligheid en gezondheid. Hoewel geweld tegen politieambtenaren hoog op de agenda staat, is het geweld tegen politieambtenaren tot nu toe nog niet voldoende teruggedrongen (bijvoorbeeld Naeye & Bleijendaal, 2008; Abraham e.a., 2011). Ondanks dat geweld tegen politieambtenaren niet geheel uit te bannen zal zijn vanwege de functie die politieambtenaren vervullen, is het wel wenselijk om dit geweld zo veel mogelijk terug te dringen.

Onderzoek naar geweld tegen politieambtenaren heeft zich tot op heden veelal gericht op de aard en omvang van dit geweld (bijvoorbeeld Driessen e.a., 2008). Minder aandacht is er geweest voor verschillen in het ervaren van geweld onder politieambtenaren. Aangezien het al dan niet ervaren van verschillende typen geweld en de frequentie van het ervaren van geweld verschillen tussen politieambtenaren, is het, om geweld te kunnen voorkomen, van groot belang inzicht te krijgen in de kenmerken van de omgeving of van personen die de kans op verschillen in geweldservaringen voorspellen. Verschillende soorten kenmerken zouden van belang kunnen zijn bij het voorspellen van verschillen in geweldservaringen, zoals omgevingsfactoren, kenmerken van de dader en kenmerken van het slachtoffer (bijvoorbeeld Abraham e.a., 2007).

Onderzoek in Nederland (zie bijlage 1 voor een overzicht) heeft verschillende omgevingsfactoren naar voren gebracht die de kans op geweld tegen politieambtenaren kunnen verklaren. Ten eerste kan de aanwezigheid van omstanders invloed hebben op de mate van escalatie van een situatie (bijvoorbeeld Abraham e.a., 2007). Zo kunnen omstanders bij het incident betrokken raken door zich tegen de politie te keren, waardoor de situatie eerder escaleert. Ook hebben omstanders invloed op de reacties van politieambtenaren op het geweld: politieambtenaren hebben eerder de neiging in te grijpen wanneer omstanders de belediging of bedreiging hebben gehoord. Daarnaast vindt geweld vaak plaats na een incident, zoals een aanhouding of bekeuring (Middelhoven & Driessen, 2001), en vindt het vaker 's nachts en in het weekend plaats (Abraham e.a., 2007). Ook zou geweld tegen de politie vaker plaatsvinden in stedelijke gebieden en bij uitgaanslocaties (Abraham e.a., 2007; Middelhoven & Driessen, 2001). Bovendien zou de sfeer vaak al grimmig zijn en de situatie zou eerder escaleren bij beperkte mankracht (Abraham e.a., 2007). Als laatste omgevingsfactor wordt het weer genoemd. Geweld tegen de politie zou vaker plaatsvinden bij warm weer (Abraham e.a., 2007).

Daderkenmerken die van belang zijn, zijn het geslacht, leeftijd, middelen-gebruik, specifieke groepen (bijvoorbeeld etnisch), bekendheid bij de politie en de houding van de dader. Daders zouden vaak mannen zijn (Naeye & Bleijendaal, 2008) en jong zijn (Abraham e.a., 2007). Bovendien zouden daders van geweld tegen de politie vaak onder invloed van drank en drugs zijn (bijvoorbeeld Naeye, 2009) of een geestelijke stoornis hebben (Timmer, 2005). Ook zouden daders vaak deel uitmaken van specifieke groepen, zoals etnische groepen of woonwagenbewoners (Abraham e.a., 2007). Daders zouden ook vaak bekend zijn bij de politie (Naeye & Bleijendaal, 2008) en een negatieve houding hebben, bijvoorbeeld provocerend (Abraham e.a., 2007).

Bovendien spelen kenmerken van de politieambtenaar een rol in het voorspellen van verschillen in geweldservaringen (Toch, 1992). Mannen lijken vaker met geweld in aanraking te komen (bijvoorbeeld Abraham e.a., 2007), evenals jongere politieambtenaren (bijvoorbeeld Middelhoven & Driessen, 2001). Wat betreft het opleidingsniveau lijkt het erop dat mensen met een hogere opleiding vaker verbaal geweld ervaren, maar dat er verder geen verschil bestaat in het ervaren van geweld (Middelhoven & Driessen, 2001). Politieambtenaren die meer contact met burgers hebben, zouden ook meer geweld ervaren (bijvoorbeeld Sikkema e.a., 2007). Bovendien zouden politieambtenaren met een te autoritaire of juist te vriendelijke houding meer geweld ervaren en politieambtenaren die uitstralen dat zij alles onder controle hebben minder (bijvoorbeeld Uildriks, 1996). Ook zou het op een juiste manier benaderen en niet te passief of te strikt volgens de regels handelen verband hebben met minder kans op geweld (bijvoorbeeld Roeleveld & Bakker, 2010). De praktijkervaring van politieambtenaren zou volgens verschillende onderzoeken geen verband hebben met het ervaren van geweld (bijvoorbeeld Timmer, 1999).

Ondanks het feit dat er in eerder onderzoek al veel factoren gevonden zijn die gerelateerd zijn aan geweld tegen politieambtenaren, blijven tot nu toe de verschillen in geweldservaringen voor een groot deel onverklaard (bijvoorbeeld Naeye & Bleijendaal, 2008; Adang e.a., 2006). Ook zijn onderzoeken regelmatig kwalitatief van aard (bijvoorbeeld interviews), waardoor invloeden die onbewust spelen, niet aan het licht komen. Studies over geweldservaringen in de algemene populatie geven aan dat psychologische factoren – bijvoorbeeld mentale processen, zoals de manier waarop iemand waarneemt of interpreteert – verband kunnen houden met het ervaren van geweld (Van Reemst, Fischer & Zwirs, ingediend). Juist deze factoren lijken veranderbaar en zouden daarom in trainingen aangepakt kunnen worden om zo bij te dragen aan het voorkomen van geweld. Ook kan deze informatie van nut zijn bij de begeleiding van politie-

ambtenaren die geweld hebben ervaren. Zoals het bovenstaande overzicht bevestigt, is er echter nog beperkt onderzoek gedaan naar psychologische factoren die bij zouden kunnen dragen aan het voorkomen van geweld tegen politieambtenaren. Aangezien blijkt dat geweld tegen de politie veel voorkomt en ernstige consequenties kan hebben, is het van belang om deze factoren te onderzoeken met als uiteindelijk doel geweld tegen politieambtenaren te verminderen.

1.2 Theoretisch kader

Het psychologische model dat in dit onderzoek gebruikt wordt om verschillen in geweld tegen politieambtenaren te verklaren, is het sociale-informatieverwerkingsmodel (SIP-model; Crick & Dodge, 1994). Het model is ontwikkeld om 'sociale aanpassing' te begrijpen. Het model gaat ervan uit dat verschillen in gedragingen of ervaringen verklaard kunnen worden door verschillen tussen personen in hun mentale processen. In een sociale situatie zullen mensen verschillende mentale processen doorlopen die tot een reactie leiden, het model onderscheidt: 1) waarnemen, 2) interpreteren, 3) doelstellen, 4) responsgeneratie, 5) het keuzeproces (in het oorspronkelijke model 'responsbeslissing' genoemd). Vervolgens wordt de gekozen reactie uitgevoerd.

Allereerst gaat het om het waarnemen van specifieke informatie in de situatie. Mensen hebben volgens de theorie meer aandacht voor bepaalde signalen in een situatie en minder voor andere signalen. Deze aandacht voor bepaalde signalen verschilt tussen mensen: de ene persoon let bijvoorbeeld meer op vijandige signalen (zoals het opsteken van een middelvinger, in de situatieschets aan het begin van dit hoofdstuk), terwijl de ander meer let op positieve of neutrale signalen uit de situatie (zoals dat er geen andere inzittenden zijn).

Ten tweede interpreteren mensen de informatie in de sociale situatie. Mensen interpreteren de bedoelingen van anderen en trekken conclusies over aan wie het (positieve of negatieve) verloop van een situatie toe te schrijven is. In de eerder geschetste situatie kan men denken dat de man in de auto wel of geen kwade bedoelingen heeft. Daarnaast kan men denken dat een positieve of negatieve uitkomst van een situatie aan zichzelf toe te schrijven is of aan een ander of aan geluk/kans.

Ten derde bepalen mensen een doel dat zij willen bereiken in de situatie en ten vierde bedenken mensen mogelijke reacties op de situatie.

Ten vijfde kiezen mensen door middel van een keuzeproces een reactie. Dit

keuzeproces bestaat uit vier dimensies: de responsevaluatie, de uitkomstverwachting, de *self-efficacy* en de responsselectie. Ten eerste beoordelen mensen de mogelijke reacties die zijn bedacht (responsevaluatie). Mensen zouden eerder reacties uitvoeren die zij positiever beoordelen. Ten tweede verwachten zij een bepaalde uitkomst van reacties (uitkomstverwachting). Mensen zouden eerder gedrag uitvoeren waarvan zij denken dat er een positieve uitkomst op volgt. Ten derde hebben zij ideeën over of zij een bepaalde reactie kunnen uitvoeren (*self-efficacy*). Mensen zouden eerder gedrag uitvoeren waarvan zij ook meer het idee hebben dat zij dit gedrag kunnen uitvoeren (hoge *self-efficacy*). Ten slotte selecteren zij een reactie (responsselectie), waarna het gedrag wordt uitgevoerd.

Opgeslagen informatie en emoties zouden een speciale rol spelen. Mensen hebben eerdere ervaringen (interacties met anderen), opgedane kennis (bijvoorbeeld uit opleiding), algemene evaluaties van andere mensen (mensbeelden) en zichzelf, en aangeleerde normen en waarden opgeslagen. Daarnaast ervaren zij in meerdere of mindere mate emoties. De opgeslagen informatie en emoties zouden de mentale processen beïnvloeden, maar andersom zouden ook de mentale processen de opgeslagen informatie en emoties beïnvloeden (Crick & Dodge, 1994; Orobio de Castro, 2004). De opgeslagen informatie en emoties zouden zo invloed hebben op gedrag of ervaringen. Bijvoorbeeld, wanneer iemand een negatief mensbeeld heeft (opgeslagen informatie), zal deze persoon de bedoelingen van anderen ook vijandiger interpreteren dan iemand met een positiever mensbeeld. Ook negatieve emoties zoals boosheid kunnen ervoor zorgen dat iemand de bedoelingen van anderen negatiever interpreteert. Deze negatieve mensbeelden en emoties zouden zo ook zorgen voor meer negatieve reacties of ervaringen, zoals geweldservaringen.

Uiteraard verlopen de mentale processen in de praktijk vaak niet bewust en opeenvolgend. Mensen kunnen genoemde mentale processen overslaan of er kunnen processen parallel plaatsvinden. Het model wordt veelal voorgesteld als een cyclisch proces (Crick, & Dodge, 1996).

Het model is voornamelijk gebruikt voor het verklaren van verschillen in agressief gedrag (bijvoorbeeld Wilkowski & Robinson, 2008). Meer recent wordt het model ook gebruikt voor het verklaren van verschillen in geweldservaringen. Zo toonden studies aan dat er een verband is tussen geweldservaringen en waarneming, interpretatie, doelstellen, het keuzeproces en emoties (voor een review: Van Reemst e.a., ingediend).

Studies suggereren dat mensen met (meer) geweldservaringen de neiging hebben meer vijandige signalen waar te nemen in een (hypothetische) situatie (waarneming) en dat ze inschatten dat anderen meer vijandige bedoelingen

hebben (interpretatie) (Calvete & Orue, 2011). Verder schrijven ze in het algemeen vaker het verloop van een situatie aan een ander of aan kans/geluk toe (bijvoorbeeld Fredstrom, Adams & Gilman, 2011) en juist aan zichzelf bij negatieve gebeurtenissen (dus zichzelf meer de ‘schuld’ geven; Prinstein, Cheah & Gyer, 2005).

Verder blijken mensen met (meer) geweldservaringen vaker doelen te hebben (doelstellen) die te maken hebben met wraak en indruk maken op anderen, en minder vaak doelen gericht op zelfbescherming (Rudolph, Troop-Gordon, & Flynn, 2009; Reid-Quinones e.a., 2011).

Het verzamelen van mogelijke reacties die door mensen worden bedacht (responsgeneratie) is tot nu toe nauwelijks onderzocht. De studie die wij vonden op dit gebied, liet geen verband zien tussen het ervaren van geweld en het bedenken van mogelijke reacties (Warden & Mackinnon, 2003).

Studies over het kiezen van reacties (keuzeproces) geven aan dat mensen met (meer) geweldservaringen agressieve reacties positiever (Shahinfar, Kuper-smidt & Matza, 2001) en assertieve reacties negatiever evalueren (Warden & Mackinnon, 2003). Ook zouden ze meer vertrouwen hebben agressieve reacties te kunnen uitvoeren (hoge self-efficacy voor agressieve reacties; Camodeca & Goossens, 2005) en minder vertrouwen assertieve reacties (lage self-efficacy voor assertieve reacties; Andreou, 2004) en gedragingen in het algemeen (lage algemene self-efficacy; Fredstrom e.a., 2011) uit te kunnen voeren. Daarnaast zouden ze meer agressieve, vermijdende en impulsieve reacties selecteren (responsselectie) dan mensen die geen geweld ervaren (Berlin, Appleyard & Dodge, 2011; Archer, Ireland & Power, 2007). De uitkomstverwachtingen, volgens het model ook een onderdeel van de responsbeslissing (stap vijf), zou volgens onderzoek geen verband hebben met het ervaren van geweld (Camodeca & Goossens, 2005).

Bovendien blijkt uit studies over de opgeslagen informatie dat mensen die geweld hebben ervaren ook negatievere evaluaties over zichzelf en negatievere mensbeelden hebben (Salmivalli & Isaacs, 2005; Bowling e.a., 2010).

Ten slotte geven eerdere studies aan dat mensen met meer negatieve emoties de mentale processen negatiever doorlopen dan mensen met meer positieve emoties (bijvoorbeeld gevoelens van boosheid en depressie; Kochenderfer-Ladd, 2004) en dat mensen die geweld ervaren meer angstig, ongelukkig, eenzaam, boos, gestrest, verdrietig, emotioneel uitgeput zijn en een meer problematische emotieregulatie hebben (bijvoorbeeld Reijntjes e.a., 2010).

In sommige onderzoeken wordt onderscheid gemaakt tussen verbanden met mentale processen in ambigue (onduidelijke) situaties en in duidelijk

agressieve situaties (Orobio de Castro, 2004; Verschuren, Fischer & Zwirs, 2011). Mogelijk worden verbanden vooral gevonden in ambigue situaties en minder in duidelijk agressieve situaties, omdat mensen in duidelijk agressieve situaties sowieso meer vijandige mentale processen hebben (bijvoorbeeld Verschuren e.a., 2011). Dit is tot nu toe nauwelijks bekeken in de literatuur over geweldservaringen.

Onder politieambtenaren is slechts beperkt onderzoek gedaan naar het verband tussen mentale processen en het ervaren van geweld. Dit onderzoek richtte zich vooral op het uiteindelijke gedrag of op hoe politieambtenaren overkomen op het publiek. Er werd gevonden, zoals eerder benoemd, dat politieambtenaren die uitstralen alles onder controle te hebben, anderen op een 'juiste' manier benaderen, en niet te passief of te strikt volgens de regels handelen, of een te autoritaire of te vriendelijke houding hebben, minder geweld ervaren (Uildriks, 1996; Abraham e.a., 2007). Het daadwerkelijke gedrag is uiteraard een belangrijke factor in het voorkomen van escalaties. Op dit gedrag hebben mentale processen volgens de literatuur een belangrijke invloed. Daarnaast is in eerder onderzoek van Politie en Wetenschap de rol van emoties bij mentale processen al wel bekeken: door stress zouden politieambtenaren verdachten interpreteren als gevaarlijker, en anders handelen (sneller schieten; Nieuwenhuys, Willemsen & Oudejans, 2012). Dit is alleen nog niet in verband gebracht met het ervaren van geweld.

Het gebruik van mentale processen uit het sociale-informatieverwerkingsmodel bij de voorspelling van verschillen in geweldservaringen heeft reeds zijn waarde getoond in recent onderzoek onder hoofdconducteurs van de NS (Verschuren e.a., 2011). Dit onderzoek laat zien dat de mentale processen van hoofdconducteurs in mogelijk dreigende werksituaties samenhangen met verschillen in geweldservaringen tijdens het werk. Hoofdconducteurs die meer vijandige signalen waarnamen in een ambigue situatie bleken meer kans op het ervaren van geweld te hebben. Bovendien bleek deze waarneming samen te hangen met ernstiger geweld. Andere mentale processen die samenhangen met een grotere kans op ernstig geweld waren de kwaliteit van de verzamelde reacties (responsgeneratie) en de manier waarop reacties geëvalueerd werden (de responseevaluatie uit het keuzeproces).

Op grond van het voorgaande, verwachten we dat mentale processen van politieambtenaren verband houden met hun geweldservaringen. Politieambtenaren worden echter vaak geconfronteerd met geweld, zijn getraind in het omgaan met gevaarlijke situaties en werken met een geweldsprotocol. 'Agressieve reacties', zoals doorpakken in een situatie, kunnen daarom in de politie-

praktijk professioneel gedrag inhouden, waar agressieve reacties in andere populaties regelmatig als ‘negatief’ gedrag worden gezien. Daarom is het evenwel de vraag of de verbanden zoals gevonden in de literatuur (in dezelfde mate) ook gevonden worden onder politieambtenaren.

1.3 Onderzoeksvragen

Doel van dit onderzoek is om de rol van mentale processen uit het sociale-informatieverwerkingsmodel (Crick & Dodge, 1994) bij geweldservaringen onder politieambtenaren te bekijken. De onderzoeksvraag, die tweeledig is, luidt als volgt:

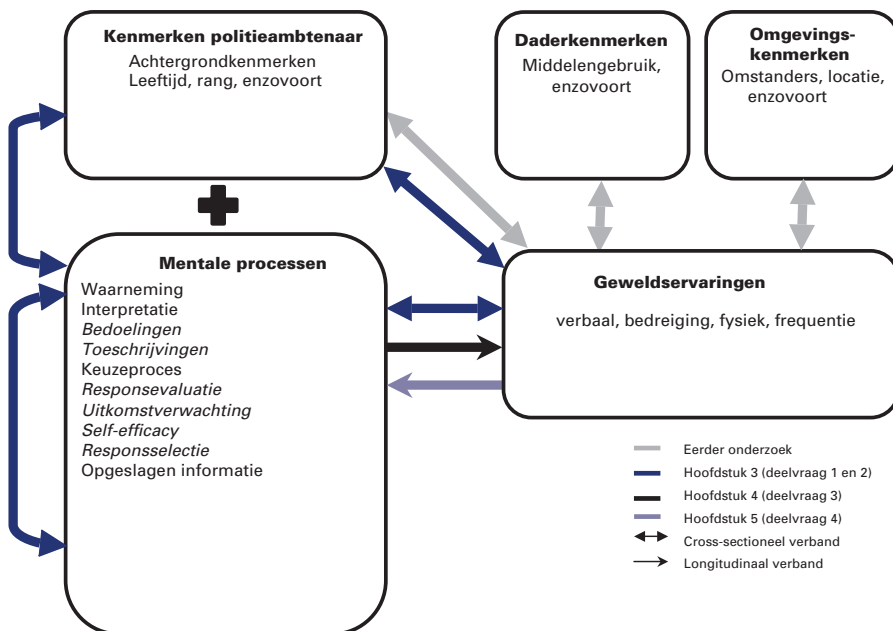
In welke mate kunnen mentale processen van politieambtenaren uit het sociale-informatieverwerkingsmodel (bijvoorbeeld het waarnemen en interpreteren van een situatie) hun geweldservaringen voorspellen en, omgekeerd, in welke mate kunnen de geweldservaringen van politieambtenaren hun mentale processen voorspellen?

Geweldservaringen in dit onderzoek zijn de *aan ons gerapporteerde* geweldservaringen van politieambtenaren. Hierbij maken we onderscheid tussen verbaal geweld, bedreiging, fysiek geweld en de frequentie van geweld. Deze onderzoeksvraag zal door middel van cross-sectioneel en longitudinaal kwantitatief onderzoek beantwoord worden. Aangezien geweldsincidenten een uitvloeisel zijn van een interactie tussen politie en burger, willen we benadrukken dat factoren buiten de individuele kenmerken van de politieambtenaar van invloed zullen zijn op geweldsincidenten. Daarbij gaat het zowel om kenmerken van de omgeving als kenmerken van de dader (zie ook het overzicht in bijlage 1 en figuur 1.1). Aangezien we in dit onderzoek de factoren willen bekijken die nog nauwelijks onderzocht en mogelijk veranderbaar zijn, bijvoorbeeld door trainingen, focussen we in dit onderzoek niet op die kenmerken, maar alleen op de invloed van de kenmerken van politieambtenaren, waaronder hun mentale processen. Zoals in figuur 1.1 te zien is, gaan we hierbij in op verschillende verbanden. De deelvragen die hierbij aan bod komen zijn:

- 1 In welke mate is er een verband tussen achtergrondkenmerken (bijvoorbeeld leeftijd en rang), mensbeelden en emoties van politieambtenaren en hun mentale processen? (hoofdstuk 3)

- 2 In welke mate is er een verband tussen achtergrondkenmerken en mentale processen (waaronder mensbeelden en emoties) van politieambtenaren en hun geweldservaringen? (hoofdstuk 3)
- 3 In hoeverre voorspellen mentale processen van politieambtenaren hun latere geweldservaringen? (hoofdstuk 4)
- 4 In hoeverre voorspellen geweldservaringen van politieambtenaren hun latere mentale processen? (hoofdstuk 5)

Figuur 1.1: Onderzochte verbanden tussen kenmerken van de politieambtenaar, inclusief mentale processen, en geweldservaringen in eerder en huidig onderzoek

Onderzoeksofzet en analysetechnieken

Dit onderzoek maakt gebruik van vragenlijstgegevens verzameld bij politieambtenaren uit verschillende korpsen op twee meetmomenten. We zullen in dit hoofdstuk achtereenvolgens ingaan op de werving en kenmerken van de respondenten, het design van het onderzoek, de vragenlijst en tot slot de gebruikte analyses.

2.1 Respondenten

De respondenten zijn geworven in 5 van de 25 politiekorpsen in Nederland. De geselecteerde politiekorpsen waren Drenthe, Friesland, Groningen, Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland Zuid, waarmee zowel meer plattelands- als meer stedelijke gebieden zijn vertegenwoordigd. Bij deze korpsen is, na overleg met GTPA-medewerkers en toestemming van de korpsleiding, een bericht op Korpsnet (intranet) geplaatst, met een link naar een digitale vragenlijst. Het invullen van de vragenlijst duurde ongeveer 15 minuten (mediaan = 12:54, interkwartielafstand: 10:15-18:00). De eerste meting is afgenomen tussen december 2011 en februari 2012. In de vragenlijst moesten politiemedewerkers aangeven of zij aan een tweede meting mee wilden doen. In dat geval vulden zij hun e-mailadres in en kregen zij na zes maanden een tweede vragenlijst aangeboden door middel van een link in een e-mailbericht. De tweede meting vond plaats tussen juni en september 2012. De politieambtenaren kregen geen beloning voor hun deelname.

Politieambtenaren konden meedoen aan de studie als ze bij de Noodhulp/DHV (directe hulpverlening) of Handhaving/Wijkteam in de rangen aspirant, surveillant, agent, hoofdagent en brigadier bij een van de geselecteerde korpsen werkten. Ambtenaren in deze rangen en processen werken meer dan andere politieambtenaren op straat en komen meer in aanraking met geweld.

Van de respondenten die de vragenlijst openden, voldeden 839 aan deze criteria (79,1%). Politieambtenaren die hier niet aan voldeden werden bedankt voor hun deelname en naar de laatste pagina van de vragenlijst doorverwezen.

Van de respondenten die aan de criteria voldeden, vulden 578 deelnemers de vragenlijst volledig in (68,9%). Volgens experts bij de politiekorpsen zou een mogelijke reden voor non-respons kunnen zijn dat politieambtenaren vaak gevraagd worden deel te nemen aan onderzoek en hierdoor ‘onderzoeksmoe’ zijn (Baruch & Holtom, 2008). 71 procent van de politieambtenaren die de eerste vragenlijst volledig hadden ingevuld, gaf aan ook benaderd te willen worden voor de tweede vragenlijst. Van deze 411 personen vulden 296 de tweede vragenlijst volledig in (72%).

Aangezien sommige politieambtenaren de vragenlijst niet volledig invulden, zouden hun gegevens niet gebruikt kunnen worden voor de analyses. Dit zou betekenen dat de respondenten die wel in de analyses worden opgenomen mogelijk een selecte groep politieambtenaren zijn, met bijvoorbeeld andere kenmerken dan politieambtenaren die de vragenlijst niet volledig invulden (Little & Rubin, 1987; Allison, 2002). Hierdoor zouden de resultaten minder goed generaliseerbaar zijn naar alle politieambtenaren. Om dit te voorkomen, hebben we ervoor gekozen de niet ingevulde vragen van politieambtenaren die een deel van de vragenlijst (vragen over achtergrondkenmerken en een deel van de mentale processen) wel hebben ingevuld, te imputeren met behulp van gemiddeldes. Hierbij worden ontbrekende waarden ingeschat op basis van de gemiddelde waarden die anderen hebben ingevuld (Huisman, 2007). Dit betrof 136 respondenten in meting 1 en 13 in meting 2. Door de imputatie kan dus gebruikgemaakt worden van een grotere, minder selecte, groep respondenten. Er worden uiteindelijk gegevens van 713 respondenten van meting 1 en 309 respondenten voor meting 2 opgenomen in de analyses. De imputatie blijkt, na controle, geen invloed te hebben gehad op het significant worden van verbanden.

2.2 Design en ontwikkeling vragenlijst

De studie is een longitudinaal vragenlijstsonderzoek (zie kader). De vragenlijsten zijn een bewerking van het Social Information Processing Interview (SIP-I), ontwikkeld om mentale processen uit het sociale-informatieverwerkingsmodel te meten. Deze vragenlijst is reeds bruikbaar (betrouwbaar en valide) gebleken in eerdere studies met verschillende populaties (Crick & Dodge, 1996; Orobio de Castro, Bosch, Veerman & Koops, 2005; Van Nieuwenhuijzen e.a., 2005). In deze vragenlijst worden hypothetische situaties gepresenteerd waarna gevraagd wordt naar de sociale informatieverwerking in deze situaties. De hypothetische

situaties zijn gebaseerd op eerdere studies over mentale processen op basis van de SIP-I (Orobio de Castro e.a., 2005; Verschuren e.a., 2011) en gesprekken met politiemedewerkers.

Een beperking van deze opzet is dat geen definitieve conclusies over causale verbanden kunnen worden getrokken. Dit kan enkel door middel van een experiment, waarbij de onafhankelijke variabelen worden gemanipuleerd en externe variabelen onder controle worden gehouden. Om in onze onderzoeksopzet de invloed van externe variabelen zo veel mogelijk uit te kunnen sluiten, houden we rekening met achtergrondkenmerken (zoals leeftijd, rang, enzovoort). Daarnaast is een beperking dat in de vragenlijst politieambtenaren de mentale processen van het theoretisch model reflectief doorlopen. Door onderzoeksmethoden die maken dat respondenten de stappen reflectief doorlopen, kunnen wij wel conclusies trekken over de reflectieve manier van sociale informatieverwerking, maar minder over de emotionele/onbewuste manier van sociale informatieverwerking (zie bijvoorbeeld Orobio de Castro, 2004).

Dit onderzoek is een longitudinaal onderzoek, omdat gebruik wordt gemaakt van twee meetmomenten, met 6 maanden ertussen. Verbanden tussen variabelen die op hetzelfde moment gemeten zijn (die in hoofdstuk 3 worden besproken), noemen we cross-sectionele verbanden. Verbanden tussen variabelen die in meting 1, respectievelijk meting 2 gemeten zijn (die in hoofdstuk 4 en 5 worden besproken), noemen we longitudinale verbanden. Met longitudinale verbanden bekijken en voorspellen we de ontwikkeling van mentale processen en geweldservaringen in de tijd.

Een pilot is uitgevoerd onder 143 aspiranten bij een politiekorps dat niet geselecteerd was voor het onderzoek. Op basis van de pilot zijn de situaties verder ontwikkeld door middel van expliciete voorbeelden van werksituaties in de rapportage voor Politie & Wetenschap van Naeye & Bleijendaal (2008) en in overleg met ervaringsdeskundigen tijdens een expertmeeting bij een van de korpsen. Op basis van de pilot en de gesprekken met ervaringsdeskundigen is eveneens besloten om vragen over het doelstellen en de responsgeneratie van het SIP-model niet op te nemen in de uiteindelijke vragenlijst. Deze stappen zijn theoretisch minder interessant en de pilot liet weinig variatie in resultaten zien. De meeste politieambtenaren gaven aan dat hun doel was de situatie te

de-escaleren, mogelijk als gevolg van wat zij hebben geleerd in trainingen. Bovendien genereerden de meeste politieambtenaren slechts één reactie (vergelijk Verschuren, 2010), die zij vervolgens ook selecteerden. De selectie van de reactie wordt al gemeten in stap vijf, waardoor er overlap zou ontstaan met responsgeneratie. Daarom hebben we alleen de vragen over waarneming, interpretatie en het keuzeproces meegenomen in de definitieve vragenlijst.

Uiteindelijk zijn er twee situaties als meest geschikt bevonden en van elke situatie is een ambigue en een agressieve versie opgesteld door het veranderen van één zin in de beschreven situatie (zie kaders). Op deze manier kunnen mogelijke verschillen tussen de twee versies toegekend worden aan het feit dat de situatie agressief of ambigu is, aangezien andere aspecten, zoals de locatie of de andere persoon in de situatie, hetzelfde zijn gebleven.

Om de vragenlijsten zo kort mogelijk te houden, kregen de politieambtenaren ieder een vragenlijst over slechts één situatie aangeboden. Dit betekent dat er 4 versies van de vragenlijst zijn ontwikkeld (een ambigue en agressieve variant van beide situaties). De situaties werden willekeurig toegekend aan de respondenten, om op die manier na te kunnen gaan of het type situatie (ambigu of agressief) de uitkomsten beïnvloedt (zie Goudriaan & Nieuwbeerta, 2007). Hoewel bleek dat het mentale proces inderdaad op een andere manier doorlopen werd in de verschillende situaties, blijkt dit nauwelijks invloed te hebben op het verband tussen mentale processen en geweldservaringen (zie ook bijlage 2). De gepresenteerde resultaten zullen dus over alle typen situaties gezamenlijk gaan.

Situatie 1

Ambigue versie

‘U rijdt met een collega in een auto door een inmiddels rustige straat in een uitgaansgebied. De kroegen zijn al dicht. Zo’n 10 jongeren, duidelijk onder invloed, praten luid. Ze wijzen naar u en komen recht op u en uw collega af.’

Agressieve versie

‘U rijdt met een collega in een auto door een inmiddels rustige straat in een uitgaansgebied. De kroegen zijn al dicht. Zo’n 10 jongeren, duidelijk onder invloed, praten luid. Ze wijzen naar u en komen recht op u en uw collega af. Een van de jongens slaat op uw auto.’

Situatie 2

Ambigue versie

‘Het is avond. U houdt de bestuurder van een auto staande in verband met een verkeersovertreding. De man in de auto opent zijn raam. U ziet dat er geen andere inzittenden zijn. De man trekt zijn wenkbrauwen op. U vraagt om zijn rijbewijs, maar hij weigert dit te geven, waarna u ziet dat hij zijn stuur vastpakt.’

Agressieve versie

‘Het is avond. U houdt de bestuurder van een auto staande in verband met een verkeersovertreding. De man in de auto opent zijn raam. U ziet dat er geen andere inzittenden zijn. De man trekt zijn wenkbrauwen op. U vraagt om zijn rijbewijs, maar hij weigert dit te geven. Vervolgens steekt hij zijn middelvinger op, waarna u ziet dat hij zijn stuur vastpakt.’

Door zowel de mentale processen als het ervaren geweld herhaald te meten, kunnen de verbanden op lange termijn (longitudinaal) worden bekeken. Hoewel niet van oorzaak-gevolg gesproken kan worden, kan op deze manier wel gekeken worden of politieambtenaren met bepaalde mentale processen na verloop van tijd (zes maanden) meer of minder kans ontwikkelen om geweld te ervaren of, omgekeerd, dat er na een geweldservaring veranderingen in de mentale processen optreden.

2.3 Beschrijving inhoud vragenlijst

In de vragenlijst zijn vragen opgenomen over het ervaren van geweld, mentale processen en verschillende achtergrondkenmerken.

2.3.1 Afhankelijke variabelen – geweld.

Respondenten gaven aan hoe vaak zij in de laatste zes maanden in aanraking zijn gekomen met verschillende typen van geweld, namelijk: verbaal geweld, bedreiging en fysiek geweld (gebaseerd op Hensbergen, 2002). De verschillende typen van geweldservaringen zijn allereerst omgezet in het wel of niet ervaren van verbaal geweld, bedreiging en fysiek geweld (0 = niet, 1 = wel). De

driedeling tussen verbaal geweld, bedreiging en fysiek geweld is eerder gemaakt in de *Handreiking voor 'protocol geweld tegen politie'* (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties & Directie Politie, 2005) en in bijvoorbeeld het onderzoek van Timmer (2005). Hoewel sommige onderzoeken ook onderscheid hebben gemaakt tussen meer en minder ernstig geweld (bijvoorbeeld Verschuren e.a., 2011), hebben wij dit achterwege gelaten omdat de indeling van meer en minder ernstig geweld lastig te maken was. Hoewel vormen van fysiek geweld vaak als ernstiger bestempeld worden dan verbaal geweld of bedreiging, kan een bedreiging voor sommigen juist meer effect hebben op hun functioneren. Wij hebben aan enkele politieambtenaren gevraagd een indeling te maken van minder ernstig tot ernstiger geweld, maar ook bij politieambtenaren zelf bleek de mening hierover niet voldoende eenduidig. Daarom spreken we in het rapport niet over ernstig of minder ernstig geweld, maar benoemen we de specifieke vormen van geweld.

Om ook te kunnen kijken naar de frequentie van geweld, is de frequentie van het ervaren van verbaal geweld, bedreiging en fysiek geweld gesommeerd in de variabele 'frequentie van geweldservaringen'. Twee respondenten hadden extreme scores op verbaal geweld (≥ 200). Deze scores zijn teruggebracht naar honderd, aangezien alle andere respondenten honderd of lager hadden ingevuld. Na het sommeren zijn wederom twee extreme scores teruggebracht naar de maximale score, om te zorgen dat resultaten niet door deze scores vertekenden.

Mogelijk zal er in sommige gevallen een overschatting en in andere gevallen een onderschatting van het aantal geweldservaringen plaatsvinden, bijvoorbeeld omdat sommige politieambtenaren het ervaren van geweld beter onthouden. Om te voorkomen dat dit voor vertekening zorgt, hebben we verschillende opties overwogen om de geweldservaringen zo goed mogelijk in te schatten:

- *Gebruik van geregistreerde gegevens in HKS (het herkenningsdienstsysteem) over het ervaren van geweld.* Na overleg met experts bij de politie bleek echter dat in de praktijk nog niet alle keren dat iemand geweld ervaart, geregistreerd worden in de politiesystemen en dat bovendien uit de registratie niet altijd duidelijk blijkt tot wie dit geweld gericht was, wanneer politieambtenaren gezamenlijk aan het werk waren. Om deze redenen viel deze optie af.
- *Navraag leidinggevend.* Politieambtenaren zullen echter, zeker wanneer zij het geweld dat zij hebben ervaren niet ernstig vinden, geweld niet altijd melden aan leidinggevend. Om deze reden viel ook deze optie af.

Omdat deze controle mogelijkheden afvielen, is in de vragenlijst een controlevraag opgenomen die gaat over mensen in het algemeen bepaald gedrag van

burgers sneller als ‘erg’ beschrijven. Bij de vragen die ingaan op een negatieve uitkomst van een reactie op de hypothetische situaties (namelijk uitgescholden worden) is een vraag toegevoegd die luidt: ‘Vindt u deze uitkomst erg?’ Antwoorden werden gegeven op een driepuntsschaal (1 = nee, 2 = een beetje, 3 = ja). Wanneer politieambtenaren die de negatieve uitkomst erger vinden vaker geweld ervaren dan politieambtenaren die de negatieve uitkomst minder erg vinden, is mogelijk sprake van een (gedeeltelijk) rapportage-effect. Deze mensen rapporteren een bepaalde ervaring mogelijk eerder als geweld dan hun collega’s. Dit blijkt alleen het geval voor het ervaren van bedreiging. Er lijkt dus geen vertekening te zijn in het rapporteren van het ervaren van verbaal of fysiek geweld, of de frequentie van het ervaren geweld, maar wel in bedreiging. Dit is echter een zwak verband ($r = ,09$, $p < ,05$). We houden rekening met deze variabele (‘erg vinden van negatieve uitkomst’) in de analyses.

2.3.2 Onafhankelijke variabelen – mentale processen.

Nadat de situatie (zie hierboven) werd beschreven, werden vragen gesteld over mentale processen, gebaseerd op eerder onderzoek over het sociale-informatieverwerkingsmodel (SIP-I; Orobio de Castro e.a., 2005; Verschuren e.a., 2011). Er is per mentaal proces uit het model één (of meer, indien aangegeven) vraag gesteld. Hieruit zijn de volgende processen af te leiden.

Waarneming werd gemeten door de vraag ‘Wat is voor u het belangrijkste gegeven in de bovenstaande situatie?’ Vijf antwoordmogelijkheden werden gegeven, met daarin letterlijke kenmerken uit de situatie, zoals ‘Ze (de jongens) zijn duidelijk onder invloed’. Kenmerken waren agressief of niet-agressief. Als een persoon dacht dat agressieve informatie het belangrijkste gegeven was in de situatie, dan wordt dit gezien als vijandige waarneming. Uit deze vraag is de dichotome variabele ‘vijandige waarneming’ ontwikkeld (0 = nee, 1 = ja).

De interpretatie van de situatie werd gemeten door het meten van de interpretaties van bedoelingen en toeschrijvingen van uitkomsten. De interpretatie van bedoelingen werden gemeten door de vraag ‘Welke bedoelingen denkt u dat de jongens/man hebben/heeft?’ Antwoorden werden gegeven op een driepuntsschaal (1 = goede, 2 = geen goede en geen kwade, 3 = kwade). Een hogere score geeft een inschatting van meer vijandige bedoelingen weer. Hoewel de toeschrijvingen van uitkomsten volgens het theoretisch model onderdeel zijn van de interpretatie van de situatie, worden deze doorgaans gemeten aan de hand van de uitkomsten van een situatie (Crick & Dodge, 1994). Om de toe-

schrijvingen van uitkomsten te meten werd daarom op basis van de agressieve, passieve en assertieve reactie en positieve en negatieve uitkomst (zoals beschreven in de volgende alinea) gevraagd: 'Denkt u dat de reactie hiertoe geleid heeft?' Antwoorden werden gegeven op een driepuntsschaal (1 = nee, 2 = een beetje, 3 = ja). Verwacht wordt dat politieambtenaren die positieve uitkomsten minder aan zichzelf en negatieve uitkomsten meer aan zichzelf toeschrijven, meer geweld ervaren. Vanwege deze verschillende verwachtingen voor een negatief of positief verloop van de situatie, wordt gebruik gemaakt van de somscore van de drie vragen die gesteld werden na een positieve uitkomst en de somscore van de drie vragen die gesteld werden na een negatieve uitkomst. Een hogere score geeft meer toeschrijving van uitkomsten aan zichzelf aan.

Het keuzeproces bestaat uit de responsevaluatie, uitkomstverwachting, self-efficacy en responsselectie (Crick & Dodge, 1994). De reacties die werden beschreven waren agressief (bijvoorbeeld 'u gaat met uw wapenstok klaar staan voor een confrontatie'), passief (bijvoorbeeld 'u rijdt rustig de andere kant op') en assertief (bijvoorbeeld 'u gaat een gesprek met hen aan'). Daarnaast werden een meer positieve (bijvoorbeeld 'de jongens lopen weg') en meer negatieve (bijvoorbeeld 'de jongens schelden u uit') uitkomst beschreven.

Per reactie (agressief, passief en assertief) werd de responsevaluatie gemeten door middel van de vraag: 'Wat vindt u van deze manier van reageren?' Antwoorden werden gegeven op een driepuntsschaal (1 = slecht, 2 = niet slecht en niet goed, 3 = goed). Deze variabele is gehercodeerd zodat een hogere score een negatievere responsevaluatie aangaf.

Per reactie (agressief, passief en assertief) werd de uitkomstverwachting gemeten door middel van de vraag 'Waar denkt u dat deze reactie toe kan leiden?' De twee antwoordopties waren de meer positieve (gescoord als 1) en meer negatieve (gescoord als 2) uitkomst, zoals hierboven beschreven. Een hogere score gaf een meer negatieve uitkomstverwachting aan.

Per reactie (agressief, passief en assertief) werd de self-efficacy gemeten door middel van de vraag: 'Denkt u dat u op deze manier kunt reageren in deze situatie?' Antwoorden werden gegeven op een driepuntsschaal (1 = nee, 2 = een beetje, 3 = ja). Deze variabele is gehercodeerd zodat een hogere score een lagere self-efficacy (minder het idee hebben een reactie uit te kunnen voeren) aangaf.

Responsselectie werd gemeten door middel van de vraag 'Als u een van deze drie reacties zou moeten uitvoeren in deze situatie, welke zou u dan kiezen?' De opties waren de drie reacties die meer agressief (1, bijvoorbeeld klaar gaan staan met een wapenstok), passief (2, bijvoorbeeld weggrijden) of assertief (3, bijvoorbeeld praten met de persoon) van aard waren.

Het mensbeeld (als deel van de opgeslagen informatie) werd gemeten door middel van de vraag: 'Wat is uw beeld van andere mensen?' Antwoorden werden gegeven op een driepuntsschaal (1 = negatief, 2 = niet negatief en niet positief, 3 = positief). Deze variabele is gehercodeerd zodat een hogere score een negatiever mensbeeld aangaf.

Emoties zouden een belangrijke rol spelen bij sociale informatieverwerking (Crick & Dodge, 1994; Orobio de Castro, 2004; Nieuwenhuys e.a., 2012). Oorspronkelijk werd gevraagd naar angst en boosheid. Door de experts bij de politie werd echter afgeraden naar angst te vragen omdat politieambtenaren niet zouden rapporteren bang te zijn. Daarom werd gevraagd of politieambtenaren in de beschreven situatie boos of gespannen zouden zijn, gemeten op een driepuntsschaal (1 = nee, 2 = een beetje, 3 = ja). De vraag over gespannen zijn is gehercodeerd, zodat een hogere score op beide vragen meer negatieve emoties impliceerden (boos en gespannen). Ook is in de vragenlijst een schaal opgenomen bestaande uit 4 items om emotieregulatie te meten, op basis van de *personal distress*-subschaal van Davis (1980). Bijvoorbeeld: 'Wanneer ik zie dat iemand pijn wordt gedaan, blijf ik rustig', met drie antwoordopties (1 = mee oneens, 2 = niet mee oneens en niet mee eens, 3 = mee eens). Deze schaal bleek echter niet voldoende betrouwbaar (Cronbachs $\alpha = ,15$), mogelijk doordat we de oorspronkelijke schaal hebben moeten inkorten en vertalen voor gebruik. Daarom is de schaal niet opgenomen in de analyses.

Omdat politieambtenaren mogelijk zo positief mogelijk over willen komen en hun antwoorden daarop aanpassen, hebben we een schaal opgenomen om sociale wenselijkheid te meten, op basis van de Marlowe-Crowne schaal (Crowne & Marlowe, 1960). Bijvoorbeeld: 'Ik vind het nooit erg om iets voor iemand terug te doen', met drie antwoordopties (1 = mee oneens, 2 = niet mee oneens en niet mee eens, 3 = mee eens). Deze schaal bleek echter niet voldoende betrouwbaar (Cronbachs $\alpha = ,35$), mogelijk doordat we de oorspronkelijke schaal hebben moeten inkorten en vertalen voor gebruik. Daarom is de schaal niet opgenomen in de analyses.

2.3.4 Achtergrondkenmerken

Sociaal-demografische factoren, werkgerelateerde factoren, spanningsbehoefte ('sensation seeking') en hoe iemand in zijn vel zit werden als controlevariabelen gemeten, omdat deze variabelen mogelijk zowel een verband hebben met mentale processen als met geweldservaringen.

Volgens eerder onderzoek zouden verschillende sociaal-demografische en werkgerelateerde factoren van belang zijn (zie bijlage 1 voor een overzicht). Respondenten gaven daarom hun geboortjaar, waaruit de variabele 'leeftijd' is berekend, en hun geslacht (0 = man, 1 = vrouw). Mogelijk ervaren oudere politieambtenaren minder geweld doordat zij meer ervaring hebben en trainingen hebben doorlopen, of door selectie, als politieambtenaren die veel met geweld in aanraking komen eerder met hun werk stoppen. Het zou ook zo kunnen zijn dat oudere politieambtenaren naar meer gevaarlijke situaties gestuurd worden vanwege hun ervaring, waardoor ze meer risico lopen om met geweld in aanraking te komen.

Respondenten gaven ook informatie over het geboorteland van beide ouders. Hieruit is aan de hand van de CBS-definitie (Centraal Bureau voor Statistiek, 2000) de nominale variabele etniciteit geconstrueerd (0 = autochtoon, 1 = westerse allochtoon, 2 = niet-westerse allochtoon). Volgens de CBS-definitie is iemand allochtoon als ten minste een van de ouders in het buitenland is geboren. Westerse herkomstlanden zijn landen in Europa (uitgezonderd Turkije), Noord-Amerika, Oceanië, Japan en Indonesië. Niet-westerse herkomstlanden zijn Turkije en landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (uitgezonderd Japan en Indonesië). Wanneer twee ouders in het buitenland zijn geboren, maar in verschillende landen, wordt het land waar de moeder is geboren als uitgangspunt genomen (Centraal Bureau voor Statistiek, 2000). Een enkele keer was het niet mogelijk iemand in te delen in een van de genoemde categorieën (N = 2, bijvoorbeeld bij het antwoord: niet bekend), dus deze ontbrekende waarden werden, zoals eerder uitgelegd, geïmputeerd.

De hoogste opleiding die respondenten hebben afgerond of nog aan het volgen zijn, is gemeten in een vraag met als antwoordopties de opleidingen die op het moment beschikbaar zijn om tot politieambtenaar opgeleid te worden. Daarnaast was er de optie 'Anders, namelijk' waarin respondenten een eventuele andere opleiding konden benoemen. Er werden bij deze optie voornamelijk opgeheven politieopleidingen genoemd. Respondenten zijn zo veel mogelijk ingedeeld in de vier categorieën van de huidige opleiding op basis van het niveau van de genoemde opleiding. Soms was dit echter niet mogelijk (N = 5, bijvoorbeeld bij het antwoord 'verschillende opleidingen'), dus deze ontbrekende waarden werden, zoals eerder uitgelegd, geïmputeerd. Ook werd in een open vraag gevraagd naar het aantal dienstjaren om de praktijkervaring te meten.

Respondenten gaven aan hoeveel uur per week men op straat werkte en bovendien of ze minder, evenveel of meer 's nachts of in het weekend werkten dan hun collega's. Een hoge score gaf aan dat iemand relatief meer 's nachts of

meer in het weekend werkte. We verwachten dat mensen die meer op straat werken, meer 's nachts en in het weekend werken, vaker geweld ervaren omdat de gelegenheid er op die momenten vaker is.

Verder is het belangrijk rekening te houden met de eigenschap 'spanningsbehoefte' ('sensation seeking'), omdat personen die meer behoefte hebben aan spanning, mogelijk eerder risicovolle situaties opzoeken. Hierdoor zouden zij meer geweld ervaren, zoals regelmatig gevonden is in andere populaties (bijvoorbeeld Saewyc e.a., 2009; Monks, Tomaka, Palacios & Thompson, 2010). De spanningsbehoefte is gemeten door middel van de veelgebruikte *sensation seeking*-schaal van Hoyle e.a. (2002). Ook deze schaal hebben we vertaald en terugvertaald. Bovendien hebben we een item verwijderd in verband met ongeschiktheid ('Ik hou van wilde feesten'). Er bleven zeven items over, zoals: 'Ik doe graag nieuwe en spannende ervaringen op' en 'Ik word onrustig als ik te lang thuis zit'. De stellingen zijn gemeten op een driepuntsschaal (1 = mee oneens, 2 = niet mee oneens en niet mee eens, 3 = mee eens). De items zijn gehercodeerd zodat een hogere score meer spanningsbehoefte betekent. De spanningsbehoeftescore is de somscore van de zeven items.

Omdat empathie mogelijk ook gerelateerd is aan geweldservaringen (Malti e.a., 2010), is in de vragenlijst een empathieschaal opgenomen bestaande uit acht items, op basis van de *perspective taking and empathic concern*-subschaal van Davis (1980). Bijvoorbeeld: 'Ik vind het soms moeilijk om dingen vanuit het perspectief van een ander te zien', met drie antwoordopties (1 = mee oneens, 2 = niet mee oneens en niet mee eens, 3 = mee eens). Deze schaal bleek echter niet voldoende betrouwbaar (Cronbachs alpha = ,50), mogelijk doordat we de oorspronkelijke schaal hebben moeten inkorten en vertalen voor gebruik. Daarom is de schaal niet opgenomen in de analyses.

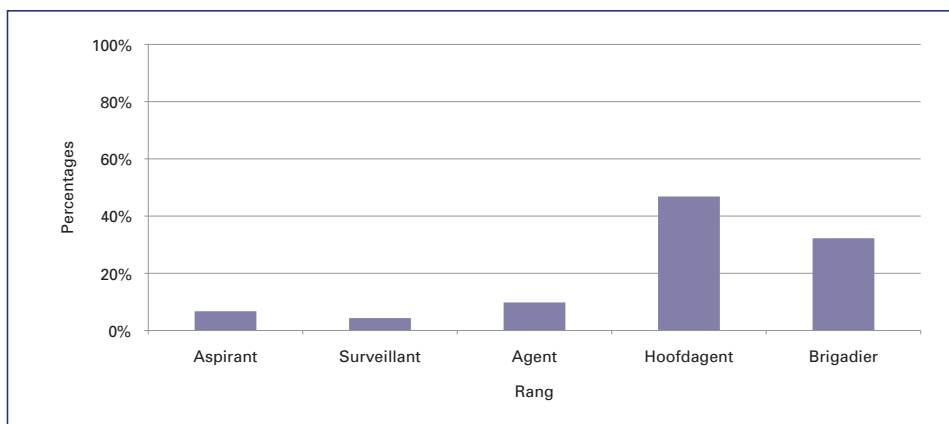
Op advies van experts bij de politie bekijken we ook hoe politieambtenaren in hun vel zitten. Mensen die slecht in hun vel zitten, zouden mogelijk het mentale proces anders doorlopen en ook meer geweld ervaren. Daarom werd gevraagd naar hoe men zich in het afgelopen halfjaar voelde door middel van de vraag 'Hoe zat u het afgelopen halfjaar in uw vel?' Antwoorden werden gegeven op een driepuntsschaal (1 = slecht, 2 = redelijk, 3 = goed). Deze vraag is gehercodeerd, zodat een hogere score betekent dat iemand slechter in zijn of haar vel zit.

2.4 Beschrijving respondenten aan de hand van achtergrondkenmerken en emoties

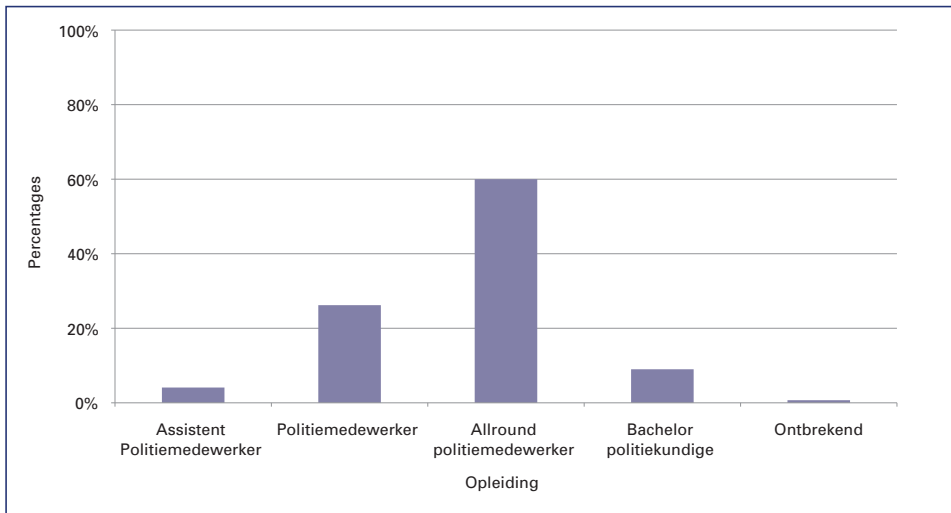
In deze paragraaf zullen we de respondenten beschrijven aan de hand van achtergrondkenmerken. Hierbij maken we gebruik van de niet-geïmputeerde variabelen, om zo weer te geven wat daadwerkelijk is ingevuld. Bij de beschrijving zullen waarden dus soms ontbreken, maar voor de analyses zijn deze, zoals eerder beschreven, geïmputeerd op basis van de gemiddeldes van anderen.

Een groot deel van de uiteindelijke respondenten werkt bij het korps Rotterdam-Rijnmond ($N = 527$). In dit korps was relatief veel ondersteuning bij de verspreiding van de vragenlijst. Van andere korpsen heeft een kleiner aantal politiemedewerkers deelgenomen (totaal $N = 186$). Eventuele verschillen tussen korpsen in resultaten zijn moeilijk inhoudelijk te interpreteren, omdat onduidelijk is of deze liggen aan korps- of regioverschillen. Daarom maken wij geen onderscheid tussen korpsen in de analyses.

Respondenten zijn gemiddeld 38 jaar oud (gemiddelde (M) = 37,89, standaardafwijking (SD) = 10,88) en hebben gemiddeld 14 jaar praktijkervaring ($M = 13,81$, $SD = 10,60$). De meeste respondenten zijn mannen (74,5%), hoofdagente en hebben een opleiding afgerond op het niveau van allround politiemedewerker (mbo niveau 4). De meeste respondenten zijn autochtoon (87,0%, 5,9% zijn westerse allochtoon, 6,9% zijn niet-westerse allochtoon en van 0,3% ontbreekt informatie). De respondenten werken gemiddeld 30 uur per week op straat ($M = 30,40$, $SD = 8,31$). De frequenties (in percentages) van de rangen en opleidingsniveaus staan weergegeven in figuur 2.1a en 2.1b.

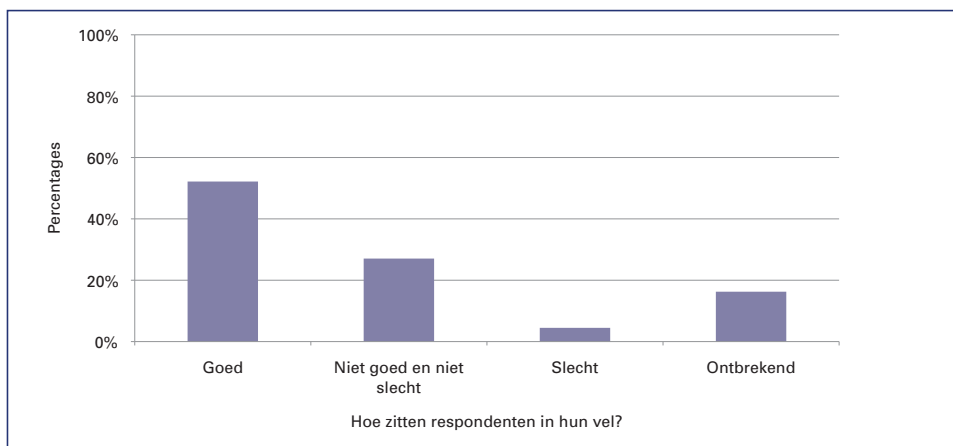

Figuur 2.1a: Percentages respondenten in verschillende rangen

Figuur 2.b: Percentages respondentent met verschillende opleidingen

Hoewel we dit niet kunnen vergelijken met een normgroep, lijkt de spanningsbehoefte van de respondenten niet hoog en niet laag ($M = 15,41$, $SD = 2,51$). Daarnaast voelen de meeste politieambtenaren zich goed in hun vel, zie figuur 2.1c. De meeste politieambtenaren (42,4%) vonden het een beetje erg om de negatieve uitkomst (uitgescholden worden) mee te maken (29,5% vond het wel erg, 18,9% niet erg en van 9,3% ontbreekt de informatie).

Figuur 2.1c: Percentages van hoe respondenten in hun vel zitten

We hebben bekeken of de respondenten in algemene kenmerken verschilden van de DHV en wijkteam-politieambtenaren in het korps Rotterdam-Rijnmond, aangezien de meeste respondenten bij dit korps werkten. Respondenten bleken gelijk in etniciteit te zijn, vergeleken met politieambtenaren bij Rotterdam-Rijnmond. Respondenten bleken echter vaker vrouw (26% vs. 21%, $t = 3.02$, $p < .01$), jonger ($M = 38$ vs. $M = 40$ jaar, $t = -5.66$, $p < .001$) en hadden meer praktijkervaring ($M = 14$ vs. $M = 12$ jaar, $t = 5.30$, $p < .001$), dan de gemiddelde politieambtenaar werkend bij korps Rotterdam-Rijnmond.

We hebben daarnaast bekeken of de respondenten die beide vragenlijsten hebben ingevuld ($N = 309$) verschillen in achtergrondkenmerken van de respondenten die alleen de eerste vragenlijst volledig hebben ingevuld ($N = 578$). Hier hebben we bewust niet de respondenten van meting 1 met geïmputeerde waarden meegenomen, omdat dit een vertekening in de verbanden kan opleveren: elke respondent voor wie waarden geïmputeerd moesten worden, had immers niet deelgenomen aan de tweede meting. De respondenten verschilden niet wat betreft geslacht, leeftijd, rang, praktijkervaring, de frequentie van het werken op straat, 's nachts en in het weekend, spanningsbehoefte, hoe ze in hun vel zaten en hoe erg ze het vonden om uitgescholden te worden. Twee verbanden bleken marginaal significant (zie uitleg van 'marginaal' in kader): autochtonen ($\chi^2 = 5,26$, $df = 2$, $p = ,07$) en politieambtenaren met een hogere opleiding ($\chi^2 = 6,58$, $df = 3$, $p = ,09$) leken eerder beide vragenlijsten in te vullen.

2.5 Analyses

De gegevens zijn geanalyseerd met behulp van de statistische software SPSS (versie 19). In hoofdstuk 3 bestaan de analyses allereerst uit het geven van de beschrijvende statistieken van geweld, en daarnaast de (cross-sectionele) verbanden tussen de achtergrondkenmerken, mentale processen en gewelds-ervaringen weergegeven. Daarbij wordt gebruikgemaakt van Pearsoncorrelaties bij variabelen met interval/ratio-meetniveau, van Spearmancorrelaties bij variabelen met ordinaal meetniveau en van Chi-kwadraattoetsen of regressieanalyses met dummyvariabelen bij variabelen met een nominaal meetniveau. Daarnaast worden de verbanden tussen de afhankelijke variabelen en de onafhankelijke variabelen multivariaat bekeken (lineaire en logistische regressie).

Tot slot worden in hoofdstuk 4 en 5 de resultaten uit de tweede meting meegenomen (longitudinaal), zodat bekeken kan worden in welke richting

mentale processen en geweld invloed op elkaar hebben. Hier wordt gebruikge-
maakt van logistische en lineaire regressie. In hoofdstuk 4 wordt het verband
geschat tussen de mentale processen ten tijde van de eerste meting en het daar-
op volgende ervaren geweld (dus tussen meting 1 en meting 2). Daarbij wordt
rekening gehouden met het ervaren geweld voorafgaand aan meting 1. Op die
manier kunnen we met meer zekerheid concluderen dat de eventueel gevonden
relatie ook daadwerkelijk een effect van mentale processen op (de ontwikkeling
van) geweldservaringen is. In hoofdstuk 5 wordt de omgekeerde relatie nader
bestudeerd. Hier gaan we na in hoeverre de mentale processen bij meting 2 zijn
ontwikkeld na geweldservaringen voorafgaand aan meting 1, waarbij rekening
wordt gehouden met de mentale processen bij meting 1.

(Marginale) significantie

De in de volgende hoofdstukken besproken verbanden zijn significante
($p < .05$) verbanden waarvan wij met enige zekerheid (95%) kunnen
zeggen dat het niet op toeval gebaseerd is. Wanneer verbanden marginaal
signifcant ($p < .10$) zijn, geven we dit aan. Bij marginale verbanden
kunnen we met minder zekerheid (90%) zeggen dat het gevonden ver-
band niet op toeval gebaseerd is, en dit moet dus met meer voorzichtig-
heid geïnterpreteerd worden.

Proportie verklaarde variantie

Om de mate waarin verschillen in geweldservaringen worden verklaard
weer te geven, wordt de term 'proportie verklaarde variantie' gebruikt.
Deze term geeft aan hoeveel procent van de verschillen in een bepaalde
factor (bijvoorbeeld geweldservaringen) wordt 'verklaard' door andere
factoren (bijvoorbeeld mentale processen en achtergrondkenmerken).
Hoe hoger de proportie verklaarde variantie, hoe beter de verklaring.

De relatie tussen achtergrondkenmerken, mentale processen en geweldservaringen van politieambtenaren

Dit hoofdstuk beantwoordt de vraag of er een relatie bestaat tussen mentale processen en geweldservaringen van politieambtenaren. Voordat we die vraag beantwoorden, gaan we eerst na in welke mate politieambtenaren met verschillende achtergrondkenmerken, mensbeelden en emoties ook verschillen in hun mentale processen en geweldservaringen.

De achtergrondkenmerken die worden bekeken, zijn geslacht, leeftijd, etniciteit, opleidingsniveau, rang, praktijkervaring, frequentie van het op straat, in het weekend en 's nachts werken, spanningsbehoefte, hoe iemand in zijn of haar vel zit, en hoe erg iemand het vindt om een negatieve uitkomst mee te maken (uitgescholden te worden). De emoties die worden bekeken, zijn boosheid en gespannenheid.

Nadat de mentale processen en geweld bij politieambtenaren met verschillende achtergrondkenmerken en emoties zijn beschreven, wordt ingegaan op de rol van mentale processen bij het ervaren van geweld. Hier bekijken we niet de richting van het verband (dit gebeurt in hoofdstuk 4 en 5), maar sec of er een cross-sectioneel verband bestaat tussen mentale processen en geweld.

In eerder onderzoek zijn vaak uitsluitend losse mentale processen bestudeerd. In dit rapport bekijken we de verbanden juist in relatie tot elkaar (met multivariate analyses), door rekening te houden met de andere mentale processen en achtergrondkenmerken. Door te kijken naar de gezamenlijke samenhang kunnen we bekijken in hoeverre de mentale processen samen bijdragen aan het verklaren van verschillen in geweldservaringen tussen politieambtenaren. De samenhang van de mentale processen met het ervaren geweld zal namelijk niet een simpele optelsom van de verschillende verbanden zijn, aangezien de mentale processen niet alleen gerelateerd zijn aan geweldservaringen maar ook aan elkaar (mensen die positiever waarnemen zullen bijvoorbeeld ook vaker een positieve interpretatie hebben). Daarnaast kijken we op deze manier naar de directe verbanden. In de bivariate analyses (zie bijlage 3) worden namelijk wel samenhangen gevonden, maar deze kunnen soms worden verklaard door achtergrondkenmerken of door andere mentale processen en zijn daarmee 'schijn-

verbanden' of indirecte verbanden (verbanden die er alleen zijn door de invloed van een derde kenmerk).

De mentale processen van de politieambtenaren zullen we niet eerst beschrijven, omdat de absolute score hierop inhoudelijk niet interessant zijn. Ze worden bepaald door de hypothetische situaties en we kunnen deze niet vergelijken met een normgroep. Wanneer situaties bijvoorbeeld meer agressieve kenmerken bevatten, zullen ze ook in de antwoorden van politieambtenaren tot meer vijandige antwoorden en reacties leiden. Wel interessant zijn de verschillen in mentale processen tussen politieambtenaren met verschillende achtergrondkenmerken, emoties, mensbeelden en geweldservaringen (dit hoofdstuk en verder).

3.1 Mentale processen en achtergrondkenmerken

In deze paragraaf wordt besproken in hoeverre politieambtenaren met verschillende achtergrondkenmerken ook verschillen in hun mentale processen (zie bijlage 3 voor de bijbehorende coëfficiënten).

3.1.1 Waarneming en interpretatie

Politieambtenaren met minder praktijkervaring blijken vijandiger waar te nemen dan politieambtenaren met meer praktijkervaring. Zij hechten dus meer belang aan vijandige signalen dan aan positieve of neutrale signalen in een situatie. Daarnaast interpreteren politieambtenaren die jonger zijn, een lagere opleiding hebben en minder praktijkervaring hebben, de bedoelingen van anderen vijandiger. Politieambtenaren die meer op straat werken, schrijven positieve uitkomsten van een reactie meer aan zichzelf toe en politieambtenaren die minder in het weekend werken, schrijven negatieve uitkomsten van een reactie meer aan zichzelf toe.

3.1.2 Keuzeproces

Politieambtenaren die ouder zijn, een hogere rang hebben, meer praktijkervaring hebben en minder 's nachts werken, blijken agressieve reactiemogelijkheden negatiever te beoordelen (responsevaluatie). Politieambtenaren die

man zijn, blijken passieve reacties negatiever te evalueren dan vrouwen. Politieambtenaren die vaker 's nachts of in het weekend werken, blijken assertieve reacties negatiever te evalueren.

Politieambtenaren die vrouw zijn en minder op straat werken, blijken een negatievere verwachting van uitkomsten van agressieve reacties te hebben (uitkomstverwachting). Daarnaast blijkt dat politieambtenaren van westers allochtone afkomst een negatievere uitkomstverwachting van assertieve reacties hebben.

Politieambtenaren die ouder zijn, die een hogere opleiding hebben, die minder 's nachts werken en minder spanningsbehoefte hebben, hebben er minder vertrouwen in dat zij zelf een agressieve reactie kunnen geven (lagere self-efficacy). Politieambtenaren die een hogere opleiding hebben, een hogere rang hebben, meer praktijkervaring hebben en het erger vinden om uitgescholden te worden, hebben een lagere self-efficacy voor passieve reacties. Politieambtenaren die meer in het weekend werken en het erger vinden om uitgescholden te worden, hebben een lagere self-efficacy voor assertieve reacties.

Tot slot blijken politieambtenaren die meer in het weekend werken meer agressieve reacties te selecteren dan passieve en assertieve reacties (responsselectie). Politieambtenaren die beter in hun vel zitten, selecteren meer passieve reacties dan agressieve en assertieve reacties.

3.1.3 Samenvatting mentale processen en achtergrondkenmerken

Verschillende achtergrondkenmerken blijken verband te houden met de mentale processen van politieambtenaren. In het algemeen hangt minder ervaring samen met meer vijandige waarneming en interpretatie. Minder ervaren politieambtenaren blijken bovendien in het keuzeproces positiever over agressieve en negatiever over assertieve reacties te zijn. Daarnaast hangt werken op de tijden en locaties met meer risico op geweldservaringen (meer 's nachts, in het weekend of meer op straat werken) samen met positiever zijn over agressieve en negatiever zijn over assertieve reacties in het keuzeproces.

3.2 Mentale processen en opgeslagen informatie en emoties

De volgende vraag is in hoeverre politieambtenaren met verschillende mensbeelden en emoties ook verschillen in hun andere mentale processen (zie bijlage 3 voor de coëfficiënten). Deze vraag stellen we omdat volgens het theore-

tisch model het mensbeeld en emoties als deel van het mentaal proces niet alleen een rol spelen bij geweldservaringen (of andere ervaringen en gedrag), maar ook bij de andere mentale processen. Wanneer mensen meer negatieve emoties ervaren en een negatiever mensbeeld hebben, zouden zij het gehele mentale proces vijandiger doorlopen. Dit blijkt onder politieambtenaren in sterkere mate voor boosheid dan voor gespannenheid en het mensbeeld te gelden.

De resultaten laten namelijk zien dat politieambtenaren die een negatiever mensbeeld hebben, positievere evaluaties hebben van agressieve reacties en negatievere evaluaties van assertieve reacties. Daarnaast lijken zij vijandiger waar te nemen en een hogere self-efficacy van agressieve reacties te hebben (beide marginaal verband).

Wat betreft emoties laten de resultaten zien dat politieambtenaren die bozer en meer gespannen zijn, vijandiger waarnemen en bedoelingen van anderen vijandiger interpreteren. Politieambtenaren die bozer zijn, schrijven positieve uitkomsten minder toe aan zichzelf en hebben bovendien positievere evaluaties, positievere uitkomstverwachtingen, hogere self-efficacy en meer selectie van agressieve reacties. Ook hebben ze een negatievere evaluatie, negatievere uitkomstverwachting en een lagere self-efficacy voor passieve en assertieve reacties. Politieambtenaren die meer gespannen zijn, hebben een hogere self-efficacy en meer selectie van agressieve reacties.

3.3 Beschrijving geweldservaringen

Politieambtenaren blijken, in overeenstemming met eerdere studies, regelmatig in aanraking te komen met geweld. Bijna 90 procent (89,6%) van de politieambtenaren gaf aan dat zij verbaal geweld hadden ervaren in de laatste zes maanden. Ruim tweederde (71,2%) van de politieambtenaren gaf aan dat zij een bedreiging hadden ervaren in de laatste zes maanden. Ook gaf tweederde (69,6%) van de politieambtenaren aan dat zij fysiek geweld hadden ervaren in de laatste zes maanden.

Uit tabel 3.1 blijkt dat politieambtenaren gemiddeld vijftien keer in het afgelopen halfjaar geweld hebben ervaren. Dit blijkt wel sterk te verschillen tussen politieambtenaren. 95 procent van de politieambtenaren geeft aan 51 keer of minder geweld te hebben ervaren, terwijl enkele aangeven meer dan 100 keer geweld te hebben ervaren. Vormen van geweld die veel politieambtenaren ervaren, zijn schelden en beledigen, dreigend taalgebruik, een niet serieus te

nemen bedreiging, en duwen, trekken en grijpen. Meer dan 40 procent van de politieambtenaren heeft deze vormen meegemaakt in de laatste zes maanden.

Tabel 3.1: Beschrijving van het ervaren geweld van politieambtenaren in de afgelopen zes maanden

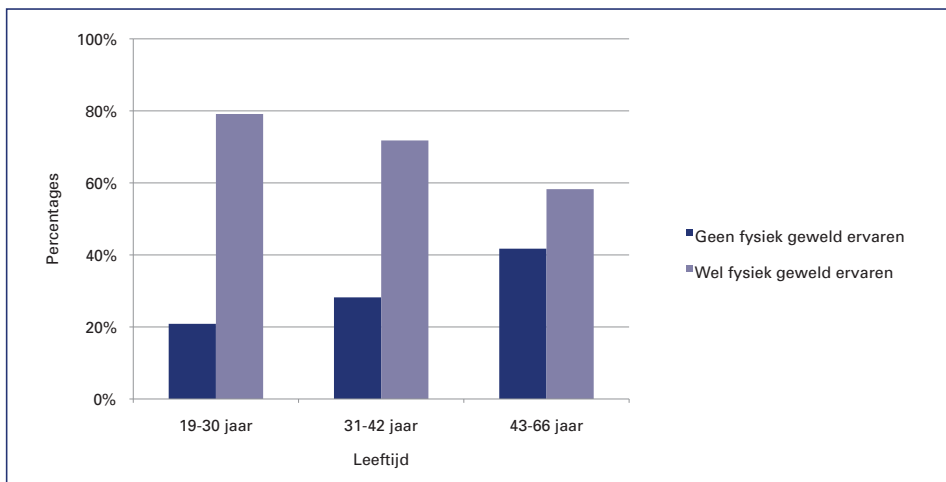
Geweld	Gemiddelde (M)	Standaardafwijking (SD)
Frequentie verbaal geweld	9,21	14,04
Frequentie bedreiging	3,23	6,75
Frequentie fysiek geweld	2,82	5,56
Frequentie totaal geweld	14,91	19,79
	Aantal (N)	Percentage (%)
<i>Verbaal</i>		
Schelden/beledigen	532	76,6
Dreigend taalgebruik	430	60,3
Een niet serieus te nemen bedreiging	371	52,0
Seksuele opmerking	88	12,3
Discriminerende opmerking	134	18,8
<i>Bedreiging</i>		
Serieus dreigen	178	25,0
Lastig vallen	47	6,6
Volgen	21	2,9
Bedreigen van familie	69	9,7
Bedreigen met een voorwerp, zoals een mes of vuurwapen	86	12,1
Dreigen met verwonding	153	21,5
Dreigen met slaan of slaande beweging	275	38,6
Dreigen met schoppen of schoppende beweging	187	26,2
<i>Fysiek</i>		
Seksuele handtastelijkheden	6	0,8
Objecten toegooien	113	15,8
Kopstoot	11	1,5
Fysiek hinderen werk	258	36,2
Duwen, trekken, grijpen	343	48,1
Spugen, bijten, krabben	121	17,0
Slaan, stompen, schoppen	189	26,5
Op u inrijden	34	4,8
Verwonden met een voorwerp, zoals een mes of vuurwapen	8	1,1

3.4 Geweldservaringen en achtergrondkenmerken

Deze paragraaf beschrijft in hoeverre politieambtenaren met verschillende achtergrondkenmerken, verschillen in hun geweldservaringen. Dit wordt besproken per achtergrondkenmerk (voor het totale overzicht, zie bijlage 3).

Mannen hebben meer kans op bedreiging of fysiek geweld dan vrouwen. Politieambtenaren die jonger zijn, hebben meer kans om geweld te ervaren dan oudere politieambtenaren (alle vormen, zie figuur 3.1a voor fysiek geweld). Deze resultaten komen overeen met eerdere onderzoeken onder politieambtenaren (Middelhoven & Driessen, 2001; Uildriks, 1996). Politieambtenaren die van westers allochtone afkomst zijn, hebben meer kans om bedreiging te ervaren dan politieambtenaren van autochtone of niet-westerse allochtone afkomst. Omdat de politieambtenaren van westers allochtone afkomst een relatief kleine groep vormen (<6% van de politieambtenaren), moeten we hier echter niet te veel inhoudelijke waarde aan hechten. Politieambtenaren met een lagere op-

leiding hebben meer kans om fysiek geweld te ervaren dan politieambtenaren met een hogere opleiding.

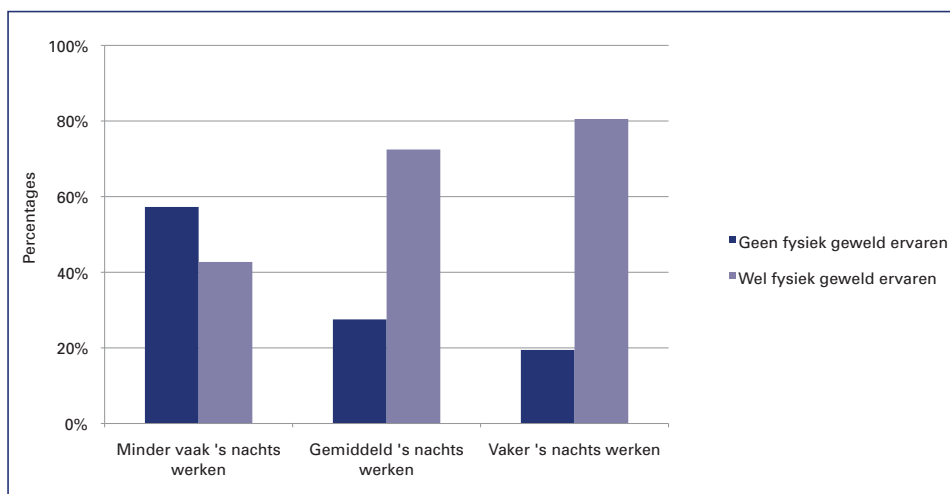

Figuur 3.1a: Het verschil in het ervaren van fysiek geweld naar leeftijd

Politieambtenaren met minder praktijkervaring hebben meer kans om geweld (alle vormen) te ervaren dan politieambtenaren met meer praktijkervaring. Dit is nog niet in eerder onderzoek gevonden. Politieambtenaren die in een lagere rang werken, lijken (in bivariate analyses) meer kans te hebben om fysiek geweld te ervaren, maar in multivariate analyses blijken politieambtenaren die in een hogere rang werken juist meer kans te hebben om verbaal geweld, bedreiging en fysiek geweld te ervaren. Deze opmerkelijke verandering in de gevonden relatie komt doordat politieambtenaren die in een hogere rang werken vaak ouder zijn en meer praktijkervaring hebben. Dit zijn kenmerken die, zoals we eerder zagen, samenhangen met een kleinere kans om geweld te ervaren. Wanneer agenten met gelijke leeftijd en ervaring maar in verschillende rangen met elkaar vergeleken worden (gecontroleerd wordt voor de invloed van leeftijd en ervaring), dan blijkt een hogere rang wel degelijk samen te gaan met een hoger risico op een geweldservaring. Dit komt mogelijk doordat deze politieambtenaren naar risicovollere situaties gaan en meer initiatief nemen wanneer zij samen met politieambtenaren met lagere rangen aan het werk zijn, waardoor zij meer risico lopen op geweldservaringen.

Politieambtenaren die meer 's nachts, in het weekend en meer op straat wer-

ken, hebben meer kans om geweld te ervaren (alle vormen, zie figuur 3.1b voor fysiek geweld) dan politieambtenaren die minder op deze tijden en locatie werken, wat in overeenstemming is met eerder onderzoek onder politieambtenaren (bijvoorbeeld Naeye & Bleijendaal, 2008).

Figuur 3.1b: Het verschil in het ervaren van fysiek geweld naar frequentie van 's nachts werken

Politieambtenaren die meer spanningsbehoefte hebben, hebben meer kans om verbaal en fysiek geweld te ervaren, en ervaren meer frequent geweld dan politieambtenaren die minder spanningsbehoefte hebben. Deze bevinding komt overeen met de verwachting vanuit de literatuur (Saewyc e.a., 2009; Monks e.a., 2010). Hoe politieambtenaren in hun vel zitten, blijkt niet gerelateerd aan geweldservaringen.

3.5 Geweldservaringen en mentale processen

In deze paragraaf wordt besproken in hoeverre er een verband is tussen de mentale processen van politieambtenaren en hun geweldservaringen. Daarbij houden we rekening met de achtergrondkenmerken en de andere mentale processen (zie bijlage 5 voor de coëfficiënten). Allereerst worden waarnemen en interpretatie besproken, vervolgens het keuzeproces en als laatste het mensbeeld en emoties, zie ook tabel 3.2.

3.5.1 Het waarnemen en interpreteren van situaties

Politieambtenaren die vijandiger waarnemen, lijken, zoals verwacht, meer kans te hebben om verbaal geweld te ervaren (marginaal verband). Anders dan verwacht, blijken mensen die de bedoelingen van anderen als vijandiger interpreteren niet meer kans op geweldservaringen te hebben. Datzelfde geldt voor politieambtenaren die negatieve uitkomsten aan zichzelf en positieve uitkomsten aan externe factoren toeschrijven.

Tabel 3.2: Multivariate verbanden tussen achtergrondkenmerken, mentale processen en geweld

	Verbaal	Bedreiging	Fysiek	Frequentie
Achtergrondkenmerken				
Geslacht (Man=0, Vrouw=1)		-	-	
Leeftijd		-	.*	
Etniciteit (autochtoon=ref, 0-1)		.*		
Allochtoon westers		-	.*	-
Allochtoon niet-westers	.*			
Opleiding (1-5)				
Rang (1-5)	+	+	+	
Praktijkervaring	.*			
Op straat werken	.*	+	+	+
's Nachts werken (1-3)			+	
In het weekend werken (1-3)				
Spanningsbehoefte (7-21)			+	+
Slecht in vel zitten (1-3)	-		-	
Erg vinden – uitschelden (1-3)				
Mentale processen				
<i>Waarneming</i>				
Vijandige waarneming (0-1)	.*			
<i>Interpretatie</i>				
Vijandige bedoelingen (1-3)				
Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)				
Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)				
<i>Keuzeprocessen</i>				
Negatieve evaluatie (1-3)				
Agressief				
Passief				
Assertief				
Negatieve uitkomstverwachting (0-1)				
Agressief	+	+		+
Passief			-	
Assertief		+	+	
Lage self-efficacy (1-3)				
Agressief				
Passief				
Assertief				
Responsselectie (agressief = ref, 0-1)				
Passief	-	.*	-	-
Assertief	-	-	-	.*
Ontbrekend ¹⁾				
<i>Opgeslagen informatie</i>				
Negatief mensbeeld (1-3)	+	+	+	+
<i>Emoties</i>				
Boos (1-3)				
Gespannen (1-3)				

*Marginaal verband

1) Politieambtenaren die de vraag over responsselectie niet hebben ingevuld, hebben score 'ontbrekend' gekregen.

3.5.2 Het keuzeproces

Het proces waarin een reactie wordt gekozen, bestaat uit achtereenvolgens het beoordelen van reacties (responseevaluaties), de verwachtingen over uitkomsten (uitkomstverwachtingen), het idee reacties uit te kunnen voeren (self-efficacy) en het kiezen van een reactie (responsselectie).

De verwachting dat politieambtenaren die assertieve reacties negatief en agressieve reacties positief beoordelen (responseevaluatie) meer geweldservaringen hebben, wordt niet bevestigd. Politieambtenaren met meer of minder geweldservaringen blijken niet te verschillen in de responseevaluaties.

Uit de resultaten over uitkomstverwachtingen blijkt ten eerste, tegen de verwachting in, dat politieambtenaren die negatievere verwachtingen van uitkomsten van een agressieve reactie hebben, meer kans lopen om verbaal geweld, bedreiging en meer frequent geweld te ervaren. Volgens het theoretisch model zouden juist mensen met positievere uitkomstverwachtingen van agressieve reacties meer risico lopen om geweld te ervaren. Ten tweede hebben politieambtenaren die een positievere uitkomstverwachting hebben van een passieve reactie, meer kans om fysiek geweld te ervaren. Tot slot hebben, volgens verwachting, politieambtenaren die een negatievere uitkomstverwachting hebben van een assertieve reactie meer kans om bedreiging en fysiek geweld te ervaren.

Er zijn geen verschillen in geweldservaringen tussen politieambtenaren met meer of minder vertrouwen in het kunnen uitvoeren van reacties (self-efficacy). Er werd verwacht dat politieambtenaren die minder vertrouwen (lagere self-efficacy) hebben over assertieve reacties en een hogere self-efficacy over agressieve reacties, meer kans op geweldservaringen zouden hebben.

De verwachting dat politieambtenaren die meer agressieve reacties selecteren (responsselectie) ook meer geweldservaringen rapporteren, wordt bevestigd (voor alle vormen van geweld). Politieambtenaren die meer agressieve in plaats van passieve of assertieve reacties selecteren, hebben dus meer kans om geweld te ervaren.

3.5.3 Opgeslagen informatie en emoties

De verwachting dat politieambtenaren met een negatief mensbeeld meer geweld ervaren, blijkt inderdaad te gelden, voor alle vormen van geweld. De verwachting dat politieambtenaren met meer negatieve emoties meer geweld ervaren (vergelijk Reijntjes e.a., 2010), blijkt niet te gelden.

3.6 De mate waarin verschillen in geweldservaringen verklaard worden

De achtergrondkenmerken en de mentale processen gezamenlijk blijken de verschillen in geweldservaringen redelijk goed te verklaren (bijvoorbeeld vergeleken met eerder onderzoek over geweldservaringen onder politieambtenaren, zie Naeye & Bleijendaal, 2008). Tabel 3.3 laat zien dat de mentale processen en achtergrondkenmerken gezamenlijk de verschillen in geweldservaringen beter verklaren dan achtergrondkenmerken alleen. De proportie verklaarde variantie wordt anderhalf tot twee keer zo hoog. Dit geeft aan dat het belangrijk is om rekening te houden met mentale processen wanneer we geweldservaringen willen verklaren. Per geweldsvorm wordt nu besproken welke achtergrondkenmerken en mentale processen de geweldservaringen het beste verklaren.

Tabel 3.3: Verklaring van verschillen in geweldservaringen (R-kwadraat, proportie verklaarde variantie) door achtergrondkenmerken en mentale processen

	Verklaard door	
	<i>Achtergrondkenmerken¹⁾</i>	<i>Achtergrondkenmerken + mentale processen²⁾</i>
Verbaal geweld	14%	26%
Bedreiging	16%	31%
Fysiek geweld	21%	35%
Frequentie van geweld	5%	9%

1) Achtergrondkenmerken: geslacht, leeftijd, etniciteit, opleidingsniveau, rang, praktijkervaring, frequentie van het op straat, in het weekend en 's nachts werken, spanningsbehoefte, hoe iemand in zijn of haar vel zit, en het erg vinden van een negatieve uitkomst.

2) Mentale processen: waarneming, interpretatie, keuzeproces (inclusief dimensies), opgeslagen informatie en emoties.

3.6.1 Verbaal geweld

Van de mentale processen blijkt de uitkomstverwachting van agressief gedrag de verbale geweldservaringen het beste te verklaren. Politieambtenaren die negatievere uitkomsten van agressief gedrag verwachten, hebben een ruim drie (odds ratio (OR)=3,08) keer zo hoog risico om verbaal geweld te ervaren dan politieambtenaren die positievere uitkomsten verwachten.

14 procent van het verschil in de kans op het ervaren van verbaal geweld wordt verklaard door de achtergrondkenmerken. De mentale processen voegen hier 12 procent aan toe, dus in totaal wordt 26 procent door achtergrondkenmerken en mentale processen gezamenlijk voorspeld.

Van de achtergrondkenmerken blijkt de rang de kans om verbaal geweld te ervaren het beste te verklaren. Politieambtenaren die een hogere rang hebben, lopen een anderhalf (OR=1,63) keer zo hoog risico om verbaal geweld te ervaren dan politieambtenaren die positievere uitkomsten verwachten.

3.6.2 Bedreiging

Van de mentale processen blijkt het mensbeeld de bedreigingen het beste te verklaren. Politieambtenaren die een negatiever mensbeeld hebben, hebben een ruim twee ($OR=2,20$) keer zo hoog risico om bedreiging te ervaren dan politieambtenaren met een positiever mensbeeld.

16 procent van het verschil in de kans op het ervaren van bedreiging wordt verklaard door de achtergrondkenmerken. De mentale processen voegen hier 15 procent aan toe, dus in totaal wordt 31 procent door achtergrondkenmerken en mentale processen gezamenlijk voorspeld.

Van de achtergrondkenmerken blijkt de rang de kans bedreiging te ervaren het beste te verklaren. Politieambtenaren die een hogere rang hebben, lopen een bijna twee ($OR=1,87$) keer zo hoog risico om bedreiging te ervaren dan politieambtenaren met een lagere rang.

3.6.3 Fysiek geweld

Van de mentale processen blijkt de responsselectie de fysieke geweldservaringen het beste te verklaren. Politieambtenaren die meer agressieve in plaats van assertieve reacties selecteren, hebben een bijna vijftien ($OR=14,93$) keer zo hoog risico om fysiek geweld te ervaren dan politieambtenaren die assertieve reacties selecteren.

21 procent van het verschil in de kans op het ervaren van fysiek geweld wordt verklaard door de achtergrondkenmerken. De mentale processen voegen hier 14 procent aan toe, dus in totaal wordt 35 procent door achtergrondkenmerken en mentale processen gezamenlijk voorspeld.

Van de achtergrondkenmerken blijkt fysiek geweld het best verklaard te worden door het 's nachts werken. Politieambtenaren die meer 's nachts werken, hebben een bijna twee ($OR=1,98$) keer zo hoog risico om fysiek geweld te ervaren dan politieambtenaren die minder 's nachts werken.

3.6.4 Frequentie van geweld

Zoals eerder benoemd, rapporteren de meeste politieambtenaren (95%) tussen de 0 en 51 geweldservaringen in de laatste zes maanden. Politieambtenaren die meer agressieve reacties selecteren, rapporteren gemiddeld tien geweldservaringen meer dan politieambtenaren die passieve reacties selecteren.

5 procent van het verschil in de frequentie van het ervaren geweld wordt verklaard door de achtergrondkenmerken. De mentale processen voegen hier 4 procent aan toe, dus in totaal wordt 9 procent door achtergrondkenmerken en mentale processen gezamenlijk voorspeld. Voor de verschillen in frequentie van geweld blijkt het meer op straat werken van alle achtergrondkenmerken de beste verklaring te geven.

3.7 Conclusie

In dit hoofdstuk is duidelijk geworden dat er een relatie bestaat tussen de achtergrondkenmerken en mentale processen enerzijds en geweldservaringen anderzijds. Het sterkst kwam naar voren dat politieambtenaren met negatieve uitkomstverwachtingen van agressieve en assertieve reacties, politieambtenaren die meer agressieve reacties selecteren en politieambtenaren die een negatiever mensbeeld hebben, meer geweld ervaren. De mentale processen blijken dus nuttig voor het verklaren van verschillen in geweldservaringen en samen met achtergrondkenmerken tevens beter de verschillen in geweldservaringen te verklaren dan achtergrondkenmerken alleen. Daarnaast blijken politieambtenaren met een hogere rang, die meer op straat en 's nachts werken, meer geweld te ervaren.

Daarnaast is gebleken dat er een relatie is tussen achtergrondkenmerken van politieambtenaren en hun mentale processen. In het algemeen lijkt minder ervaring (bijvoorbeeld minder praktijkervaring en een lagere leeftijd, opleiding en rang) en werken op de tijden en locaties dat er meer risico is om geweld te ervaren (meer 's nachts, meer in het weekend of meer op straat werken), samen te hangen met het vijandiger doorlopen van het mentale proces (vijandige waarneming, interpretatie en keuzeprocessen). Ook het ervaren van emoties en het mensbeeld is gerelateerd aan het mentale proces van politieambtenaren. Dit geldt in sterkere mate voor boos zijn en in mindere mate voor gespannen zijn en een negatief mensbeeld hebben. Wanneer men meer negatieve emoties ervaart en een negatief mensbeeld heeft, doorloopt men het mentale proces vijandiger.

Voorspellen mentale processen de toekomstige geweldservaringen van politieambtenaren?

Dit hoofdstuk gaat na in hoeverre mentale processen (waarnemen, interpreteren, het keuzeproces, mensbeeld en emoties) van politieambtenaren hun latere geweldservaringen, namelijk na zes maanden, voorspellen. Het verschil met het vorige hoofdstuk is dus dat er niet op basis van één meetmoment wordt nagegaan of er een verband is tussen mentale processen en geweld, maar dat op basis van twee meetmomenten (longitudinaal) de richting van het verband wordt bekeken, namelijk of mentale processen de ontwikkeling in geweldservaringen voorspellen. Het is daarom mogelijk dat in dit hoofdstuk deels andere verbanden gevonden worden tussen mentale processen en geweldservaringen dan in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 6 (samenvatting, discussie en conclusie), worden de belangrijkste resultaten uit de hoofdstukken gezamenlijk besproken, zodat duidelijk wordt wat de overeenkomsten en verschillen zijn. In de nu volgende analyses worden alleen respondenten meegenomen van wie we informatie op twee meetmomenten hebben (zie kader voor mogelijk selectie-effect).

In dit hoofdstuk wordt allereerst bekeken in hoeverre er sprake is geweest van veranderingen in geweldservaringen tussen de twee meetmomenten en vervolgens wordt bekeken of de mentale processen geweldservaringen in de tijd voorspellen, waarbij we rekening houden met eerdere geweldservaringen, de andere mentale processen en achtergrondkenmerken. Hierdoor bekijken we of mentale processen de ontwikkeling van (de kans op) geweldservaringen in de tijd voorspellen.

Selectie?

We hebben bekeken of de politieambtenaren die zowel aan meting 1 als aan meting 2 hebben deelgenomen, verschillen van politieambtenaren die alleen aan de eerste meting hebben deelgenomen.

Politieambtenaren die aan beide metingen hebben deelgenomen, bleken in mentale processen niet te verschillen van politieambtenaren die alleen aan de eerste meting hebben deelgenomen. Wat betreft deze ken-

merken zijn de politieambtenaren die in dit hoofdstuk geanalyseerd worden dus geen selecte groep.

Politieambtenaren die aan beide metingen hebben deelgenomen, hebben wel minder bedreigingen ervaren dan politieambtenaren die alleen aan de eerste meting hebben deelgenomen. Dit betekent dat de respondenten van de tweede meting een selecte groep zijn als het gaat om het ervaren van deze vorm van geweld. Aangezien geen verschillen zijn gevonden in het ervaren van de andere vormen van geweld, is hier het selectie-effect dus beperkt.

4.1 Verandering in geweldservaringen

Politieambtenaren die eerder (een bepaalde vorm van) geweld hebben meegemaakt, maken vaker opnieuw geweld mee in de volgende zes maanden (gemiddeld $r = ,49$, zie bijlage 4) dan politieambtenaren die dit niet hebben meegemaakt. In de volgende paragrafen wordt bekeken in hoeverre mentale processen de ontwikkeling van (de kans op) geweldservaringen voorspellen. Aangezien mentale processen in hoofdstuk 3 al bleken samen te hangen met eerdere geweldservaringen – en hiermee rekening gehouden moet worden om iets te kunnen zeggen over de ontwikkeling van geweldservaringen – is er sprake van een strenge toetsing.

4.2 Verschillen in ontwikkeling van geweldservaringen en mentale processen

We bekijken nu in hoeverre de mentale processen (waarnemen, interpreteren, het keuzeproces, mensbeeld en emoties) de ontwikkeling in geweldservaringen kunnen voorspellen, zie ook tabel 4.1 (zie bijlage 5 voor de coëfficiënten).

4.2.1 Het waarnemen en interpreteren van situaties

De waarneming en interpretatie van vijandige bedoelingen, en het toeschrijven van positieve of negatieve uitkomsten van situaties aan zichzelf of een ander, blijken de ontwikkeling van geweldservaringen niet te voorspellen.

4.2.2 Het keuzeproces

Politieambtenaren die een positievere evaluatie (responsevaluatie) hebben van assertieve reacties ontwikkelen, tegen de verwachting in, meer kans om bedreiging te ervaren en lijken ook meer kans op fysiek geweld en frequenter geweld te ontwikkelen (marginaal verband).

De uitkomstverwachting van assertieve reacties blijkt de kans op het ervaren van geweld op de langere termijn te voorspellen, al geldt dit alleen voor de kans op fysiek geweld en de frequentie van geweld. Wanneer politieambtenaren negatieve uitkomstverwachtingen hebben van assertieve reacties, ontwikkelen zij meer kans op fysieke en frequentere geweldservaringen.

Politieambtenaren die minder vertrouwen hebben dat zij een assertieve reactie uit kunnen voeren (lage self-efficacy), ontwikkelen meer kans om bedreiging en fysiek geweld te ervaren.

Politieambtenaren die meer agressieve in plaats van assertieve reacties selecteren (responsselectie), lijken meer kans te ontwikkelen om bedreigd te worden (marginaal verband).

4.2.3 Opgeslagen informatie en emoties

Politieambtenaren die een negatief mensbeeld hebben, lijken meer kans te ontwikkelen op het ervaren van verbaal geweld (marginaal verband).

Politieambtenaren die minder gespannen zijn, ontwikkelen, tegen de verwachting in, meer kans op verbaal geweld, bedreiging en frequentere geweldservaringen. Politieambtenaren die meer of minder boos zijn, ontwikkelen niet meer of minder kans om geweld te ervaren.

4.3 De mate waarin verschillen in ontwikkeling van geweldservaringen voorspeld worden

De achtergrondkenmerken en de mentale processen gezamenlijk blijken verschillen in ontwikkeling van geweldservaringen goed te voorspellen, beter dan achtergrondkenmerken alleen, zie ook tabel 4.2. De proportie verklaarde variantie van geweldservaringen wordt tussen de 12 en 20 procent zo hoog. Dit geeft aan dat het belangrijk is om rekening te houden met mentale processen wanneer we geweldservaringen willen voorspellen. Per geweldsvorm wordt nu

Tabel 4.1: Multivariate verbanden tussen achtergrondkenmerken, mentale processen en de ontwikkeling van geweld

	Verbaal	Bedreiging	Fysiek	Frequentie
Achtergrondkenmerken				
Geslacht (Man=0, Vrouw=1)			-	.*
Leeftijd				
Etniciteit (autochtoon=ref, 0-1)				
Allochtoon westers				
Allochtoon niet-westers				
Opleiding (1-5)	.*	.*	+	
Rang (1-5)				+
Praktijkervaring				-
Op straat werken	+			
's Nachts werken (1-3)		+		
In het weekend werken (1-3)				
Spanningsbehoefte (7-21)				
Slecht in vel zitten (1-3)	.*			
Erg vinden – uitschelden (1-3)				
Mentale processen				
<i>Waarneming</i>				
Vijandige waarneming				
<i>Interpretatie</i>				
Vijandige bedoelingen (1-3)				
Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)				
Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)				
<i>Keuzeprocessen</i>				
Negatieve evaluatie (1-3)				
Agressief				
Passief				
Assertief		-	.*	.*
Negatieve uitkomstverwachting (0-1)				
Agressief				
Passief				
Assertief			+	+
Lage self-efficacy (1-3)				
Agressief				
Passief				
Assertief		+	+	
Responsselectie (agressief = ref, 0-1)				
Passief				
Assertief		.*		
Ontbrekend ¹⁾				
<i>Opgeslagen informatie</i>				
Negatief mensbeeld (1-3)	.*			
<i>Emoties</i>				
Boos (1-3)				
Gespannen (1-3)	-	-		-

*Marginaal verband

1) Politieambtenaren die de vraag over responsselectie niet hebben ingevuld hebben score 'ontbrekend' gekregen.

besproken welke achtergrondkenmerken en mentale processen de ontwikkeling van geweldservaringen het beste verklaren (zie bijlage 5 voor de coëfficiënten).

Tabel 4.2: Voorspelling van geweldservaringen (R-kwadraat, proportie verklaarde variantie) door achtergrondkenmerken en mentale processen

	Voorspeld door	
	Achtergrondkenmerken ¹⁾ en eerder geweld	Achtergrondkenmerken, eerder geweld en mentale processen ²⁾
Verbaal geweld	41%	49%
Bedreiging	31%	36%
Fysiek geweld	40%	47%
Frequentie van geweld	40%	45%

1) Achtergrondkenmerken: geslacht, leeftijd, etniciteit, opleidingsniveau, rang, praktijkervaring, frequentie van het op straat, in het weekend en 's nachts werken, spanningsbehoefte, hoe iemand in zijn of haar vel zit, en het erg vinden van een negatieve uitkomst.

2) Mentale processen: waarneming, interpretatie, keuzeprocessen (inclusief dimensies), opgeslagen informatie en emoties.

4.3.1 Het ervaren van verbaal geweld

Van de mentale processen blijkt de gespannenheid de verbale geweldservaringen het beste te voorspellen. Politieambtenaren die minder gespannen zijn, hebben een ruim twee ($OR=2,14$) keer zo hoog risico om verbale geweldservaringen te ontwikkelen dan politieambtenaren die meer gespannen zijn.

41 procent van het verschil in de kans op het ervaren van verbaal geweld wordt voorspeld door de achtergrondkenmerken en eerder ervaren geweld. De mentale processen voegen hier 8 procent aan toe, dus in totaal wordt 49 procent door achtergrondkenmerken, eerder ervaren geweld en mentale processen gezamenlijk voorspeld.

Van de achtergrondkenmerken blijkt het op straat werken de ontwikkeling van de kans verbaal geweld te ervaren het beste te voorspellen. Politieambtenaren die meer op straat werken, hebben een iets groter risico ($OR=1,07$) om verbale geweldservaringen te ontwikkelen dan politieambtenaren die minder op straat werken.

4.3.2 Het ervaren van bedreiging

Van de mentale processen blijkt de self-efficacy van assertieve reacties de ontwikkeling van de kans op bedreiging het beste te voorspellen. Politieambtenaren die minder vertrouwen hebben in het kunnen uitvoeren van assertief gedrag, hebben een tweeënhalf ($OR=2,62$) keer zo hoog risico om bedreiging te ontwikkelen dan politieambtenaren die een hogere self-efficacy hebben.

31 procent van het verschil in de kans op het ervaren van bedreiging wordt voorspeld door de achtergrondkenmerken. De mentale processen voegen hier 5 procent aan toe, dus in totaal wordt 36 procent door achtergrondkenmerken, eerder ervaren geweld en mentale processen gezamenlijk voorspeld.

Van de achtergrondkenmerken blijkt het 's nachts werken de ontwikkeling van de kans om bedreiging te ervaren het beste te voorspellen. Politieambtenaren die meer 's nachts werken, hebben een twee ($OR=1,94$) keer zo hoog risico op de ontwikkeling van bedreiging dan politieambtenaren die minder 's nachts werken.

4.3.3 Het ervaren van fysiek geweld

Van de mentale processen blijkt de uitkomstverwachting van assertieve reacties de ontwikkeling van fysieke geweldservaringen het beste te voorspellen. Politieambtenaren die een negatievere uitkomst verwachten van een assertieve reactie, hebben een ruim acht ($OR=8,21$) keer zo hoog risico om fysiek geweld te ontwikkelen dan politieambtenaren die positievere uitkomstverwachtingen hebben.

40 procent van het verschil in de kans op het ervaren van fysiek geweld wordt voorspeld door de achtergrondkenmerken en eerder ervaren geweld. De mentale processen voegen hier 7 procent aan toe, dus in totaal wordt 47 procent door achtergrondkenmerken, eerder ervaren geweld en mentale processen gezamenlijk voorspeld.

Van de achtergrondkenmerken blijkt de opleiding de ontwikkeling van de kans om fysiek geweld te ervaren het beste te voorspellen. Politieambtenaren die een hogere opleiding hebben gedaan, hebben een ruim twee ($OR=2,25$) keer zo hoog risico op de ontwikkeling van fysiek geweld dan politieambtenaren die een lagere opleiding hebben. Zoals beschreven in hoofdstuk 3, heeft een lagere opleiding dus verband met meer kans op geweldservaringen, maar een hogere opleiding voorspelt de ontwikkeling van meer kans op fysiek geweld.

4.3.4 De frequentie van het ervaren geweld

Van de mentale processen blijkt de gespannenheid de ontwikkeling van meer frequente geweldservaringen het beste te voorspellen. Politieambtenaren die negatieve uitkomstverwachtingen van assertieve reacties hebben, rapporteren gemiddeld ruim acht geweldservaringen meer dan politieambtenaren met positieve uitkomstverwachtingen van assertieve reacties.

40 procent van het verschil in de kans op het ervaren van bedreiging wordt voorspeld door de achtergrondkenmerken en eerder ervaren geweld. De mentale processen voegen hier 5 procent aan toe, dus in totaal wordt 45 procent door achtergrondkenmerken, eerder ervaren geweld en mentale processen gezamenlijk voorspeld. Van de achtergrondkenmerken blijkt de rang de ontwikkeling van de frequentie van geweldservaringen het beste te voorspellen.

4.4 Conclusie

De ervaring met geweld blijkt vrij stabiel te zijn. Dit hoofdstuk laat zien dat politieambtenaren met verschillende mentale processen wel verschillende geweldservaringen ontwikkelen. Het sterkst kwam naar voren dat politieambtenaren met de volgende mentale processen, meer kans op geweldservaringen ontwikkelen:

- negatieve uitkomstverwachtingen van assertieve reacties;
- minder vertrouwen hebben in dat zij assertieve reacties kunnen uitvoeren (lage self-efficacy);
- een negatiever mensbeeld hebben;
- minder gespannenheid.

De mentale processen blijken dus, naast nuttig voor het verklaren van verschillen in geweldservaringen (hoofdstuk 3), ook nuttig voor het voorspellen van de ontwikkeling van geweldservaringen. Wat betreft achtergrondkenmerken bleken politieambtenaren die meer op straat en 's nachts werken, en politieambtenaren met een hogere rang en opleiding, meer geweldservaringen te ontwikkelen.

Voorspellen geweldservaringen de toekomstige mentale processen van politieambtenaren?

Dit hoofdstuk beantwoordt de vraag: ‘In hoeverre voorspellen geweldservaringen van politieambtenaren de ontwikkeling van hun mentale processen?’ In plaats van te kijken naar het verband tussen mentale processen en geweld tijdens één meetmoment (hoofdstuk 3) en of mentale processen geweld voorspellen (hoofdstuk 4), wordt in dit hoofdstuk gekeken naar het verband tussen geweld en mentale processen in de andere richting, namelijk of (eerdere) geweldservaringen, (latere) mentale processen voorspellen. Het is daarom mogelijk dat er andere resultaten gevonden worden dan in hoofdstuk 3 en 4. In hoofdstuk 6 worden de belangrijkste resultaten uit de hoofdstukken gezamenlijk besproken, zodat duidelijk wordt wat de overeenkomsten en verschillen zijn.

Over deze richting van het verband wordt minder expliciet gesproken in het sociale-informatieverwerkingsmodel. Wel zouden mentale processen zich kunnen ontwikkelen, bijvoorbeeld door eerdere ervaringen (opgeslagen informatie). Geweldservaringen zouden belangrijke ervaringen kunnen zijn bij de ontwikkeling van mentale processen. Daarom bekijken we ook deze richting van het verband tussen geweld en mentale processen.

In dit hoofdstuk wordt allereerst bekeken in hoeverre er sprake is geweest van veranderingen in mentale processen tussen de twee meetmomenten en vervolgens wordt bekeken of geweldservaringen de ontwikkeling van mentale processen (na zes maanden) voorspellen. Hierbij houden we rekening met eerdere mentale processen, omdat we kijken naar de ontwikkeling, en achtergrondkenmerken.

5.1 Verandering in mentale processen

De mentale processen van de politieambtenaren zijn in de zes maanden tussen de twee meetmomenten enigszins veranderd, maar de veranderingen zijn niet voor elk mentaal proces even groot (zie bijlage 4). De meeste mentale processen zijn redelijk hetzelfde gebleven (gemiddelde tot sterke samenhang tussen de

meetmomenten), maar een aantal processen zijn wel degelijk veranderd, zoals de waarneming en uitkomstverwachtingen van agressieve en assertieve reacties (zwakke tot gemiddelde samenhang tussen de meetmomenten).

5.2 Verschillen in ontwikkeling van mentale processen en geweldservaringen

Nu bekijken we in hoeverre de geweldservaringen de ontwikkeling in mentale processen (waarnemen, interpreteren, het keuzeproces, mensbeeld en emoties) kunnen voorspellen, zie ook tabel 5.1 (zie bijlage 5 voor de coëfficiënten).

5.2.1 Het waarnemen en interpreteren van situaties

Politieambtenaren die meer frequent geweld hebben ervaren, lijken een vijandiger waarneming te ontwikkelen (marginaal verband). Daarnaast blijken politieambtenaren die bedreiging hebben ervaren een vijandiger inschatting van bedoelingen te ontwikkelen en lijken politieambtenaren die fysiek geweld hebben ervaren een vijandiger inschatting van bedoelingen te ontwikkelen (marginaal verband). Politieambtenaren die geweld hebben ervaren, ontwikkelen geen andere toeschrijving van positieve of negatieve uitkomsten aan zichzelf of een ander dan agenten die geen geweld hebben ervaren.

5.2.2 Het keuzeproces

Wanneer politieambtenaren meer frequent geweld hebben ervaren, lijken zij een negatievere evaluatie van passieve reacties te ontwikkelen (marginaal verband). Geweldservaringen blijken de ontwikkeling van uitkomstverwachtingen van reacties niet te voorspellen. Wanneer politieambtenaren verbaal geweld hebben ervaren, lijken zij meer vertrouwen te ontwikkelen (self-efficacy) in het uitvoeren van agressieve reacties (marginaal verband) en wanneer zij meer frequent geweld hebben ervaren, ontwikkelen zij minder vertrouwen in het uitvoeren van passieve reacties.

Tabel 5.1: Multivariate verbanden tussen geweldservaringen en de ontwikkeling van mentale processen

Waarneming				
Vijandige waarneming (0-1)				+*
Interpretatie				
Vijandige bedoelingen (1-3)		+	+*	
Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)				
Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)				
Keuzeproces				
Negatieve evaluatie (1-3)				
Agressief				
Passief				+*
Assertief				
Negatieve uitkomstverwachting (0-1)				
Agressief				
Passief				
Assertief				
Lage self-efficacy (1-3)				
Agressief	-*			
Passief				+*
Assertief				
Responsselectie (agressief = ref, 0-1)				
Passief				
Assertief				
Ontbrekend ¹⁾				
Opgeslagen informatie				
Negatief mensbeeld (1-3)				+
Emoties				
Boos (1-3)				
Gespannen (1-3)				+
	Verbaal geweld	Bedreiging	Fysiek geweld	Frequentie van geweld

In de analyses is constant gehouden voor achtergrondkenmerken, eerdere mentale processen, opgeslagen informatie en emoties.

* Marginaal verband

1) Politieambtenaren die de vraag over responsselectie niet hebben ingevuld hebben score 'ontbrekend' gekregen

5.2.3 Mensbeeld en emoties

Wanneer politieambtenaren meer frequent geweld hebben ervaren, lijken zij een negatiever mensbeeld te ontwikkelen (marginaal verband) en bovendien ontwikkelen ze meer spanning in situaties. Geweldservaringen blijken de ontwikkeling van boosheid niet te voorspellen.

5.3 Conclusie

In dit hoofdstuk is gebleken dat eerdere mentale processen regelmatig gemiddeld tot sterk samenhangen met latere mentale processen. Politieambtenaren die geweld hebben ervaren, blijken wel de volgende ontwikkeling in mentale processen te ondergaan:

- vijandiger waarneming en inschatting van bedoelingen;
- meer vertrouwen om agressieve reacties uit te voeren;
- een vijandiger selectie van reacties;
- een negatiever mensbeeld;
- meer gespannenheid.

Samenvatting, discussie en conclusie

‘Het is avond. U houdt de bestuurder van een auto staande in verband met een verkeersovertreding. De man in de auto opent zijn raam. U ziet dat er geen andere inzittenden zijn. De man trekt zijn wenkbrauwen op. U vraagt om zijn rijbewijs, maar hij weigert dit te geven. Vervolgens steekt hij zijn middelvinger op, waarna u ziet dat hij zijn stuur vastpakt.’

6.1 Inleiding discussie

Aan het werk van politieambtenaren zijn risico's verbonden. Politieambtenaren komen dan ook vaak in aanraking met geweld. Wel hebben sommige politieambtenaren meer geweldservaringen dan andere. Eerdere studies (bijvoorbeeld Naeye & Bleijendaal, 2008) hebben gekeken naar omgevingskenmerken (zoals aanwezigheid van omstanders), daderkenmerken, (zoals middelengebruik) en kenmerken van de politieambtenaar (bijvoorbeeld leeftijd en rang), maar hebben deze verschillen in geweldservaringen tussen politieambtenaren nog maar voor een beperkt deel kunnen verklaren. In dit onderzoek is bekeken welke rol mentale processen van politieambtenaren hierin spelen. Zo is bijvoorbeeld nagegaan of de manier waarop politieambtenaren een situatie waarnemen of interpreteren, samenhangt met het ervaren van geweld.

6.1.1 Onderzoeksvragen

De onderzoeksvraag die centraal stond, was tweeledig:

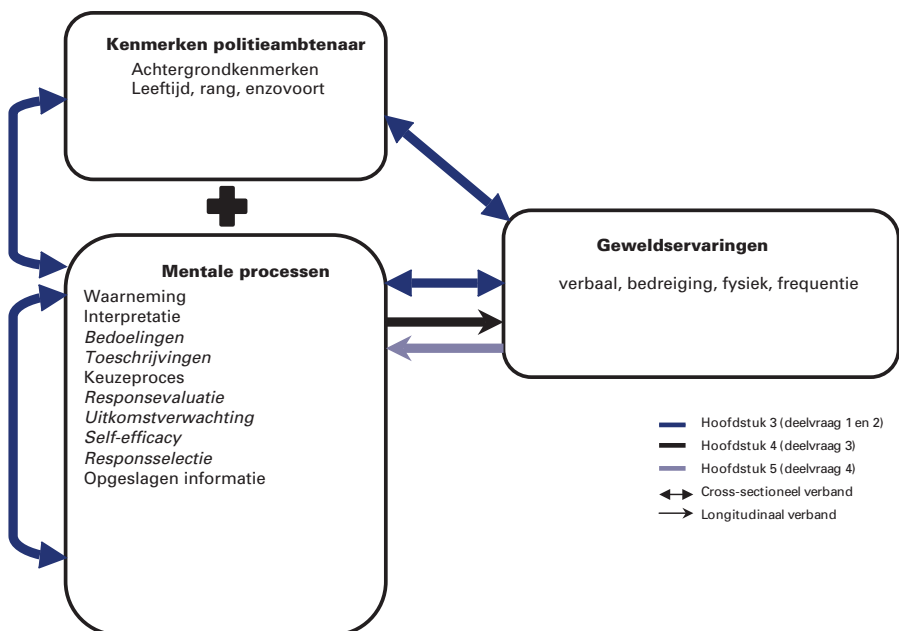
In welke mate kunnen mentale processen van politieambtenaren uit het sociale-informatieverwerkingsmodel (bijvoorbeeld het waarnemen en interpreteren van een situatie) hun geweldservaringen voorspellen en, omgekeerd, in welke mate kunnen de geweldservaringen van politieambtenaren hun mentale processen voorspellen?

De onderzoeksvraag is opgedeeld in verschillende deelvragen (zie ook figuur 6.1):

- 1 In welke mate is er een verband tussen achtergrondkenmerken (bijvoorbeeld leeftijd en rang), mensbeelden en emoties van politieambtenaren en hun mentale processen? (hoofdstuk 3)
- 2 In welke mate is er een verband tussen achtergrondkenmerken en mentale processen (waaronder mensbeelden en emoties) van politieambtenaren en hun geweldservaringen? (hoofdstuk 3)
- 3 In hoeverre voorspellen mentale processen van politieambtenaren hun latere geweldservaringen? (hoofdstuk 4)
- 4 In hoeverre voorspellen geweldservaringen van politieambtenaren hun latere mentale processen? (hoofdstuk 5)

Geweldservaringen in dit onderzoek zijn de aan ons gerapporteerde geweldservaringen van politieambtenaren. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen verbaal geweld, bedreiging, fysiek geweld en de frequentie van geweld. Figuur 6.1 laat zien welke verbanden onderzocht zijn.

Figuur 6.1: Onderzochte verbanden tussen kenmerken van de politieambtenaar, waaronder mentale processen, en geweldservaringen

6.1.2 Samenvatting theorie

Voor de meting van mentale processen hebben we gebruikgemaakt van het sociale-informatieverwerkingsmodel (SIP) van Crick & Dodge (1994). Dit theoretisch model gaat ervan uit dat mensen in een situatie verschillende mentale processen doorlopen om uiteindelijk tot een reactie te komen. De volgende processen worden onderscheiden:

- **Waarnemen:** mensen hebben aandacht voor vijandige of minder vijandige kenmerken in een situatie.
- **Interpreteren:**
 Vijandige bedoelingen: mensen schatten de bedoelingen van anderen als meer of minder vijandig in.
 Toeschrijven van uitkomsten: mensen schrijven de positieve of negatieve uitkomst van de situatie aan zichzelf toe (intern) of aan de ander, geluk of het toeval (extern).
- **Keuzeproces:**
 Responsevaluatie: mensen beoordelen/waarderen bepaalde reacties positiever of negatiever.
 Uitkomstverwachting: mensen verwachten een positieve of negatieve uitkomst van een reactie.
 Self-efficacy: mensen hebben het idee dat zij een bepaalde reactie wel of niet kunnen uitvoeren.
 Responsselectie: mensen kiezen een bepaalde reactie. Mensen kiezen eerder een reactie als zij deze reactie positiever evalueren, verwachten dat een positieve uitkomst zal volgen en het idee hebben dat zij de reactie kunnen uitvoeren.
- **Opgeslagen informatie:** informatie uit bijvoorbeeld eerdere ervaringen wordt opgeslagen en beïnvloedt mentale processen (zoals waarnemen en interpreteren). Een onderdeel van de opgeslagen informatie is het mensbeeld.
 Mensbeeld: mensen hebben een positiever of negatiever algemeen beeld van andere mensen.
- **Emoties:** emoties spelen een rol bij de andere mentale processen (zoals het waarnemen en interpreteren) en beïnvloeden op deze manier mentale processen. Mensen doorlopen het mentale proces vijandiger als zij meer negatieve emoties ervaren.
 Boos: mensen zijn meer of minder boos in een situatie.
 Gespannen: mensen zijn meer of minder gespannen in een situatie.

Hoe men mentale processen doorloopt, kan verschillen per soort situatie. In een situatie waarin een ander agressief doet, zal iemand meer letten op vijandige kenmerken (vijandiger waarnemen) dan in een minder dreigende situatie. Daarom is in dit onderzoek gebruikgemaakt van zowel ambigue als agressieve situaties. Hoewel het mentale proces inderdaad op een andere manier doorlopen werd in de verschillende situaties, bleek dit nauwelijks invloed te hebben op het verband tussen mentale processen en geweldservaringen. De gepresenteerde resultaten gaan dus over alle typen situaties gezamenlijk.

6.1.3 Samenvatting onderzoeksopzet

De verwachting vanuit theorie en eerdere literatuur (Van Reemst e.a., ingediend) is dus dat mentale processen van politieambtenaren verband houden met hun geweldservaringen. Dit is onderzocht door middel van een longitudinaal onderzoek (meerdere metingen, waardoor de voorspelling van de ontwikkeling van mentale processen en geweldservaringen kon worden bekeken), waarbij ook cross-sectionele verbanden (verbanden op één moment) werden bekeken. Er is een digitale vragenlijst ingevuld door politieambtenaren van vijf korpsen in Nederland. De vragenlijst was gebaseerd op het Social Information Processing Interview (SIP-I). In de vragenlijst werden verschillende hypothetische situaties (waarvan aan het begin van dit hoofdstuk een voorbeeld is gegeven) voorgelegd, waarover politieambtenaren verschillende vragen beantwoordden om inzicht te krijgen in hun mentale processen. Daarnaast is gevraagd naar de geweldservaringen en achtergrondkenmerken van politieambtenaren.

6.1.4 Relevantie

Op veel punten is het onderzoek vernieuwend en interessant. Ten eerste is de mogelijke relatie tussen mentale processen en geweldservaringen onder politieambtenaren nog niet eerder onderzocht. Ten tweede neemt het onderzoek meerdere mentale processen uit het theoretisch model mee. Hierdoor kan bekeken worden welke verbanden tussen mentale processen en geweldservaringen het sterkst zijn en hoe goed mentale processen als geheel geweldservaringen verklaren. In veel onderzoeken wordt slechts een enkel aspect van het mentale proces meegenomen, waardoor de processen niet in hun onderlinge verhouding worden gezien. Ten derde neemt het onderzoek de rol van achtergrondkenmer-

ken mee. Daardoor wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met eventuele ‘schijnverbanden’ en indirecte verbanden (verbanden die verklaard worden door een derde variabele). Ten vierde wordt in dit onderzoek door het bestuderen van verbanden op langere termijn in twee richtingen, nagegaan of bepaalde mentale processen (zoals het vijandig waarnemen en interpreteren) de latere geweldservaringen voorspellen, of, omgekeerd, dat geweldservaringen de verandering van mentale processen voorspellen (bijvoorbeeld dat men na een geweldservaring vijandiger gaat waarnemen en interpreteren). Voor deze twee richtingen is in eerder onderzoek naar mentale processen nauwelijks aandacht geweest. Hierdoor kan duidelijk worden of en, zo ja, welke mentale processen aandacht moeten krijgen in trainingen ter voorkoming van geweld en/of in de nazorg voor politieambtenaren met geweldservaringen.

6.2 Discussie

6.2.1 Verklaring van geweldservaringen door mentale processen en achtergrondkenmerken

Mentale processen en andere kenmerken van politieambtenaren blijken geweldservaringen redelijk goed te verklaren. Mentale processen blijken hierbij een belangrijke toegevoegde waarde te hebben (oftewel verklaarde variantie toe te voegen). Bovendien blijken deze mentale processen en achtergrondkenmerken van politieambtenaren de verschillen in geweldservaringen beter te verklaren dan kenmerken in eerder onderzoek (bijvoorbeeld Naeye & Bleijendaal, 2008). Mentale processen dragen minder bij aan het voorspellen van de ontwikkeling van geweldservaringen (zes maanden) (hoofdstuk 4). Dit is logisch, omdat mentale processen al een rol spelen bij eerdere geweldservaringen (zoals aangetoond in hoofdstuk 3) en omdat in de analyses om te kijken naar ontwikkeling, rekening gehouden wordt met eerdere geweldservaringen. Daarom is het bijzonder dat mentale processen ook nog bijdragen aan het verklaren van de ontwikkeling van geweldservaringen en, andersom, dat geweldservaringen bijdragen aan het verklaren van de ontwikkeling van mentale processen.

6.2.2 Belangrijkste verbanden tussen mentale processen en geweldservaringen

In deze alinea bespreken we de belangrijkste gevonden verbanden tussen mentale processen en geweldservaringen in volgorde van hoe duidelijk het gevon-

den patroon is (d.w.z. geldend voor meerdere vormen van geweld, in meerdere hoofdstukken), beginnend met de duidelijkste verbanden. Hierbij wordt dus (1) het cross-sectionele verband tussen mentale processen en geweldservaringen, (2) de (longitudinale) voorspelling van de ontwikkeling van geweldservaringen door mentale processen en (3) de (longitudinale) voorspelling van de ontwikkeling van mentale processen door geweldservaringen besproken. Zie hiervoor ook tabel 6.1.

Van de verschillende mentale processen blijkt het mensbeeld van een politieambtenaar het duidelijkst samen te hangen met het ervaren van geweld. Zoals verwacht, rapporteren politieambtenaren die een negatiever algemeen mensbeeld hebben meer geweldservaringen (cross-sectioneel). Politieambtenaren die een negatief mensbeeld hebben, lijken ook meer geweldservaringen te ontwikkelen en, andersom, politieambtenaren met meer geweldservaringen lijken ook een negatiever mensbeeld te ontwikkelen. Deze laatste longitudinale verbanden zijn echter niet overduidelijk (marginaal verband) en er is dus meer onderzoek nodig om uit te zoeken of trainingen en nazorg die zich richten op het krijgen van een positiever mensbeeld geweldservaringen voorkomen. Juist omdat het verband in beide richtingen lijkt te werken zou dit namelijk bij uitstek een goede factor zijn om op in te zetten bij trainingen of nazorg.

Van de andere mentale processen die zijn bekeken in dit onderzoek, blijken aspecten van het keuzeproces het duidelijkst gerelateerd te zijn aan geweldservaringen. Zoals verwacht rapporteren politieambtenaren die agressievere reacties selecteren meer geweldservaringen (cross-sectioneel). Er zijn ook aanwijzingen dat politieambtenaren die meer agressieve reacties selecteren vervolgens meer kans op geweldservaringen hebben, maar dit is geen overtuigend verband (marginaal verband). Er is meer onderzoek nodig om na te gaan of trainingen die zich richten op het kiezen van meer assertieve in plaats van agressieve reacties toekomstige geweldservaringen kunnen voorkomen. Interessant is dat geweldservaringen niet lijken te zorgen voor een ontwikkeling in de responsselectie. Politieambtenaren lijken dus niet anders te gaan handelen nadat zij geweld hebben ervaren.

Voor een ander onderdeel van het keuzeproces, namelijk dat van de uitkomstverwachtingen, vinden we opvallende resultaten. In tegenstelling tot de verwachting blijken politieambtenaren met negatievere uitkomstverwachtingen van agressieve reacties meer geweld te rapporteren. Mogelijk is het onder politieambtenaren meer adaptief om positievere uitkomsten te verwachten van agressief gedrag vanwege de meer agressieve en gevaarlijke situaties die zij tegenkomen. Daarbij kan het gevoel dat de situatie goed gaat aflopen als zij

actief handelen, er mogelijk voor zorgen dat zij minder geweld ervaren. Een bevinding die wel overeenkomt met de verwachting is dat politieambtenaren met een negatievere uitkomstverwachting van assertieve reacties meer geweld ervaren, en dit voorspelt ook toekomstige geweldservaringen. Het lijkt dus nuttig om tijdens trainingen vooral in te zetten op het ontwikkelen van meer positieve uitkomstverwachtingen van assertieve reacties. Dit mentale proces in relatie tot geweldservaringen is nog nauwelijks eerder empirisch getoetst bij mensen met geweldservaringen in het algemeen, dus gezien onze resultaten is het interessant deze relatie ook in andere populaties te onderzoeken.

Kortom, het blijkt dat agressief reageren samenhangt met meer geweldservaringen, maar tegelijk is het van belang dat een politieambtenaar positieve verwachtingen heeft van vooral de assertieve maar ook de agressieve reactie, want dan heeft hij of zij minder geweldservaringen. Mogelijk is het zo dat als iemand er maar vertrouwen in heeft dat assertief/agressief gedrag (oftewel actief gedrag) een goede uitkomst zal hebben, deze persoon een bepaalde controle over de situatie uitstraalt, waardoor feitelijk agressief gedrag niet nodig is en geweld toch voorkomen kan worden. Dit sluit aan bij eerdere bevindingen uit kwalitatief onderzoek die aangaven dat politieambtenaren minder geweld ervaren wanneer zij een zekere controle uitstraalden en zij hun taak niet te strikt, maar ook niet te passief uitvoerden (Uildriks, 1996; Roeleveld & Bakker, 2010).

Ook voor het ervaren van emoties vinden we opvallende resultaten. Van politieambtenaren die meer negatieve emoties ervaren, werd verwacht dat zij meer geweldservaringen rapporteren. We stelden echter vast dat politieambtenaren die meer gespannen zijn (een van de twee gemeten emoties), juist minder geweldservaringen ontwikkelden (longitudinaal). Mogelijk zorgt het voelen van spanning voor een bepaalde alertheid bij politieambtenaren, die nodig is om escalaties te voorkomen. Andersom bleken geweldservaringen – wel volgens verwachting – de spanning in de daarop volgende tijd te verhogen (longitudinaal). We vonden geen cross-sectionele of longitudinale verbanden tussen de emotie ‘boosheid’ en geweldservaringen. De alternatieve verklaring dat politieambtenaren die meer gespannenheid en boosheid ervaren, eerder een stap terug doen, waardoor zij niet vaker (of zelfs minder vaak) geweldservaringen hebben, is onwaarschijnlijk, aangezien politieambtenaren die bozer zijn, rapporteren dat zij meer agressieve reacties selecteren.

De waarneming en interpretatie van de situatie, de responsevaluaties, en de self-efficacy (de laatste twee zijn onderdelen van het keuzeproces) van politieambtenaren zijn minder sterk gerelateerd aan geweldservaringen. Dit spreekt de verwachtingen uit de literatuur tegen. De resultaten suggereren dat politieamb-

tenaren met positievere evaluaties van assertieve reacties, tegen de verwachting in, meer geweldservaringen ontwikkelen. Het uitblijven van een effect voor self-efficacy komt mogelijk doordat politieambtenaren getraind zijn om op verschillende manieren te reageren indien nodig. Zij zullen zich daarom in de praktijk minder afvragen of ze wel in staat zijn op een bepaalde wijze te reageren. Voor het waarnemen en interpreteren van de situatie is het uitblijven van een verband moeilijk te verklaren.

6.2.3 Belangrijkste verbanden tussen achtergrondkenmerken en geweldservaringen

Met betrekking tot achtergrondkenmerken werd als belangrijkste bevinding, zoals verwacht, gevonden dat politieambtenaren die man zijn, jonger zijn en meer op straat werken meer geweldservaringen rapporteren. Wat niet in eerder onderzoek gevonden was, was dat politieambtenaren met minder praktijkervaring meer kans hebben om geweld te ervaren. Mogelijk hebben politieambtenaren met meer praktijkervaring vaardigheden opgedaan om situaties succesvol te de-escaleren.

6.2.4 Belangrijkste verbanden tussen achtergrondkenmerken, mensbeelden, emoties en mentale processen

Er blijken verschillende achtergrondkenmerken verband te houden met mentale processen van politieambtenaren. Ten eerste blijken politieambtenaren met minder praktijkervaring en een lager opleidingsniveau het mentale proces vijandiger te doorlopen. Mogelijk doorlopen politieambtenaren door ervaring en training het mentale proces minder vijandig, doordat hun verschillende vaardigheden zijn aangeleerd. Aangezien politieambtenaren die het mentale proces vijandiger doorlopen meer (kans op) geweldservaringen blijken te hebben en we meer (kans op) geweldservaringen ongewenst vinden, kan het goed zijn meer aandacht te besteden aan de mentale processen in de trainingen voor politieambtenaren. Ten tweede blijken politieambtenaren die vaker werken op tijden en locaties wanneer en waarop er meer risico is om geweld te ervaren, zoals in de avond, in het weekend en op straat, het mentale proces vijandiger te doorlopen. Mogelijk leren deze politieambtenaren een vijandiger mentaal proces aan, doordat zij meer dreigende of agressieve situaties tegenkomen. Aangezien politieambtenaren die het mentale proces vijandiger doorlopen meer

Tabel 6.1: Overzichtstabel van gezamenlijke verbanden tussen mentale processen en geweld na controle voor achtergrondkenmerken

Mentale processen	Verbaal geweld			Bedreiging			Fysiek geweld			Frequentie van geweld		
	H3	H4	H5	H3	H4	H5	H3	H4	H5	H3	H4	H5
<i>Waarneming</i>												
Vriendelijke waarneming (0-1)	+											+
<i>Interpretatie</i>												
Vriendelijke bedoelingen (1-3)						+			+			
Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)												
Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)												
<i>Keuzeproces</i>												
Negatieve evaluatie (1-3)												
Agressief												
Passief												
Assertief												
Negatieve uitkomstverwachting (0-1)												
Agressief	+			+						+		
Passief				+								
Assertief												
Lage self-efficacy (1-3)												
Agressief												
Passief												
Assertief												
Responsselectie (agressief = ref, 0-1)												
Passief	-			*						-	*	
Assertief	-			-						-	*	
Ontbrekend ¹⁾												
<i>Opgeslagen informatie</i>												
Negatief mensbeeld (1-3)	+	+		+			+			+		+
<i>Emoties</i>												
Boos (1-3)												
Gespannen (1-3)		-									-	+

* Marginaal verband

1) Politieambtenaren die de vraag over responsselectie niet hebben ingevuld, hebben score 'ontbrekend' gekregen.

N.B. H3 gaat om cross-sectioneel verband, H4 gaat om longitudinaal verband van mentale processen op geweld, H5 gaat om longitudinaal verband van geweld op mentale processen.

(kans op) geweldservaringen blijken te hebben, kan het goed zijn meer aandacht aan de mentale processen te besteden in het briefings- en debriefingsproces.

Volgens verwachting vanuit het theoretisch model doorlopen politieambtenaren die meer negatieve mensbeelden hebben en negatieve emoties ervaren het mentale proces vijandiger. Dit gold in sterkere mate voor boosheid dan voor gespannenheid en het mensbeeld. Politieambtenaren die gespannen waren, bleken juist negatievere uitkomstverwachtingen te hebben van agressieve reacties. Gespannenheid lijkt er dus voor te zorgen dat politieambtenaren überhaupt meer de verwachting hebben dat situaties een negatieve uitkomst zullen hebben, onafhankelijk van de precieze reactie die zij geven.

6.3 Beperkingen en vervolgonderzoek

We willen hierbij nog een aantal belangrijke beperkingen van het onderzoek bespreken. Ten eerste kunnen we, ongeacht de longitudinale opzet van het onderzoek, niet definitief spreken over de causaliteit van verbanden. Er is dus niet met zekerheid te zeggen of bijvoorbeeld de verandering van mentale processen zal leiden tot een verandering in geweldservaringen. Wel zijn veel factoren (achtergrondkenmerken) meegenomen in de analyses (hierop is dus ‘gecontroleerd’), waardoor we hier wel met meer zekerheid iets over kunnen zeggen dan in veel eerder onderzoek. Ten tweede zijn mentale processen veelal aan de hand van één item gemeten en niet, zoals gebruikelijk voor psychologische kenmerken, met schalen van items. Het opnemen van een of enkele vragen per mentaal proces uit het sociale-informatieverwerkingsmodel (Crick & Dodge, 1994) is echter wel gebruikelijk in de SIP-literatuur (bijvoorbeeld Orobio de Castro e.a., 2005; Verschuren e.a., 2011) en bleek bovendien nodig om de lengte van de vragenlijst en daarmee de uitval tijdens het invullen van de vragenlijst zo veel mogelijk te beperken. Ten derde is er ook met de vragenlijsten die we hebben gebruikt sprake geweest van uitval: een aantal respondenten heeft niet beide vragenlijsten ingevuld. We hebben echter zo goed mogelijk in kaart proberen te brengen of respondenten die niet alle vragen hebben beantwoord, verschillen van de andere respondenten en hier bleek slechts op een enkel aspect (namelijk het ervaren van bedreigingen) verschil te bestaan. Ten vierde heeft er tussen de twee vragenlijsten een looptijd van zes maanden gezeten. Dit maakt dat eerdere mentale processen en geweldservaringen vaak sterk samenhangen met latere mentale processen en geweldservaringen. Mogelijk is er over langere tijd meer verandering te zien en hebben mentale processen over

langere tijd meer voorspellingskracht. Ten vijfde kleeft er een nadeel aan het gebruik van hypothetische situaties. Ondanks dat deze meetmethode zeer gebruikelijk is in de SIP-literatuur, wordt de invloed van emoties op deze wijze onderschat. Het huidige onderzoek geeft dan ook vooral inzicht in het verband tussen de reflectieve manier van het doorlopen van het mentale proces en geweldservaringen en niet zozeer in de invloed van een meer emotionele/ onbewuste manier van het doorlopen van het mentale proces (zie bijvoorbeeld Orobio de Castro, 2004). In toekomstig onderzoek is het belangrijk ook de meer emotionele/ onbewuste manier van het doorlopen van het mentale proces mee te nemen, bijvoorbeeld door middel van een experimentele onderzoeks-opzet of observaties in het veld.

6.4 Slotconclusie en aanbevelingen

Elke politieambtenaar kan met geweld in aanraking komen. Uit dit onderzoek is echter gebleken dat mentale processen van de politieambtenaar de kans op geweldservaringen kunnen inperken. Daarom lijkt het van belang hier in trainingen meer aandacht aan te besteden en trainingen die hierop gericht zijn breder uit te zetten. Bij bestaande verplichte trainingen (bijvoorbeeld de Integrale Beroepsvaardigheden Training) wordt er ingegaan op protocollen voor situaties en het omgaan met geweldsmiddelen. Er lijkt echter minder ingegaan te worden op mentale processen en de verandering van mentale processen van politieambtenaren. Omdat het mentale proces deels bepaalt hoe een situatie zich ontwikkelt, is dit echter wel van belang. Mogelijk komen deze aspecten wel aan bod bij enkele niet verplichte trainingen. Het huidige onderzoek kan bijdragen aan de wetenschappelijke ondersteuning van dergelijke trainingen.

In de trainingen zou aandacht besteed kunnen worden aan het ontwikkelen van positievere uitkomstverwachtingen, meer vertrouwen in het uitvoeren van assertieve reacties en meer ‘gespannenheid’ (en mogelijk dus alertheid) in situaties. Aangezien geweldservaringen omgekeerd ook invloed hebben op mentale processen, zou er bij de nazorg aan politieambtenaren die met geweld in aanraking zijn geweest, ook meer aandacht kunnen zijn voor deze processen. Zo zou ingegaan kunnen worden op het minder vijandig inschatten van bedoelingen van anderen, meer vertrouwen in het uitvoeren van passieve reacties en het krijgen van een positiever mensbeeld. Aangezien politieambtenaren een negatiever mensbeeld ontwikkelen na geweldservaringen en, omgekeerd, mogelijk ook meer geweldservaringen ontwikkelen als zij een negatief mensbeeld hebben,

lijkt hier sprake van een negatieve spiraal. Het mensbeeld lijkt daarom bij uitstek een goede factor om op in te zetten bij zowel trainingen als nazorg, ter voorkoming van geweldservaringen.

De huidige studie geeft meer inzicht in de risicofactoren voor het ervaren van geweld onder politieambtenaren. Tot nu toe waren wel veel factoren geïdentificeerd die met geweld tegen politieambtenaren te maken hebben (zie bijlage 1), maar bleven psychologische factoren onderbelicht. Dit rapport laat zien dat ook mentale processen van politieambtenaren verband houden met geweld tegen politieambtenaren. Verschillen in geweldservaringen zijn beter te voorspellen door mentale processen en achtergrondkenmerken samen dan door achtergrondkenmerken alleen. Mentale processen blijken dus van belangrijke toegevoegde waarde. Bovendien betreffen mentale processen uit dit onderzoek factoren die veranderbaar zijn door middel van training en/of nazorg, in tegenstelling tot veel achtergrondkenmerken. Het is daarom belangrijk rekening te houden met mentale processen wanneer we geweldservaringen willen verklaren of aan willen pakken.

Literatuur

- Abraham, M., S. Flight & W. Roorda (2011). *Agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak*. Amsterdam: DSP-Groep.
- Abraham, M., A. van Hoek, P. Hulshof & J. Pach (2007). *Geweld tegen de politie in uitgaansgebieden*. Amsterdam: DSP-Groep.
- Adang, O., N. Kop H. Ferwerda, J. Heijnemans, W. Olde Nordkamp, P. de Paauw & C. van Woerkom (2006). *Omgaan met conflictsituaties: op zoek naar goede werkwijzen bij de politie*. Zeist: Kerckebosch.
- Allison, P. D. (2002). *Missing Data*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Andersson Elffers Felix (2011). *De prijs die je betaalt ... Politie: de kosten achter een hoog risicoberoep*. Utrecht: AEF.
- Andreou, E. (2004). 'Bully/victim problems and their association with Machiavellianism and self-efficacy in Greek primary school children'. In: *British Journal of Educational Psychology*, 74, 297-309.
- Archer, J., J.L. Ireland, C.L. Power (2007). 'Differences between bullies and victims, and men and women, on aggression-related variables among prisoners'. In: *British Journal of Social Psychology*, 46, 299-322.
- Baruch, Y. & B.C. Holtom (2008). 'Survey response rate levels and trends in organizational research'. In: *Human Relations*, 61, 1139-1160.
- Berlin, L. J., K. Appleyard, & K.A. Dodge (2011). 'Intergenerational continuity in child maltreatment: mediating mechanisms and implications for prevention'. In: *Child Development*, 82, 162-176.
- Bowling, N. A., T.A. Beehr, M.M. Bennett & C.P. Watson (2010). 'Target personality and workplace victimization: A prospective analysis'. In: *Work & Stress*, 24, 140-158.
- Calvete, E., & I. Orue (2011). 'The impact of violence exposure on aggressive behavior through social information processing in adolescents'. In: *American Journal of Orthopsychiatry*, 81, 38-50.
- Camodeca, M. & F.A. Goossens (2005). 'Aggression, social cognitions, anger and sadness in bullies and victims'. In: *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46, 186-197.

- Centraal Bureau voor Statistiek (2000). 'Standaarddefinitie allochtonen'. Opgehaald 2 april 2012 van www.cbs.nl.
- Crick, N. R. & K.A. Dodge (1994). 'A review and reformulation of social information-processing mechanism in children's social adjustment'. In: *Psychological Bulletin*, 115, 74-101.
- Crick, N. R. & K.A. Dodge (1996). 'Social Information-Processing mechanisms in reactive and proactive aggression'. In: *Child Development*, 3, 74-101.
- Crowne, D.P. & D. Marlowe (1960). 'A new scale of social desirability independent of psychopathology'. In: *Journal of Consulting Psychology*, 24, 349-354.
- Davis M.H. (1980). 'A multidimensional approach to individual differences in empathy'. In: *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, 10, 85.
- Driessen, F.M.H.M., T.J. Ester & L. Spel (2008). *Geweld in Nederland. Een verkenning van de aard en omvang van geweldsdelicten in de Nederlandse samenleving*. Utrecht: Bureau Driessen.
- Fredstrom, B.K., R.E. Adams & R. Gilman (2011). 'Electronic and school-based victimization: unique contexts for adjustment difficulties during adolescence'. *Journal of Youth and Adolescence*, 40, 405-415.
- Goudriaan, H. & P. Nieuwbeerta (2007). 'Contextual determinants of juveniles' willingness to report crimes: A vignette experiment'. In: *Journal of Experimental Criminology*, 3, 89-111.
- Hensbergen, B. (2002). 'De gevaarlijke klant': een onderzoek naar Sociale Veiligheid op de werkplek. Utrecht: FNV Bondgenoten.
- Hoyle, R.H., M.T. Stephenson, P. Palmgreen, E. Pugzles Lorch & R. Lewis Donohew (2002). 'Reliability and validity of a brief measure of sensation seeking'. In: *Personality and Individual Differences*, 32, 401-414.
- Huisman, M. (2007). 'Multiële imputatie van ontbrekende scores'. In: A.E. Bronner, P. Dekker, E. de Leeuw, L.J. Paas, K. de Ruyter, A. Smidts & J.E. Wieringa (red.), *Ontwikkelingen in het marktonderzoek, Jaarboek 2007 MarktOnderzoekAssociatie*. Haarlem: Spaar en Hout, pp. 171-188.
- Kochenderfer-Ladd, B. (2004). 'Peer Victimization: The role of emotions in adaptive and maladaptive coping'. In: *Social Development*, 13, 329-349.
- Little, R.J.A. & D.B. Rubin (1987). *Statistical analysis with missing data*. New York: Wiley.

- Malti, T., S. Perren & M. Buchmann (2010). 'Children's peer victimization, empathy, and emotional symptoms'. In: *Child Psychiatry Human Development*, 41, 98-113.
- Middelhoven, L.K. & F.M.H.K. Driessen (2001). *Geweld tegen medewerkers in de semi-publieke ruimte*. Utrecht: Bureau Driessen.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties & Directie Politie (2005). *Handreiking voor 'protocol geweld tegen politie'*. Afkomstig van <http://www.cao-politie.nl/downloads/nieuws/actueel/2005/protocol-geweldtegendepolitie.pdf>
- Monks, S.M., J. Tomaka, R. Palacios & S.E. Thompson (2010). 'Sexual victimization in female and male college students: examining the roles of alcohol use, alcohol expectancies, and sexual sensation seeking'. In: *Substance Use & Misuse*, 45, 2258-2280.
- Naeye, J. (2009). *Belediging en bedreiging van politiemensen*. Apeldoorn: Politie en Wetenschap; Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Naeye, J. & Bleijendaal, R. (2008). *Agressie en geweld tegen politiemensen; Beledigen, bedreigen, tegenwerken en vechten*. Apeldoorn: Politie en Wetenschap; Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Nieuwenhuijzen, M. van, B. Orobio de Castro, I. van der Valk, L. Wijnroks, A. Vermeer & W. Matthys (2005). 'Do social information-processing models explain aggressive behaviour by children with mild intellectual disabilities in residential care?' In: *Journal of Intellectual Disability Research*, 50, 801-812.
- Nieuwenhuys, A., G.P.T. Willemsen & R.R.D. Oudejans (2012). *Schieten of niet schieten? Effecten van stress op schietbeslissingen van politieambtenaren*. Apeldoorn: Politie en Wetenschap; Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Orobio de Castro, B. (2004). 'The development of social information processing and aggressive behavior. Current issues'. In: *European Journal of Developmental Psychology* 1, 87-102.
- Orobio de Castro, B., J.D. Bosch, J.W. Veerman & W. Koops (2005). 'Emotions in Social Information Processing and their relations with reactive and proactive aggression in referred aggressive boys'. In: *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 34, 105-116.
- Prinstein, M.J., C.S.L. Cheah & A.E. Gyer (2005). 'Peer victimization, cue interpretation, and internalizing symptoms: preliminary concurrent and longitudinal findings for children and adolescents'. In: *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34, 11-24.

- Reemst, L. van, T.F.C. Fischer, & B.W.C. Zwirs (ingediend). 'Social information processing mechanisms and victimization: a review'.
- Reid-Quinones, K., W. Kliever, B. Shields, K. Goodman, M.H. Ray, & E. Wheat (2011). 'Cognitive, affective, and behavioral responses to witnessed versus experienced violence'. In: *American Journal of Orthopsychiatry*, 81, 51-60.
- Reijntjes, A., J.H. Kamphuis, P. Prinzie & M.J. Telch (2010). 'Peer victimization and internalizing problems in children: A meta-analysis of longitudinal studies'. In: *Child Abuse & Neglect*, 34, 244-252.
- Roeleveld, W. & I. Bakker (2010). *Slachtoffers van geweld binnen de publieke taak*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Roozeboom, M.B., E. Koningsveld & S. van den Bossche (2010). *Agressie afgerekend. Een onderzoek naar de kosten en baten van maatregelen tegen agressie en geweld in de publieke taak*. Hoofddorp / Den Haag: TNO / BZK.
- Rudolph, K.D., W. Troop-Gordon, & M. Flynn (2009). 'Relational victimization predicts children's social-cognitive and self-regulatory responses in a challenging peer context'. In: *Developmental Psychology*, 45, 1444-1454.
- Saewyc, E.M., D. Brown, M. Plane, M.P. Mundt, L. Zakletskaia, J. Wiegel & M.F. Fleming (2009). 'Gender differences in violence exposure among University students attending campus health clinics in the United States and Canada'. In: *Journal of Adolescent Health*, 45, 587-594.
- Salmivalli, C. & J. Isaacs (2005). 'Prospective relations among victimization, rejection, friendlessness, and children's self- and peer-perceptions'. In: *Child Development*, 76, 1161-1171.
- Shahinfar, A., J.B. Kupersmidt & L.S. Matza (2001). 'The relation between exposure to violence and social information processing among incarcerated adolescents'. In: *Journal of Abnormal Psychology*, 110, 136-141.
- Sikkema, C., M. Abraham & S. Flight (2007). *Ongewenst gedrag besproken. Ongewenst gedrag tegen werknemers met een publieke taak*. Amsterdam: DSP-groep.
- Timmer, J.S. (1999). *Politiewerk in gevaarsituatie. Omgaan met agressie en geweld van burgers in het basispolitiewerk*. Amsterdam: Ministerie van Justitie en Ministerie van Binnenlandse Zaken.
- Timmer, J.S. (2005). *Politiegeweld. Geweldgebruik van en tegen de politie in Nederland*. Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Toch, H. (1992). *Violent men: An inquiry into the psychology of violence* (4th ed.). Washington DC: American Psychological Association.

- Uildriks, N. (1996). *Geweld in de interactie politie-publiek*. SI-EUR-reeks, deel 14.
- Verschuren, S. (2010). *De niet willekeurige verdeling van slachtofferschap van agressie onder HC's nader verklaard* (ongepubliceerd manuscript). Rotterdam: Erasmus School of Law.
- Verschuren, S., T. Fischer & B. Zwirs (2011). 'Slachtofferschap onder trein-inspecteurs. De rol van sociale informatieverwerking'. In: *Tijdschrift voor Criminologie*, 53, 194-213.
- Warden, D., & S. Mackinnon (2003). 'Pro-social children, bullies and victims: An investigation of their sociometric status, empathy and social problem-solving strategies'. In: *British Journal of Developmental Psychology*, 21, 367-385.
- Wilkowski, B.M., & M.D. Robinson (2008). 'The cognitive basis of trait anger and reactive aggression: An integrative analysis'. In: *Personality and Social Psychology Review*, 12, 3-21.

Over de auteurs

Lisa van Reemst MSc is sociaal psychologe en junioronderzoeker en docent bij de sectie Criminologie van de School of Law van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Dr. Tamar Fischer is sociologe en universitair docent en senioronderzoeker bij de sectie Criminologie van de School of Law van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Dr. Barbara Zwirs is ontwikkelingspsychologe en cultureel antropologe. Zij was bij de aanvang van het huidige onderzoek werkzaam als universitair docent en senioronderzoeker bij de sectie Criminologie van de School of Law van de Erasmus Universiteit Rotterdam en vanaf januari 2012 bij het Instituut voor Strafrecht & Criminologie van de Universiteit Leiden.

Bijlagen

1 Overzicht verbanden volgens literatuuronderzoek

Tabel B1.1: Overzicht van factoren die volgens literatuuronderzoek bij kunnen dragen aan geweld tegen politieambtenaren

Factor	Toelichting	Hoe onderzocht?	Door wie?
<i>Situatiegerelateerd</i>			
Omstanders/groeps-optreden	Kunnen zorgen voor (de-) escaleren van situatie	Kwalitatief: dossieronderzoek en interviews	Timmer (1999)
		Kwalitatief: interviews betrokkenen en processen verbaal (22 zaken) in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
		Kwantitatief: op basis van analyse van voorvallen	Timmer (2005)
Incident	Vaker bij/na aanhouding of bekeuring	Kwantitatief: gestructureerde vragenlijst van onderzoek naar geweld tegen werknemers in openbare ruimte (deze resultaten gaan wel specifiek over politieambtenaren)	Middelhoven en Driessen (2001)
		Kwantitatief: Enquete Rotterdam en Arnhem	Uildriks (1996)
		Kwantitatief: HKS-registraties	Naeye (2009)
		Kwantitatief: op basis van analyse van voorvallen	Timmer (2005)
		Kwantitatief: digitale vragenlijst over ongewenst gedrag tegen overheidswerknemers in algemeen, dus <i>niet specifiek politieambtenaren</i>	Sikkema, Abraham & Flight (2007)
		Kwantitatief: HKS-registraties	Naeye & Bleijendaal (2008)
Tijdstip	Vaker 's nachts	Kwalitatief: interviews betrokkenen en processen verbaal (22 zaken) in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
		Kwantitatief: gestructureerde vragenlijst van onderzoek naar geweld tegen werknemers in openbare ruimte (deze resultaten gaan wel specifiek over politieambtenaren)	Middelhoven & Driessen (2001)
		Kwantitatief: digitale vragenlijst over ongewenst gedrag tegen overheidswerknemers in algemeen, dus <i>niet specifiek politieambtenaren</i>	Sikkema, Abraham & Flight (2007)
		Kwantitatief: HKS-registraties	Naeye & Bleijendaal (2008)
	Vaker weekend	Kwantitatief: HKS-registraties	Naeye & Bleijendaal (2008)
Locatie	Vaker in uitgaanslocaties	Kwalitatief: interviews betrokkenen en processen verbaal (22 zaken) in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
	Meer kans op en vaker in stedelijke gebieden	Kwantitatief: gestructureerde vragenlijst van onderzoek naar geweld tegen werknemers in openbare ruimte (deze resultaten gaan wel specifiek over politieambtenaren)	Middelhoven en Driessen (2001)
Sfeer	Vaak al 'grimmig'	Kwalitatief: interviews betrokkenen en processen verbaal (22 zaken) in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
Mankracht	Bij beperkte mankracht eerder 'onhoudbaar'	Kwalitatief: interviews betrokkenen en processen verbaal (22 zaken) in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
Weer	Vaker bij warm weer	Kwalitatief: interviews betrokkenen in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
<i>Kenmerken dader</i>			
Geslacht	Vaker mannen	Kwalitatief: interviews betrokkenen en processen verbaal (22 zaken) in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
		Kwantitatief: HKS-registraties	Naeye (2009)
		Kwantitatief: HKS-registraties	Naeye & Bleijendaal (2008)
Leeftijd	Vaker jong, rond de 18-34 jaar	Kwalitatief: interviews betrokkenen en processen verbaal (22 zaken) in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
Middelengebruik	Vaak onder invloed van drank en drugs	Kwalitatief: interviews betrokkenen en processen verbaal (22 zaken) in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
		Kwantitatief: HKS-registraties	Naeye (2009)

Factor	Toelichting	Hoe onderzocht?	Door wie?
Geestelijke gezondheid	Vaker door mensen met geestelijke stoornis	Kwantitatief: analyse van voorvallen	Timmer (2005)
Specifieke groepen	Vaker groepen met specifieke etniciteit (niet verder gespecificeerd) of woonwagengewoners	Kwalitatief: interviews betrokkenen en processen verbaal (22 zaken) in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
Bekend bij politie	Vaak antecedenten zoals plegen van diefstal, geweld of bedreiging	Kwalitatief: processen verbaal (22 zaken) in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
		Kwantitatief: HKS-registraties	Naeye (2009)
		Kwantitatief: HKS-registraties	Naeye & Bleijendaal (2008)
	'Bekenden' zijn beter in te schatten en weten beter de procedures waardoor ze zich minder zullen verzetten	Kwalitatief: Interviews met politieambtenaren Rotterdam en Arnhem	Uldriks (1996)
Houding	Regelmatig agressief, recalcitrant, provocerend of macho gedrag	Kwalitatief: interviews betrokkenen en processen verbaal (22 zaken) in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
Kenmerken slachtoffer			
Geslacht	(Met name bij ernstige vormen van geweld) meer mannen	Kwalitatief: processen verbaal (22 zaken) in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
		Kwantitatief: gestructureerde vragenlijst van onderzoek naar geweld tegen werknemers in openbare ruimte (deze resultaten gaan wel specifiek over politieambtenaren)	Middelhoven en Driessen (2001)
		Kwalitatief en kwantitatief: interviews en enquetes onder politieambtenaren Rotterdam en Arnhem	Uldriks (1996)
		Kwantitatief: digitale vragenlijst over ongewenst gedrag tegen overheidswerknemers in algemeen, dus <i>niet specifiek politieambtenaren</i>	Sikkema, Abraham en Flight (2007)
	Vrouwen meer kans om met geweld in aanraking te komen	Overheidswerknemers in algemeen, dus <i>niet specifiek politieambtenaren</i>	
Leeftijd	Vooraf rond de 18-32 jaar of 33-47	Kwantitatief: gestructureerde vragenlijst van onderzoek naar geweld tegen werknemers in openbare ruimte (deze resultaten gaan wel specifiek over politieambtenaren)	Middelhoven & Driessen (2001)
	Vooraf tussen 26-28 jaar, jongeren lopen vooral meer letsel op	Kwantitatief: enquetes onder politieambtenaren Rotterdam en Arnhem	Uldriks (1996)
	Vaak tussen de 30-40 jaar oud, of jonger	Kwantitatief: digitale vragenlijst over ongewenst gedrag tegen overheidswerknemers in algemeen, dus <i>niet specifiek politieambtenaren</i>	Sikkema, Abraham & Flight (2007)
Opleidingsniveau	Mensen met hogere opleiding ervaren vaker verbaal geweld, maar verder geen verschil	Kwantitatief: gestructureerde vragenlijst van onderzoek naar geweld tegen werknemers in openbare ruimte (deze resultaten gaan wel specifiek over politieambtenaren)	Middelhoven en Driessen (2001)
Contact met burgers	Hoe meer contact hoe meer kans op en hoe vaker geweld wordt ervaren	Kwantitatief: gestructureerde vragenlijst van onderzoek naar geweld tegen werknemers in openbare ruimte (deze resultaten gaan wel specifiek over politieambtenaren)	Middelhoven en Driessen (2001)
		Kwantitatief: digitale vragenlijst over ongewenst gedrag tegen overheidswerknemers in algemeen (deze resultaten gaan wel specifiek over politieambtenaren)	Sikkema, Abraham en Flight (2007)
Houding	Niet te autoritair, niet te vriendelijk	Kwalitatief: interviews betrokkenen in onderzoek naar geweld tegen politie in uitgaansgebieden	Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach (2007)
	Uitstraling alles onder controle te hebben geeft minder kans op geweld	Kwalitatief: interviews met politieambtenaren Rotterdam en Arnhem	Uldriks (1996)
Vaardigheden/gedrag	'Juist (niet agressief) benaderen' geeft minder kans op geweld	Kwalitatief: interviews met politieambtenaren Rotterdam en Arnhem	Uldriks (1996)
	Passief of strict volgens de regels handelen geeft meer kans op geweld	Kwalitatief: interviews met mensen binnen organisaties	Roeleveld & Bakker (2010)

Geen invloed: praktijkervaring (Timmer, 1999; Abraham, van Hoek, Hulshof & Pach, 2007; Middelhoven & Driessen, 2001)

2 Verschillen in sociale informatieverwerking tussen situaties

De waarneming blijkt, zoals verwacht, te verschillen in de verschillende situaties (zie tabel B2.1a). Wanneer de situatie minder agressief is, nemen politieambtenaren ook minder vijandig waar. Bovendien hechten politieambtenaren meer belang aan de agressieve kenmerken in de rijbewijssituatie dan in de uitgaanssituatie.

De interpretatie van bedoelingen blijkt ook te variëren in de verschillende situaties. Zoals verwacht, worden in de agressieve situaties de bedoelingen van anderen negatiever geïnterpreteerd dan in de ambigue situaties. Bovendien worden de bedoelingen van de jongeren in de uitgaanssituatie positiever geïnterpreteerd dan de bedoelingen van de man in de rijbewijssituatie.

Politieambtenaren schrijven positieve uitkomsten minder aan zichzelf toe in de agressieve situaties en in de uitgaanssituatie. Ze schrijven negatieve uitkomsten minder aan zichzelf toe in de rijbewijssituatie.

De evaluaties van reacties blijken te variëren in de verschillende situaties. Zoals verwacht, wordt in de ambigue situatie een agressieve reactie vaker negatief geëvalueerd dan in een agressieve situatie. Een agressieve reactie wordt bovendien negatiever geëvalueerd in de rijbewijssituatie dan in de uitgaanssituatie. In de agressieve situaties wordt een passieve reactie vaker negatief geëvalueerd dan in een ambigue situatie. Een passieve reactie wordt daarnaast negatiever geëvalueerd in de uitgaanssituatie dan in de rijbewijssituatie. In de agressieve situaties wordt een assertieve reactie vaker negatief geëvalueerd dan in een ambigue situatie. Bovendien is de evaluatie van een assertieve reactie afhankelijk van het soort situatie. Een assertieve reactie wordt bijvoorbeeld negatiever geëvalueerd in de uitgaanssituatie dan in de rijbewijssituatie.

Er blijkt geen verband te zijn tussen de verschillende situaties en de verwachtingen over uitkomsten van agressieve reacties. Wel verwachten politieambtenaren in de agressieve situaties eerder dat er een negatieve uitkomst zal zijn van een passieve reactie dan in een ambigue situatie. Politieambtenaren verwachten ook eerder een negatieve uitkomst van een passieve reactie in de uitgaanssituatie dan in de rijbewijssituatie. Daarnaast verwachten politieambtenaren in een agressieve situatie eerder dat er een negatieve uitkomst zal zijn van een assertieve reactie dan in een ambigue situatie.

Politieambtenaren verwachten minder goed een agressieve reactie uit te kunnen voeren in de rijbewijssituatie. Voor het idee passieve reacties uit te kunnen voeren blijken twee verbanden. Ten eerste hebben politieambtenaren in de agressieve situatie minder het idee dat zij een passieve reactie kunnen uitvoeren.

Tabel B2.1a: Sociale informatieverwerking in verschillende situaties, in aantallen en percentages per situatie, getoetst door middel van Chi-kwadraattoetsen

	Situatie 1	Situatie 2	Situatie 3	Situatie 4	Toets	Chi²	df	p
Waarneming								
Vijandige waarneming					1	23,71	3	,00
Niet	40 (22,5%)	17 (9,2%)	19 (10,7%)	12 (6,9%)	2	7,87	1	,01
Wel	138 (77,5%)	167 (90,8%)	158 (89,3%)	162 (93,1%)	3	11,96	1	,00
Interpretatie								
Vijandige bedoelingen								
Geen	9 (5,1%)	2 (1,1%)	3 (1,7%)	0 (0,0%)	1	158,61	6	,00
Beetje	142 (79,8%)	80 (43,5%)	94 (53,1%)	34 (19,5%)	2	53,39	2	,00
Wel	27 (15,2%)	102 (55,4%)	80 (45,2%)	140 (80,5%)	3	101,88	2	,00
Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)								
Laag	68 (38,2%)	32 (17,4%)	104 (58,8%)	52 (29,9%)	1	72,92	6	,00
Gemiddeld	63 (35,4%)	98 (53,3%)	41 (23,2%)	76 (43,7%)	2	22,01	2	,00
Hoog	47 (26,4%)	54 (29,3%)	32 (18,1%)	46 (26,4%)	3	50,33	2	,00
Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)								
Laag	25 (14,0%)	52 (28,3%)	18 (10,2%)	44 (25,3%)	1	65,27	6	,00
Gemiddeld	90 (50,6%)	99 (53,8%)	74 (41,8%)	100 (57,5%)	2	3,78	2	,15
Hoog	63 (35,4%)	33 (17,9%)	85 (48,0%)	30 (17,2%)	3	57,81	2	,00
Keuzeproces								
Negatieve evaluatie (1-3)								
Agressief								
Positief	8 (4,5%)	4 (2,2%)	20 (11,3%)	7 (4%)	1	33,92	6	,00
Neutraal	41 (23,0%)	27 (14,7%)	54 (30,5%)	37 (21,3%)	2	13,59	2	,00
Negatief	129 (72,5%)	153 (83,2%)	103 (58,2%)	130 (74,7%)	3	18,49	2	,00
Passief								
Positief	19 (10,7%)	151 (82,1%)	13 (7,3%)	111 (63,8%)	1	421,26	9	,00
Geïmputeerd	19 (10,7%)	15 (8,2%)	14 (7,9%)	18 (10,3%)	2	35,08	3	,00
Neutraal	73 (41,0%)	16 (8,7%)	27 (69,5%)	32 (18,4%)	3	347,59	3	,00
Negatief	67 (37,6%)	2 (1,1%)	123 (69,5%)	13 (7,5%)				
Assertief								
Positief	120 (67,4%)	147 (79,9%)	76 (42,9%)	124 (71,3%)	1	107,93	9	,00
Geïmputeerd	19 (10,7%)	15 (8,2%)	14 (7,9%)	18 (10,3%)	2	42,00	3	,00
Neutraal	38 (21,3%)	21 (11,4%)	58 (32,8%)	28 (16,1%)	3	45,13	3	,00
Negatief	1 (0,6%)	1 (0,5%)	29 (16,4%)	4 (2,3%)				
Negatieve uitkomstverwachting (0-1)								
Agressief								
Positief	17 (9,6%)	18 (9,8%)	31 (17,5%)	15 (8,6%)	1	8,99	3	,03
Negatief	161 (90,4%)	166 (90,2%)	146 (82,5%)	159 (91,4%)	2	2,09	1	,15
Passief								
Positief	101 (56,7%)	167 (90,8%)	49 (27,7%)	120 (69,0%)	1	157,49	3	,00
Negatief	77 (43,3%)	17 (9,2%)	128 (72,3%)	54 (31,0%)	2	50,33	1	,00
Assertief								
Positief	167 (93,8%)	168 (91,3%)	146 (82,5%)	145 (83,3%)	1	16,04	3	,00
Negatief	11 (6,2%)	16 (8,7%)	31 (17,5%)	29 (16,7%)	2	15,44	1	,00
Lage self-efficacy (1-3)								
Agressief								
Hoog	8 (4,5%)	2 (1,1%)	20 (11,3%)	3 (1,7%)	1	48,49	6	,00
Neutraal	17 (9,6%)	3 (1,6%)	16 (9,0%)	3 (1,7%)	2	5,80	2	,06
Laag	153 (86,0%)	179 (97,3%)	141 (79,7%)	168 (96,6%)	3	39,09	2	,00
Passief								
Hoog	32 (18,0%)	161 (87,5%)	14 (7,9%)	130 (74,7%)	1	435,34	9	,00
Geïmputeerd	19 (10,7%)	15 (8,2%)	14 (7,9%)	18 (10,3%)	2	35,85	3	,00
Neutraal	43 (24,2%)	8 (4,3%)	12 (6,8%)	12 (6,9%)	3	376,78	3	,00
Laag	84 (47,2%)	0 (0,0%)	137 (77,4%)	14 (8,0%)				
Assertief								
Hoog	136 (76,4%)	155 (84,2%)	78 (44,1%)	131 (75,3%)	1	122,30	9	,00
Geïmputeerd	19 (10,7%)	15 (8,2%)	14 (7,9%)	18 (10,3%)	2	54,73	3	,00
Neutraal	20 (11,2%)	12 (6,5%)	52 (29,4%)	18 (10,3%)	3	43,85	3	,00
Laag	3 (1,7%)	2 (1,1%)	33 (18,6%)	7 (4%)				
Responsselectie (agressief = ref)								
Agressief								
Passief	4 (2,2%)	0 (0,0%)	33 (18,6%)	0 (0,0%)	1	163,96	9	,00
Assertief	9 (5,1%)	64 (34,8%)	7 (4,0%)	34 (19,5%)	2	31,68	3	,00
Geïmputeerd	146 (82,0%)	105 (57,1%)	123 (69,5%)	122 (70,1%)	3	99,53	3	,00
Opgeslagen informatie								
Negatief mensbeeld (1-3)								
Negatief	85 (47,8%)	93 (50,5%)	88 (49,7%)	74 (42,5%)	1	9,14	9	,43
Geïmputeerd	32 (18,0%)	28 (15,2%)	23 (13,0%)	33 (19,0%)	2	5,49	3	,13
Niet negatief en niet positief	55 (30,9%)	56 (30,4%)	64 (36,2%)	64 (36,8%)	3	,63	3	,89
Positief	6 (2,4%)	7 (3,8%)	2 (1,1%)	3 (1,7%)				
Emoties								
Boos								
Niet	151 (84,8%)	129 (70,1%)	49 (27,7%)	82 (47,1%)	1	152,95	6	,00
Een beetje	26 (14,6%)	51 (27,7%)	93 (52,5%)	74 (42,5%)	2	126,80	2	,00
Negatief	1 (0,6%)	4 (2,2%)	35 (19,8%)	18 (10,3%)	3	3,81	2	,15
Gespannen								
Niet	71 (39,9%)	61 (33,2%)	53 (29,9%)	54 (31,0%)	1	9,84	6	,13
Een beetje	82 (46,1%)	94 (51,1%)	84 (47,5%)	80 (46,0%)	2	7,95	2	,02
Negatief	25 (14,0%)	29 (15,8%)	40 (22,6%)	40 (23,0%)	3	,63	2	,73
Totaal	178	184	177	174				

Toets 1: verschil tussen alle situaties, Toets 2: verschil tussen ambigu (situatie 1 & 2) en agressief (3 & 4), Toets 3: verschil tussen uitgaansgebied (1 & 3) en rijbewijs (situatie 2 & 4).

N = 713.

Ten tweede verwachten politieambtenaren minder goed een passieve reactie uit te kunnen voeren in de uitgaanssituatie. Voor het idee assertieve reacties uit te kunnen voeren blijken wederom twee verbanden. Ten eerste hebben politieambtenaren in de ambigue situatie minder het idee dat zij een assertieve reactie kunnen uitvoeren, dan in de agressieve situatie. Ten tweede verwachten politieambtenaren minder goed een assertieve reactie uit te kunnen voeren in de uitgaanssituatie.

Ook blijken politieambtenaren in een agressieve situatie eerder geneigd om een agressieve reactie te selecteren dan in een ambigue situatie. Bovendien waren politieambtenaren in de rijbewijssituatie meer geneigd om een passieve of assertieve reactie te selecteren dan in de uitgaanssituatie.

Het mensbeeld is niet afhankelijk van het type of soort situatie dat men tegenkomt. Dit is volgens verwachting, aangezien het gaat om algemene mensbeelden, en niet om situatiespecifieke beelden volgens het sociale-informatieverwerkingsmodel.

De ervaren emoties zijn wel afhankelijk van het type situatie dat men tegenkomt. In een agressieve situatie is men bozer en meer gespannen dan in een ambigue situatie.

Hoewel de sociale informatieverwerking regelmatig verschilt tussen situaties, blijkt het type situatie (ambigu/agressief) het verband tussen sociale informatieverwerking en geweldservaringen nauwelijks te beïnvloeden (zie tabel B2.1b).

Tabel B2.1b: Invloed van de situatie op het verband tussen mentale processen en geweldservaringen

Ambigue/agressieve situatie x	Verbaal geweld		Bedreiging		Fysiek geweld		Frequentie	
	B	p	B	p	B	p	B	p
Waarneming								
Vijandige waarneming	-,21	,74	,31	,54	-,51	,32	-9,16	,09
Interpretatie								
Vijandige bedoelingen	-,09	,86	-,20	,53	-,23	,47	-4,75	,15
Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)	-,21	,32	-,03	,81	-,13	,32	-1,19	,40
Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)	-,11	,56	-,02	,85	,04	,77	,61	,63
Keuzeproces								
Negatieve evaluatie (1-3)								
Agressief	-,41	,38	-,14	,65	-,26	,40	3,75	,22
Passief	,49	,10	,04	,85	,26	,19	5,41	,01
Assertief	-,51	,39	-,81	,04	-,05	,89	-4,09	,26
Negatieve uitkomstverwachting (0-1)								
Agressief	-1,05	,11	-,49	,32	-,09	,87	2,04	,71
Passief	1,22	,02	1,20	,06	,46	,43	4,43	,23
Assertief	1,68	,09	-,03	,93	,45	,19	4,14	,46
Lage self-efficacy (1-3)								
Agressief	-,67	,21	,28	,49	-,19	,65	-1,45	,71
Passief	,26	,35	-,05	,81	,24	,20	2,21	,27
Assertief	,15	,79	-1,07	,02	-,18	,64	-4,39	,25
Responsselectie	,02	,97	-,14	,61	,05	,84	,02	,99
Opgeklagen informatie								
Negatief mensbeeld (1-3)	,15	,77	,06	,86	-,00	,99	-4,25	,21
Emoties								
Boos (1-3)	,22	,63	-,67	,05	,03	,92	-5,65	,08
Gespannen (1-3)	-,21	,55	,02	,92	-,22	,33	-,14	,96

In elke analyse zijn, uiteraard, de hoofdeffecten van de mentale processen en de situatie meegenomen, maar deze zijn hier voor de overzichtelijkheid niet getoond. N = 713.

3 Bivariate verbanden meting 1

B3.1 Verbanden tussen geweld en mentale processen en achtergrondkenmerken

Er blijken verschillende achtergrondkenmerken gerelateerd aan het ervaren van geweld, zie tabel B3.1a. Vrouwen hebben minder kans bedreiging of fysiek geweld te ervaren dan mannen. Politieambtenaren die ouder zijn, hebben minder kans om verbaal geweld, bedreiging en fysiek geweld te ervaren, en ervaren minder geweld. Politieambtenaren die van autochtone of niet-westerse allochtone afkomst zijn, hebben minder kans bedreiging te ervaren dan politieambtenaren van westerse allochtone afkomst. Politieambtenaren met een hogere opleiding hebben minder kans fysiek geweld te ervaren.

Politieambtenaren die meer praktijkervaring hebben, hebben minder kans verbaal geweld, bedreiging en fysiek geweld te ervaren. Politieambtenaren die in een hogere rang werken, hebben minder kans fysiek geweld te ervaren. Politieambtenaren die minder 's nachts, in het weekend en minder op straat werken, hebben minder kans verbaal geweld, bedreiging en fysiek geweld te ervaren, en ervaren minder geweld. Daarnaast hebben politieambtenaren in de noordelijke korpsen minder kans verbaal geweld en fysiek geweld te ervaren dan politiemedewerkers in de zuidelijke korpsen.

Politieambtenaren die minder spanningsbehoefte hebben, hebben minder kans verbaal geweld en fysiek geweld te ervaren, en ervaren minder geweld. Daarnaast hebben politieambtenaren die het erger vinden om uitgescholden te worden minder kans bedreiging te ervaren. Hoe politieambtenaren in hun vel zitten, blijkt niet gerelateerd aan het ervaren van geweld.

Tabel B3.1a: Bivariate verbanden tussen achtergrondkenmerken en mentale processen en geweld

Achtergrondkenmerken	Verbaal	Bedreiging	Fysiek	Frequentie
Geslacht (Man=0, Vrouw=1)	-,03	-,08*	-,11**	,02
Leeftijd	-,13**	-,12**	-,21**	-,10**
Opleiding (1-5)	-,02	-,07+	-,08*	-,02
Rang (1-5)	-,02	,07+	-,08*	-,01
Praktijkervaring	-,14**	-,09*	-,18**	-,08*
Op straat werken	,13**	,15**	,20**	,15**
's Nachts werken (1-3)	,13**	,12**	,23**	,19**
In het weekend werken (1-3)	,13**	,13**	,18**	,16**
Spanningsbehoefte (7-21)	,09*	,07+	,19**	,12**
Slecht in vel zitten (1-3)	-,06	,05	-,07+	-,01
Erg vinden – uitschelden (1-3)	,01	,09*	,06	,05
Mentale processen				
<i>Waarneming</i>				
Vijandige waarneming	,10*	,03	,05	,02
<i>Interpretatie</i>				
Vijandige bedoelingen	,05	,02	,08*	,02
Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)	-,04	-,03	-,01	-,04
Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)	-,06	-,04	-,07+	-,04
<i>Keuzeprocessen</i>				
Negatieve evaluatie (1-3)				
Agressief	-,04	-,07+	-,08*	-,06
Passief	-,04	-,01	-,04	-,03
Assertief	,04	,09*	,08*	,11**
Negatieve uitkomstverwachting (0-1)				
Agressief	,08*	,08*	-,01	,07+
Passief	-,04	-,01	-,08*	,03
Assertief	,06	,11**	,08*	,09*
Lage self-efficacy (1-3)				
Agressief	,01	-,04	-,05	-,02
Passief	-,02	,01	-,01	-,01
Assertief	,05	,11**	,12**	,12**
<i>Opgeslagen informatie</i>				
Negatief mensbeeld (1-3)	,06+	,17**	,10*	,15**
<i>Emoties</i>				
Boos (1-3)	,01	,07+	,04	,02
Gespannen (1-3)	,03	-,01	-,04	-,02

+ p < ,10, * p < ,05 ** p < ,01
N = 713

De etniciteit van de politieambtenaar houdt verband met bedreiging (zie tabel B3.1b). Politieambtenaren van westers allochtone afkomst hebben meer kans om bedreiging te ervaren dan anderen.

Tabel B3.1b: Verbanden tussen etniciteit en geweld door middel van regressieanalyses

	B	p	-2 log likeli- hood	(Nagelkerke) R ²
Westerse allochtoon Niet-westerse allochtoon	Verbaal geweld	,26	471,95	,01
	-,53	,19		
Westerse allochtoon Niet-westerse allochtoon	Bedreiging	,02	846,28	,02
	-,43	,16		
Westerse allochtoon Niet-westerse allochtoon	Fysiek geweld	,21	874,13	,00
	-,49	,56		
Westerse allochtoon Niet-westerse allochtoon	Frequentie van geweld	,24		,01
	4,29	,16		

N = 713

De responsselectie van de politieambtenaar houdt verband met geweldservaringen (zie tabel B3.1c). Politieambtenaren die meer agressieve in plaats van passieve en assertieve reacties selecteren, hebben meer kans fysiek geweld te ervaren en politieambtenaren die meer agressieve in plaats van assertieve reacties selecteren, hebben meer kans bedreiging te ervaren.

Tabel B3.1c: Verbanden tussen responsselectie en geweld door middel van regressieanalyses

	<i>B</i>	<i>p</i>	<i>-2 log likeli- hood</i>	<i>(Nagelkerke) R²</i>
	Verbaal geweld			
Responsselectie (agressief = ref)			455,30	,05
Passief	-1,35	,21		
Assertief	-1,64	,11		
Ontbrekend	17,62	,99		
	Bedreiging			
Responsselectie (agressief = ref)			801,85	,10
Passief	-,70	,15		
Assertief	-,96	,03		
Ontbrekend	19,56	,99		
	Fysiek geweld			
Responsselectie (agressief = ref)			810,90	,12
Passief	-1,70	,01		
Assertief	-1,84	,00		
Ontbrekend	18,78	,99		
	Frequentie van geweld			
Responsselectie (agressief = ref)				,00
Passief	-5,43	,15		
Assertief	-5,81	,09		
Ontbrekend	-5,06	,21		

N = 713

B3.2 Verbanden tussen mentale processen en achtergrondkenmerken

Tabel B3.2a: Verbanden tussen mentale processen en achtergrondkenmerken, door middel van correlaties

SIP stap	Geslacht	Leeftijd	Opleiding	Rang	Praktijk- ervaring	Op straat werken	's Nachts werken	Weekend werken	Spannings behoefte	Slecht in vel	Erg
<i>Waarneming</i>											
Vijandige waarneming (0-1)	-,06+	-,07+	-,00	-,03	-,10**	,05	,03	,04	-,01	-,02	-,01
<i>Interpretatie</i>											
Vijandige bedoelingen (1-3)	-,05	-,12**	-,10**	-,07+	-,10**	-,03	,02	,03	,03	-,02	,01
Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)	-,01	,04	-,01	-,01	,02	,10**	-,03	-,04	-,03	,03	,04
Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)	,06	,01	-,01	,01	,01	-,03	-,04	-,08*	,04	-,01	,03
<i>Keuzeprocessen</i>											
<i>Negatieve evaluatie (1-3)</i>											
Aggressief	-,01	,14**	,06	,09*	,10**	-,06	-,10**	-,04	-,05	-,04	,00
Passief	-,08*	-,2	,03	,05	,04	,00	,05	,05	,00	-,00	,07+
Assertief	-,04	-,05	-,06	-,02	-,03	,07+	,09*	,08*	,05	,06+	,04
<i>Negatieve uitkomstverwachting (0-1)</i>											
Aggressief	,09*	-,01	-,02	,00	-,02	-,09*	-,03	-,03	-,00	,05	-,02
Passief	-,03	,01	,06	,07+	,05	-,04	,04	,05	,06	-,02	,03
Assertief	,03	-,07	,01	,01	-,03	,02	,02	,03	,05	,02	-,02
<i>Self-efficacy (1-3)</i>											
Aggressief	,00	,07*	,10**	,05	,06	-,06	-,11**	-,05	-,08*	,01	-,06
Passief	-,06	,06	,08*	,09*	,07*	-,01	,04	,03	,02	-,02	,08*
Assertief	-,03	-,06	-,03	-,02	-,04	,07+	,07+	,03	,07+	,11**	,04
<i>Opgeslagen informatie</i>											
Negatief mensbeeld (1-3)	,01	,05	-,03	-,04	,08*	,04	,02	,04	,02	,21**	-,02
<i>Emoties</i>											
Boos (1-3)	-,02	-,06	-,03	-,04	-,05	-,02	,05	,05	-,01	,03	,16**
Gespannen (1-3)	,10*	-,05	-,00	-,07+	-,07*	-,02	-,01	-,03	-,04	-,09*	,14**

N = 713

+ $p < ,10$ * $p < ,05$ ** $p < ,01$

Tabel B3.2b: Verbanden tussen mentale processen en etniciteit¹

Mentaal proces	Coefficient	df	p <
Etniciteit Uitkomstverwachting assertieve reactie	$Chi^2 = 6,15$	2	,05

N = 713

Tabel B3.2c: Verbanden tussen achtergrondkenmerken en responsselectie²

Achtergrondkenmerk	Coefficient	df	p <
Agressieve responsselectie	$Chi^2 = 12,71$	6	,05
Weekend werken			
Passieve responsselectie	$Chi^2 = 377,80$	9	,001
Slecht in vel	$Chi^2 = 718,04$	9	,001
Erg vinden			

N = 713

B3.3 Verbanden tussen mentale processen onderling

Tabel B3.3a: Verbanden tussen mentale processen onderling, door middel van correlaties

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1 Waarneming Vijandige waarneming (0-1)															
2 Interpretatie Vijandige bedoelingen (1-3)	,16**														
3 Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)	-,01	,00													
4 Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)	-,03	-,07+	-,10**												
5 Keuzeproces															
6 Agressief	-,09*	-,09*	,01	,01											
7 Passief	-,08*	-,26**	-,32**	,32**	-,10**										
8 Assertief	,05	,03	-,26**	,17**	-,20**	,34**									
9 Negatieve															
10 Agressief	,01	,00	-,08*	,06	,29**	-,11**	-,15**								
11 Passief	,00	,04	-,36**	,31**	-,17**	,55**	,20**	-,07+							
12 Assertief	,09*	,21**	-,22**	,14**	-,15**	,06	,26**	-,00	,36**						
13 Agressief	-,03	-,05	,07+	-,07+	,49**	-,17**	-,22**	,28**	-,19**	-,12**					
14 Passief	-,09*	-,24**	-,35**	,30**	-,14**	,84*	,30**	-,10**	,54**	,03	-,17**				
15 Assertief	,04	,06	-,29**	,13**	-,22**	,30*	,77**	-,17**	,19**	,26**	-,23**	,33**			
16 Opgeslagen informatie Negatief mensbeeld (1-3)	,07+	,03	-,03	-,00	-,08*	,02	,10**	-,01	,06	,02	-,07+	,02	,01		
17 Emoties															
18 Boos (1-3)	,16**	,26**	-,12**	,05	-,17**	,14**	,22**	-,08*	,24**	,19**	-,23**	,14**	,27**	,03	
19 Gespannen (1-3)	,10**	,28**	-,07+	-,01	-,06	-,04	,00	-,11**	,09*	,12**	-,12**	-,02	,05	-,03	,20**

N = 713

+ p < ,10 * p < ,05 ** p < ,01

- 1 Alleen significante verbanden getoond. Andere resultaten op te vragen via vanreemst@law.eur.nl
- 2 Alleen significante verbanden getoond. Andere resultaten op te vragen via vanreemst@law.eur.nl

Tabel B3.3b: Verbanden tussen mentale processen en responsselectie³

<i>Mentaal proces</i>	<i>Coefficient</i>	<i>df</i>	<i>p <</i>
<i>Interpretatie</i>			
Vijandige bedoelingen	$Ch^2 = 17,88$	6	,01
<i>Keuzeproces</i>			
Negatieve evaluatie (1-3)			
Agressief	$Ch^2 = 137,38$	6	,001
Passief	$Ch^2 = 865,96$	9	,001
Assertief	$Ch^2 = 959,15$	9	,001
Negatieve uitkomstverwachting (0-1)			
Agressief	$Ch^2 = 44,81$	3	,001
Passief	$Ch^2 = 103,04$	3	,001
Assertief	$Ch^2 = 53,62$	3	,001
Lage self-efficacy (1-3)			
Agressief	$Ch^2 = 152,04$	6	,001
Passief	$Ch^2 = 854,46$	9	,001
Assertief	$Ch^2 = 925,20$	9	,001
<i>Opgeslagen informatie</i>			
Negatief mensbeeld (1-3)	$Ch^2 = 381,56$	9	,001
<i>Emoties</i>			
Boos (1-3)	$Ch^2 = 104,45$	6	,001
Gespannen (1-3)	$Ch^2 = 19,02$	6	,01

N = 713

B3.4 Verbanden tussen achtergrondkenmerken onderling

Tabel B3.4a: Verbanden tussen achtergrondkenmerken onderling, door middel van correlaties

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Geslacht										
2 Leeftijd	-,21**									
3 Opleiding	-,07+	,34**								
4 Rang	-,16**	,65**								
5 Praktijkervaring	-,20**	,87**	,47**							
6 Op straat werken	-,02	-,25**	-,12**	-,77**						
7 's Nachts werken	,01	-,18**	,01	-,18**	-,23**					
8 Weekend werken	-,07+	-,07+	-,04	-,10**	-,13**	,16**				
9 Spanningsbehoefte	-,06	-,27**	-,06+	-,05	-,07+	,10**	,42**			
10 Slecht in vel	,06	,07+	,01	-,18**	-,29**	,04	,07+	,07+		
11 Erg vinden negatieve uitkomst	-,07+	-,01	,03	,04	,08*	-,07+	,014	,07+	-,04	
				,02	-,03	,04	-,01	-,01	,01	,07*

N = 713

+ $p < ,10$ * $p < ,05$ ** $p < ,01$

Tabel B3.4b: Verbanden tussen achtergrondkenmerken en etniciteit⁴

<i>Mentaal proces</i>	<i>Coefficient</i>	<i>df</i>	<i>p <</i>
Slecht in vel	$Ch^2 = 14,39$	6	,05

N = 713

3 Alleen significante verbanden getoond. Andere resultaten op te vragen via vanreemst@law.eur.nl

4 Alleen significante verbanden getoond. Andere resultaten op te vragen via vanreemst@law.eur.nl

4 Verbanden tussen metingen

B4.1 Ontwikkeling geweldservaringen en mentale processen

Tabel B4.1a: Ontwikkeling van geweldservaringen van meting 1 naar meting 2, door middel van correlaties

	<i>r</i>	<i>p</i>
Verbaal geweld	,44	,00
Bedreiging	,44	,00
Fysiek geweld	,49	,00
Frequentie van geweld	,59	,00

N = 309.

Tabel B4.1b: Ontwikkeling van mentale processen van meting 1 naar meting 2, door middel van correlaties

	<i>r</i>	<i>p</i>
<i>Waarneming</i>		
Vijandige waarneming	,17	,00
<i>Interpretatie</i>		
Vijandige bedoelingen	,57	,00
Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)	,33	,00
Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)	,32	,00
<i>Keuzeprocess</i>		
Negatieve evaluatie (1-3)		
Agressief	,42	,00
Passief	,74	,00
Assertief	,44	,00
Negatieve uitkomstverwachting (0-1)		
Agressief	,25	,00
Passief	,50	,00
Assertief	,21	,00
Lage self-efficacy (1-3)		
Agressief	,34	,00
Passief	,73	,00
Assertief	,32	,00
Responsselectie*	,44	,00
<i>Opgeslagen informatie</i>		
Negatief mensbeeld (1-3)	,47	,00
<i>Emoties</i>		
Boos (1-3)	,55	,00
Gespannen (1-3)	,60	,00

*getoetst door middel van Cramer's V in verband met nominaal meetniveau.
N = 309.

B4.2 Selectie-effect tussen meting 1 en 2

Tabel B4.2: Verbanden tussen geweldservaringen en mentale processen, en of respondenten aan alleen meting 1 of aan zowel meting 1 als 2 hebben deelgenomen

	<i>Coefficient</i>	<i>df</i>	<i>p</i> <
Bedreiging	<i>Chi</i> ² =9,19	1	,001

N = 713

5 Multivariate tabellen

B5.1 Volledige tabellen van hoofdstuk 3

Tabel B5.1: Multivariate verbanden tussen achtergrondkenmerken, mentale processen en geweldservaringen door middel van lineaire en logistische regressieanalyse (tabel 3.6)

	Model 1		Model 2		Model 1		Model 2	
	B	p	B	p	B	p	B	p
Achtergrondkenmerken								
Geslacht (Man=0, Vrouw=1)	-.39	.20	-.38	.26	-.54	.01	-.60	.01
Leeftijd	-.01	.68	-.01	.65	-.04	.02	-.04	.03
Etniciteit (autochtoon=ref, 0-1)								
Allochtoon westers	.52	.50	.53	.50	.91	.07	.86	.10
Allochtoon niet-westers	-.72	.11	-.87	.07	-.69	.04	-.90	.01
Opleiding (1-5)	.02	.93	.03	.89	-.17	.23	-.08	.61
Rang (1-5)	.52	.00	.49	.00	.59	.00	.62	.00
Praktijkervaring	-.05	.04	-.05	.08	-.01	.41	-.02	.23
Op straat werken	.02	.13	.03	.09	.03	.03	.03	.01
's Nachts werken (1-3)	.28	.23	.39	.13	.20	.23	.23	.20
In het weekend werken (1-3)	.43	.17	.45	.20	.24	.29	.26	.32
Spanningsbehoefte (7-21)	.06	.30	.06	.31	.03	.49	.01	.83
Slecht in ver zitten (1-3)	-.38	.09	-.53	.03	.22	.20	.04	.83
Erg vinden – uitscheiden (1-3)	-.10	.62	-.02	.92	.14	.27	.18	.16
Mentale processen								
<i>Waarneming</i>								
Vriendige waarneming (0-1)			.68	.06			-.01	.97
<i>Interpretatie</i>								
Vriendelijke bedoelingen (1-3)			-.02	.96			-.15	.46
Positieve toekomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)			-.13	.29			-.04	.64
Negatieve toekomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)			-.07	.51			-.07	.36
<i>Keuzeproces</i>								
Negatieve evaluatie (1-3)								
Agressief			-.07	.82			-.02	.94
Passief			-.14	.67			-.14	.55
Assertief			-.21	.61			-.02	.95
Negatieve uitkomstverwachting (0-1)								
Agressief			1.13	.01			1.12	.00
Passief			-.24	.55			-.10	.73
Assertief			.72	.22			1.00	.01
Lage self-efficacy (1-3)								
Agressief			.43	.27			.02	.96
Passief			-.01	.98			.05	.81
Assertief			-.15	.71			-.12	.68
Responsselectie (agressief = ref, 0-1)								
Passief			-2.70	.04			-1.19	.09
Assertief			-2.71	.03			-1.35	.04
Ontbrekend ¹⁾			17.01	1.00			19.50	1.00
<i>Opgeslagen informatie</i>								
Negatief mensbeeld (1-3)			.64	.03			.79	.00
<i>Emoties</i>								
Boos (1-3)			-.08	.76			.11	.52
Gespannen (1-3)			.09	.68			-.08	.59
Constante	-.22	.89	-1.76	.54	-1.32	.25	-2.91	.15
-2 Log likelihood	424.32		379.32		772.06		676.97	
Nagelkerke R ²	.14		.26		.16		.31	

	Model 1		Model 2		Model 1		Model 2	
	B	p	B	p	B	p	B	p
		Fysiek				Frequentie		
Achtergrondkenmerken								
Geslacht (Man=0, Vrouw=1)	-.67	,00	-.65	,00	,66	,71	,23	,90
Leeftijd	-.04	,03	-.03	,06	-.19	,17	-.12	,40
Etniciteit (autochtoon=ref, 0-1)								
Allochtoon westers	,25	,55	,21	,64	2,76	,38	2,01	,53
Allochtoon niet-westers	-.43	,21	-.63	,09	-5,44	,06	-5,69	,05
Opleiding (1-5)	-.20	,18	-.11	,50	-.05	,96	,11	,93
Rang (1-5)	,33	,00	,32	,01	1,23	,17	1,06	,24
Praktijkervaring	-.01	,64	-.01	,48	,07	,62	,01	,97
Op straat werken	,03	,00	,03	,01	,31	,00	,33	,00
s Nachts werken (1-3)	,57	,00	,68	,00	1,70	,22	1,81	,19
In het weekend werken (1-3)	,35	,14	,28	,30	-.02	,99	-.62	,75
Spanningsbehoefte (7-21)	,13	,00	,12	,00	,84	,01	,76	,01
Slecht in vel zitten (1-3)	-.32	,05	-.45	,01	,91	,51	-.18	,90
Erg vinden – uitschelden (1-3)	,04	,74	,10	,46	-.98	,36	-.51	,65
Mentale processen								
<i>Waarneming</i>								
Vriendelijke waarneming (0-1)			,05	,85			,52	,82
<i>Interpretatie</i>								
Vriendelijke bedoelingen (1-3)			,17	,42			-.23	,89
Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)			-.04	,67			-.27	,69
Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)			-.08	,31			-.07	,90
<i>Keuzeproces</i>								
Negatieve evaluatie (1-3)								
Agressief			-.03	,88			-.05	,97
Passief			-.09	,69			-1,64	,37
Assertief			-.47	,11			-2,34	,32
Negatieve uitkomstverwachting (0-1)								
Agressief			,56	,11			5,82	,02
Passief			-.55	,05			1,75	,43
Assertief			,81	,03			2,31	,39
Lage self-efficacy (1-3)								
Agressief			,24	,43			,78	,70
Passief			,13	,54			-.89	,60
Assertief			,12	,68			3,71	,11
Responsselectie (agressief = ref, 0-1)								
Passief			-2,70	,00			-9,52	,05
Assertief			-2,70	,00			-7,62	,09
Ontbrekend ¹⁾			18,05	1,00			-6,44	,19
<i>Orgeslagen informatie</i>								
Negatief mensbeeld (1-3)			,59	,00			4,65	,00
<i>Emoties</i>								
Boos (1-3)			,11	,55			-1,13	,38
Gespannen (1-3)			-,18	,23			-1,22	,28
Constante	-1,84	,11	-,56	,45	-9,30	,33	-16,60	,28
-2 Log likelihood	762,30		671,70					
(Nagelkerke) R ²	,21		,35		,05		,09	

1) Politieambtenaren die de vraag over responsselectie niet hebben ingevuld hebben score 'ontbrekend' gekregen. N = 713.

B5.2 Volledige tabellen van hoofdstuk 4

Tabel B5.2: Multivariate verbanden tussen achtergrondkenmerken, mentale processen en geweldservaringen door middel van lineaire en logistische regressieanalyse (tabel 4.1).

	Model 1			Model 2			Model 1			Model 2		
	B	p	Verbaal	B	p		B	p	Bedreiging	B	p	
Achtergrondkenmerken												
Geslacht (Man=0, Vrouw=1)												
Leeftijd	-,17		,75	-,47			-,48		,16	-,47		,19
Eniciteit (autochtoon=ref, 0-1)	-,03		,51	-,02			-,02		,46	-,02		,61
Allochtoon westers	18,90		1,00	18,64			19,55		1,00	19,58		1,00
Allochtoon niet-westers	19,46		1,00	19,56			19,56		1,00	19,56		1,00
Opleiding (1-5)	-,55		,10	,80			,33		,14	,41		,09
Rang (1-5)	,41		,08	,37			,03		,87	,02		,91
Praktijkervaring	-,02		,59	-,05			,32		,87	,00		,97
Op straat werken	,06		,02	,07			,01		,02	,03		,16
's Nachts werken (1-3)	-,58		,14	,62			,63		,03	,66		,03
In het weekend werken (1-3)	-,30		,58	-,34			,59		,65	-,21		,62
Spanningsbehoefte (7-21)	,06		,43	,05			,60		,58	,03		,61
Slecht in vel zitten (1-3)	,89		,16	,92			,16		,53	,24		,39
Erg vinden – uitscheiden (1-3)	,01		,98	-,08			-,02		,93	,05		,83
Eerder geweld												
Verbaal / Bedreiging	2,47		,00	2,59			1,71		,00	1,69		,00
Mentale processen												
Waarneming												
Vijandige waarneming (0-1)				-,54			,44			,09		,83
Interpretatie												
Vijandige bedoelingen (1-3)				,12			,81			,44		,18
Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)				,06			,80			-,02		,90
Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)				-,13			,55			,06		,63
Keuzeproces												
Negatieve evaluatie (1-3)												
Agressief				,94			,15			,32		,37
Passief				-,84			,16			-,18		,66
Assertief				-,12			,10			-,92		,05
Negatieve uitkomstverwachting (0-1)												
Agressief				-,42			,67			,04		,94
Passief				-,22			,74			-,42		,32
Assertief				1,44			,20			,15		,80
Lage self-efficacy (1-3)												
Agressief				-,52			,60			-,08		,88
Passief				,84			,14			,26		,48
Assertief				,89			,23			,96		,04
Responsselectie (agressief = ref)												
Passief				-,20,03			1,00			-,189		,10
Assertief				-,19,93			1,00			-,181		,09
Opgeslagen informatie												
Negatief mensbeeld (1-3)				,94			,07			,30		,31
Emoties												
Boos (1-3)				,15			,74			-,22		,42
Gespannen (1-3)				-,76			,05			-,44		,05
Constante	-5,56		,05	13,78			1,00			-2,24		,49
-2 Log likelihood	157,83			141,20			311,58			297,41		
Nagelkerke R ²	,41			,49			,31			,36		

	Model 1		Model 2		Model 1		Model 2	
	B	p	Fysiek	B	p	B	p	
Achtergrondkenmerken Geslacht (Man=0, Vrouw=1) Leeftijd Etniciteit (autochtoon=ref, 0-1) Allochtoon westers Allochtoon niet-westers Opleiding (1-5) Rang (1-5) Praktijkervaring Op straat werken 's Nachts werken (1-3) In het weekend werken (1-3) Spanningsbehoefte (7-21) Slecht in val zitten (1-3) Erg vinden – uitscheiden (1-3) Eerder geweld Fysiek / Frequentie Mentale processen <i>Waarneming</i> Vijandige waarneming (0-1) <i>Interpretatie</i> Vijandige bedoelingen (1-3) Positieve toekomst toeschrijven aan zichzelf (3-9) Negatieve toekomst toeschrijven aan zichzelf (3-9) <i>Keuzeprocess</i> Negatieve evaluatie (1-3) Agressief Passief Assertief Negatieve uitkomstverwachting (0-1) Agressief Passief Assertief Lage self-efficacy (1-3) Agressief Passief Assertief Responsselectie (agressief = ref, 0-1) Passief Assertief <i>Opgeslagen informatie</i> Negatief mensbeeld (1-3) <i>Emoties</i> Boos (1-3) Gespannen (1-3) Constante -2 Log likelihood (Nagelkerke) R ² N = 309.								

B5.3 Volledige tabellen van hoofdstuk 5

Tabel B5.3: Verbanden tussen geweldservaringen en mentale processen door middel van lineaire en logistische regressieanalyse (tabel 5.1)

	<i>B</i>	<i>p</i>	<i>-2 log likeli- hood</i>	<i>(Nagelkerke) R²</i>
Vijandige waarneming (0-1)				
Verbaal geweld (0-1)	,47	,36	188,08	,16
Bedreiging (0-1)	,62	,14	186,74	,17
Fysiek geweld (0-1)	,31	,47	188,37	,16
Frequentie van geweld	,05	,07	182,18	,20
Vijandige bedoelingen (1-3)				
Verbaal geweld (0-1)	,01	,88		,39
Bedreiging (0-1)	,13	,02		,40
Fysiek geweld (0-1)	,10	,10		,40
Frequentie van geweld	,00	,86		,39
Positieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)				
Verbaal geweld (0-1)	,03	,89		,19
Bedreiging (0-1)	,04	,79		,19
Fysiek geweld (0-1)	,02	,91		,19
Frequentie van geweld	-,00	,58		,19
Negatieve uitkomst toeschrijven aan zichzelf (3-9)				
Verbaal geweld (0-1)	,14	,54		,14
Bedreiging (0-1)	-,23	,18		,14
Fysiek geweld (0-1)	-,21	,23		,14
Frequentie van geweld	,00	,91		,14
Negatieve evaluatie (1-3) - Agressief				
Verbaal geweld (0-1)	-,10	,23		,24
Bedreiging (0-1)	-,08	,20		,24
Fysiek geweld (0-1)	-,09	,17		,24
Frequentie van geweld	,00	,73		,24
Negatieve evaluatie (1-3) - Passief				
Verbaal geweld (0-1)	,13	,22		,57
Bedreiging (0-1)	-,10	,19		,57
Fysiek geweld (0-1)	-,02	,83		,56
Frequentie van geweld	,00	,09		,57
Negatieve evaluatie (1-3) - Assertief				
Verbaal geweld (0-1)	,04	,61		,24
Bedreiging (0-1)	-,01	,89		,24
Fysiek geweld (0-1)	,02	,77		,24
Frequentie van geweld	,00	,30		,25
Negatieve uitkomstverwachting (0-1) - Agressief				
Verbaal geweld (0-1)	-1,22	,17	148,25	,22
Bedreiging (0-1)	-,71	,19	148,82	,21
Fysiek geweld (0-1)	-,81	,18	148,06	,21
Frequentie van geweld	-,01	,23	148,76	,21
Negatieve uitkomstverwachting (0-1) - Passief				
Verbaal geweld (0-1)	,21	,66	300,29	,37
Bedreiging (0-1)	-,19	,58	300,18	,37
Fysiek geweld (0-1)	,06	,87	300,46	,37
Frequentie van geweld	,00	,80	300,43	,37
Negatieve uitkomstverwachting (0-1) - Assertief				
Verbaal geweld (0-1)	-,05	,95	183,24	,25
Bedreiging (0-1)	-,03	,96	183,24	,25
Fysiek geweld (0-1)	,62	,25	181,85	,26
Frequentie van geweld	,01	,51	182,84	,25
Lage self-efficacy (1-3) - Agressief				
Verbaal geweld (0-1)	-,13	,08		,21
Bedreiging (0-1)	,03	,61		,20
Fysiek geweld (0-1)	-,06	,30		,20
Frequentie van geweld	-,00	,51		,20
Lage self-efficacy (1-3) - Passief				
Verbaal geweld (0-1)	,07	,56		,55
Bedreiging (0-1)	-,13	,12		,56
Fysiek geweld (0-1)	-,11	,18		,56
Frequentie van geweld	,00	,03		,56
Lage self-efficacy (1-3) - Assertief				
Verbaal geweld (0-1)	,02	,79		,18
Bedreiging (0-1)	,07	,30		,19
Fysiek geweld (0-1)	,04	,53		,18

	<i>B</i>	<i>p</i>	<i>-2 log likeli- hood</i>	<i>(Nagelkerke) R²</i>
Frequentie van geweld	,00	,18		,19
Responsselectie (agressief = ref) – Passief ⁵				
Verbaal geweld (0-1)	-11,23	,97	330,40	,44
Bedreiging (0-1)	-,55	,63	333,67	,44
Fysiek geweld (0-1)	-,78	,60	333,76	,43
Frequentie van geweld	-,03	,16	328,38	,45
Responsselectie (agressief = ref) – Assertief ⁵				
Verbaal geweld (0-1)	-11,35	,97	330,40	,44
Bedreiging (0-1)	-,54	,63	333,67	,44
Fysiek geweld (0-1)	-,80	,58	333,76	,43
Frequentie van geweld	-,02	,24	328,38	,45
Responsselectie (agressief = ref) – Ontbrekend ⁵				
Verbaal geweld (0-1)	1,50	1,00	330,40	,44
Bedreiging (0-1)	,37	,79	333,67	,44
Fysiek geweld (0-1)	,07	,97	333,76	,43
Frequentie van geweld	,00	,94	328,38	,45
Negatief mensbeeld (1-3)				
Verbaal geweld (0-1)	,11	,22		,28
Bedreiging (0-1)	,07	,26		,27
Fysiek geweld (0-1)	,06	,34		,27
Frequentie van geweld	,00	,05		,28
Boos (1-3)				
Verbaal geweld (0-1)	-,07	,45		,35
Bedreiging (0-1)	,02	,79		,35
Fysiek geweld (0-1)	-,02	,82		,35
Frequentie van geweld	,00	,68		,35
Gespannen (1-3)				
Verbaal geweld (0-1)	-,08	,42		,38
Bedreiging (0-1)	,11	,14		,39
Fysiek geweld (0-1)	,09	,24		,38
Frequentie van geweld	,00	,01		,40

In deze analyses is gecontroleerd voor achtergrondkenmerken, het eerdere mentale proces, emoties en mensbeeld.
N = 309.

5 Omdat door de vele variabelen deze verbanden niet juist geschat konden worden, zijn voor deze analyses minder controle-variabelen gebruikt (zonder: 's nachts werken, spanningsbehoefte en het erg vinden van een negatieve uitkomst).

Leden Redactieraad Programma Politie & Wetenschap

Voorzitter prof. dr. H.G. van de Bunt
Hoogleraar Criminologie
Erasmus Universiteit Rotterdam

Leden mr. drs. C. Bangma
Districtschef Flevoland-Noord, Politie Eenheid
Midden-Nederland
Lid Commissie Politie & Wetenschap

drs. P. Holla
Hoofd Operatiën/plv. Politiechef Eenheid Noord-Holland

mr. W.M. de Jongste
Projectbegeleider Wetenschappelijk Onderzoek en
Documentatiecentrum
Ministerie van Veiligheid en Justitie

prof. dr. P. van Reenen
Van Reenen-Russel Consultancy b.v.
Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM)
Universiteit Utrecht

Secretariaat Programmabureau Politie & Wetenschap
Politieacademie
Arnhemseweg 348
7334 AC Apeldoorn

Postbus 834
7301 BB Apeldoorn
www.politieenwetenschap.nl

Uitgaven in de reeks Politiewetenschap

1. **Kerntaken van de politie. Een inventarisatie van heersende opvattingen**
C.D. van der Vijver, A.J. Meershoek & D.F. Slobbe, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2001
2. **Bevoegdheden overd(r)acht. Een onderzoek naar delegatie en mandaat van beheersbevoegdheden in de politiepraktijk**
H.B. Winter & N. Struiksma, Pro Facto B.V., Universiteit Groningen, 2002
3. **Sturing van politie en politiewerk. Een verkennend onderzoek tegen de achtergrond van een veranderende sturingscontext en sturingsstijl**
J. Terpstra, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2002
4. **Woninginbrekers en zware jongens. Daders vanuit het voormalig Joegoslavië aan het woord**
M. van San, E. Snel & R. Boers, Risbo, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2002
5. **Zeg me wie je vrienden zijn. Allochtone jongeren en criminaliteit**
F.M.H.M. Driessen, B.G.M. Völker, H.M. Op den Kamp, A.M.C. Roest & R.J.M. Molenaar, Bureau Driessen, Utrecht, 2002
6. **Op deugdelijke grondslag. Een explorerende studie naar private forensische accountancy**
J. van Wijk, W. Huisman, T. Feuth & H.G. van de Bunt, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2002
7. **Voorbij de dogmatiek. Publiek-private samenwerking in de veiligheidszorg**
A.B. Hoogenboom & E.R. Muller, COT, Den Haag, 2003
8. **Hennepteelt in Nederland. Het probleem van de criminaliteit en haar bestrijding**
F. Bovenkerk, W.I.M. Hogewind, D. Korf & N. Milani, Willem Pompe Instituut, Universiteit Utrecht, 2003
9. **Politiekennis in ontwikkeling. Een onderzoek naar het verzamelen en veredelen van informatie voor het Politie Kennis Net**
I. Bakker & C.D. van der Vijver, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2003
- 10a. **Politie en geweld. Een verkenning van politiereacties op geweldsincidenten in vier Nederlandse regiokorpsen**
C.J.E. In 't Velt, W.Ph. Stol, P.P.H.M. Klerks, H.K.B. Fobler, R.J. van Treeck & M. de Vries, NPA-Politie Onderwijs- en Kenniscentrum, LSOP, Apeldoorn, 2003
- 10b. **Geweldige informatie? Onderzoek naar de informatiehuishouding van geweldsmeldingen bij de politie**
R. van Overbeeke, O. Nauta, A. Beerepoot, S. Flight & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam, 2003

11. **Blauwe Bazen. Het leiderschap van korpschefs**
R.A. Boin, P. 't Hart & E.J. van der Torre, Departement Bestuurskunde, Universiteit Leiden/COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2003
12. **Over de grens. Een verkenning van projecten voor probleemjeugd in Duitsland, Engeland en Zweden**
I. van Leiden, G. Verhagen & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2003
13. **Integriteit in het dagelijkse politiewerk. Mening en ervaringen van politiemensen**
J. Naeyé, L.W.J.C. Huberts, C. van Zweden, V. Busato & B. Berger, Centrum voor Politiewetenschappen, VU Amsterdam, 2004
14. **Politiestraatwerk in Nederland. Noodhulp en gebiedswerk: inhoud, samenhang, verandering en sturing**
W. Ph. Stol, A.Ph. van Wijk, G. Vogel, B. Foederer & L. van Heel, Nederlandse Politieacademie, Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2004
15. **De kern van de taak. Kerncompetenties van de politie als criterium voor de afbakening van kerntaken in de praktijk**
A. Mein, A. Schutte & A. van Sluis, ES&E, Den Haag, 2004
16. **Professionele dienstverlening en georganiseerde criminaliteit. Hedendaagse integriteitsdilemma's van advocaten en notarissen**
F. Lankhorst & J.M. Nelen, Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Sectie Criminologie, Amsterdam, 2004
17. **Paradoxaal Politiebestel. Burgemeesters, Openbaar Ministerie en Politiechefs over de sturing van de politie**
L.W.J.C. Huberts, S. Verberk, K. Lasthuizen & J.H.J. van den Heuvel, Vrije Universiteit Amsterdam/B&A Groep, 's-Gravenhage, 2004
18. **Illegale vuurwapens in Nederland: smokkel en handel**
A.C. Spapens & M.Y. Bruinsma, IVA, Tilburg, 2004
19. **Samenwerking en netwerken in de lokale veiligheidszorg**
J. Terpstra & R. Kouwenhoven, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2004
20. **Uit balans: politie en bestel in de knel. State-of-the-art: bundeling van kennis en inzicht**
H.G. van de Bunt, A.B. Hoogenboom, L.W.J.C. Huberts, E.R. Muller, J. Terpstra, C.D. van der Vijver & C. Wiebrens, 2004
Redactie: G.C.K. Vlek, C. Bangma, C. Loef & E.R. Muller
21. **Politie en media. Feiten, fictie en imagopolitiek**
H. Beunders & E.R. Muller, Erasmus Universiteit Rotterdam/COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Leiden, 2005 (2e druk 2009)

22. **Integriteit van de politie. State-of-the-art: wat we weten op basis van Nederlands onderzoek**
L.W.J.C. Huberts & J. Naeyé, Centrum voor Politie- en Veiligheidswetenschappen/Vrije Universiteit, Amsterdam, 2005
23. **De sociale organisatie van mensensmokkel**
R. Staring, G. Engbersen, H. Moerland, N. de Lange, D. Verburg, E. Vermeulen & A. Weltevrede; m.m.v. E. Heyl, N. Hoek, L. Jacobs, M. Kanis & W. van Vliet, Erasmus Universiteit Rotterdam: Criminologie – Sociologie – Risbo, 2005
24. **In elkaars verlengde? Publieke en private speurders in Nederland en België**
U. Rosenthal, L. Schaap J.C. van Riessen, P. Ponsaers & A.H.S. Verhage, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Universiteit Gent, 2005
25. **De strafrechtelijke rechtshulpverlening van Nederland aan de lidstaten van de Europese Unie. De politieke discussie, het juridische kader, de landelijke organisatie en de feitelijke werking**
C.J.C.F. Fijnaut, A.C. Spapens & D. van Daele, Universiteit van Tilburg, Vakgroep Strafrechtwetenschappen, 2005
26. **Niet zonder slag of stoot. De geweldsbevoegdheid en doorzettingskracht van de Nederlandse politie**
J. Naeyé, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Vrije Universiteit Amsterdam, 2005
27. **Preventief fouilleren. Een analyse van het proces en de externe effecten in tien gemeenten**
E.J. van der Torre & H.B. Ferwerda, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
28. **Zedenmisdriven in Nederland. Aangiften- en verdachtenanalyses op basis van HKS-gegevens**
A.Ph. van Wijk, S.R.F. Mali, R.A.R. Bullens, L. Prins & P.P.H.M. Klerks, Politieacademie Onderzoeksgroep, Apeldoorn, Vrije Universiteit Amsterdam. KLPD, 2005
29. **Groepszedenmisdriven onder minderjarigen. Een analyse van een Rotterdamse casus**
I. van Leiden & J. Jakobs, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
30. **Omgaan met conflictsituaties: op zoek naar goede werkwijzen bij de politie**
O. Adang, N. Kop, H.B. Ferwerda, J. Heijnemans, W. Olde Nordkamp, P. de Paauw & K. van Woerkom, Onderzoeksgroep Politieacademie, Apeldoorn/Advies en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
31. **De strategische analyse van harddrugsscenes. Hoofdpijnen voor politie en beleid**
E.J. van der Torre, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2006
- 32a. **Cijfers en stakeholders. Prestatiesturing en de gevolgen voor de maatschappelijke en politiek-bestuurlijke relaties van de politie**
A. van Sluis, L. Cachet, L. de Jong, C. Nieuwenhuyzen & A. Ringeling, Centre for Local Democracy, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2006

- 32b. **Operationele betrokkenheid. Prestatiesturing en bedrijfsvoering Nederlandse politie**
A.B. Hoogenboom, Nivra-Nyenrode, Breukelen, 2006
- 32c. **Op prestaties gericht. Over de gevolgen van prestatiesturing en prestatieconvenanten voor sturing en uitvoering van het politiewerk**
M.P.C.M. Jochoms, F. van der Laan, W. Landman, P.S. Nijmeijer & A. Sey, Politie-academie, Apeldoorn/Twynstra Gudde, Amersfoort/Universiteit van Amsterdam, 2006
33. **Het nieuwe bedrijfsmatig denken bij de politie. Analyse van een culturele formatie in ontwikkeling**
J. Terpstra & W. Trommel, IPIT Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente 2006
34. **De legitimiteit van de politie onder druk? Beschouwingen over grondslagen en ontwikkelingen van legitimiteit en legitimiteitstoekenning**
Bundel onder redactie van C.D. van der Vijver & G.C.K. Vlek, IPIT Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente/Politie & Wetenschap, 2006
35. **Naar beginselen van behoorlijke politiezorg**
M.J. Dubelaar, E.R. Muller & C.P.M. Cleiren, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universteit Leiden, 2006
- 36a. **Asielmigratie en criminaliteit**
J. de Boom, G. Engbersen & A. Leerkes, Risbo Contractresearch BV/Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2006
- 36b. **Criminaliteitspatronen en criminele carrières van asielzoekers**
M. Althoff & W.J.M. de Haan, m.m.v. S. Miedema, Vakgroep Strafrecht en Criminologie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Groningen, 2006
- 36c. **'Ik probeer alleen maar mijn leven te leven'. Uitgeprocedeerde asielzoekers en criminaliteit**
A. Leerkes, Risbo Contractresearch BV/Erasmus Universiteit, Rotterdam; Amsterdamse School voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek/Universiteit van Amsterdam, Amsterdam, 2006
37. **Positie en expertise van de allochtone politiemedewerker**
J. Broekhuizen, J. Raven & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, Utrecht, 2007
38. **Lokale politiechefs. Het middenkader van de basispolitiezorg**
E. J. van der Torre, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2007
39. **Nog niet verschenen**
40. **Conflict op straat: strijden of mijden? Marokkaanse en Antilliaanse jongeren in interactie met de politie**
N. Kop, Martin Euwema, m.m.v. H.B. Ferwerda, E. Giebels, W. Olde Nordkamp & P. de Paauw, Politieacademie, Apeldoorn, Universiteit Utrecht, 2007

41. **Opsporing onder druk**
C. Liedenbaum & M. Kruijsen, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2008
42. **Symbolen van orde en wanorde. Broken windows policing en de bestrijding van overlast en buurtverval**
B. van Stokkom, Centrum voor Ethiek, Radboud Universiteit Nijmegen, 2008
43. **Verkeershandhaving: prestaties leveren, problemen aanpakken**
G. Meershoek & M. Krommendijk, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2008
44. **De frontlinie van opsporing en handhaving. Stelselmatige bedreigingen door burgers als contrastrategie**
M.J.G. Jacobs, M.Y. Bruinsma & J.W.M.J. van Poppel, IVA Tilburg, 2008
- 45a. **‘Kracht van meer dan geringe betekenis’. Deel A: Politiegeweld in de basispolitiezorg**
R. Bleijendaal, J. Naeyé, P. Chattellon & G. Drenth, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45b. **‘Kracht van meer dan geringe betekenis’. Deel B: Sturing en toetsing van de politieke geweldsbevoegdheid**
G. Drenth, J. Naeyé & R. Bleijendaal, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45c. **Agressie en geweld tegen politiemensen. Beledigen, bedreigen, tegenwerken en vechten**
J. Naeyé & R. Bleijendaal, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45d. **Belediging en bedreiging van politiemensen**
J. Naeyé, m.m.v. M. Bakker & C. Grijsen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2009
- 45e. **Uitgangspunten voor politieoptreden in agressie- en geweldssituaties**
J. Naeyé, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
46. **Wijkagenten en hun dagelijks werk. Een onderzoek naar de uitvoering van gebiedsgebonden politiewerk**
J. Terpstra, 2008
47. **Bijzonder zijn ze allemaal! Vergelijkend onderzoek naar reguliere en bijzondere opsporing**
W. Faber, A.A.A. van Nunen & C. la Roi, Faber Organisatievernieuwing, Oss, 2009
48. **Gouden bergen. Een verkennend onderzoek naar Nigeriaanse 419-fraude: achtergronden, dadenkenmerken en aanpak**
Y.M.M. Schoenmakers, E. de Vries Robbé & A.Ph. van Wijk, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2009
49. **Het betwiste politiebesteding. Een vergelijkend onderzoek naar de ontwikkeling van het politiebesteding in Nederland, België, Denemarken, Duitsland, Engeland & Wales**
A. Cachet, A. van Sluis, Th. Jochoms, A. Sey & A. Ringeling, Erasmus Universiteit Rotterdam/Politieacademie, Apeldoorn/Korps landelijke politiediensten, Driebergen, 2009

50. **Leven met bedreiging. Achtergronden bij aangiften van bedreiging van burgers**
B. Bieleman, W.J.M. de Haan, J.A. Nijboer & N. Tromp, IntraVal & Rijksuniversiteit Groningen, 2010
- 51a. **Het publieke belang bij private preventie. Een economische analyse van inbraakpreventiebeleid**
B.A. Vollaard, TILEC/Universiteit van Tilburg, 2009
- 51b. **Het effect van langdurige opsluiting van veelplegers op de maatschappelijke veiligheid**
B.A. Vollaard, TILEC/Universiteit van Tilburg, 2010
52. **Lokale politiek over politie**
T.B.W.M. van der Torre-Eilert, H. Bergsma & M.J. van Duin, met medewerking van R. Eilert, LokaleZaken, Rotterdam, 2010
53. **Trainen onder stress. Effecten op de schietvaardigheid van politieambtenaren**
R.R.D. Oudejans, A. Nieuwenhuys & G.P.T. Willemsen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
54. **Politie en publiek. Een onderzoek naar de communicatievormen tussen burgers en blauw**
H.J.G. Beunders, M.D. Abraham, A.G. van Dijk & A.J.E. van Hoek, DSP-groep, Amsterdam/Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2011
55. **Managing collective violence around public events: an international comparison**
O.M.J. Adang with cooperation from: S.E. Bierman, E.B. Brown, J. Dietermann, C. Putz, M. Schreiber, R. van der Wal, J. Zeitner, Police Science & Research Programme, Apeldoorn, 2011
56. **Stads- en regioScan in de grootste Brabantse gemeenten. De achtergronden van onveilige GVI-scores**
B.M.W.A. Beke, E.J. van der Torre, M.J. van Duin, COT, Den Haag; LokaleZaken, Rotterdam & Beke Advies, Arnhem, 2011
57. **De mythe ontrafeld? Wat we weten over een goed politieleiderschap**
W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011
58. **Proactief handhaven en gelijk behandelen**
J. Svensson, H. Sollie & S. Saharso, Vakgroep Maatschappelijke Risico's en Veiligheid, Institute of Governance Studies, Universiteit Twente, Enschede, 2011
- 59a. **De sterkte van de arm: feiten en mythes**
J.H. Haagsma, T.M. Rümke, I. Smits, E. van der Veer & C.J. Wiebrens, Andersson Elffers Felix, Utrecht, 2012
- 59b. **Blauw, hier en daar. Onderzoek naar de sterkte van de politie in Nederland, België, Denemarken, Engeland & Wales en Nordrhein-Westfalen**
J.H. Haagsma, I. Smits, H. Waarsing & C.J. Wiebrens, Andersson Elffers Felix, Utrecht, 2012
60. **De nachtdienst 'verlicht'**
M.C.M. Gordijn, Rijksuniversiteit Groningen, 2012

61. **Opsporing Verzocht. Een quasi-experimentele studie naar de bijdrage van het programma Opsporing Verzocht aan de oplossing van delicten**
J.G. van Erp, F. van Gastel & H.D. Webbink, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2012
62. **Jeugdige zedendelinquenten en recidive. Een onderzoek bij jeugdige zedendelinquenten naar de voorspellende waarde van psychiatrische stoornissen en psychosociale problemen voor (zedes)recidive**
C. Boonmann, L.M.C. Nauta-Jansen, L.A. 't Hart-Kerkhoffs, Th.A.H. Doreleijers & R.R.J.M. Vermeiren, VUmc De Bascule, Duivendrecht, 2012
63. **Hoe een angstaas een jokkebrok herkent**
J. Jolij, Rijksuniversiteit Groningen, 2012
64. **Politie en sociale media. Van hype naar onderbouwde keuzen**
A. Meijer, S. Grimmelikhuijsen, D. Fictorie, M. Thaens, P. Siep, Universiteit Utrecht, Center for Public Innovation, Rotterdam, 2013
65. **Wapengebruik. Van inzicht in modus operandi naar een effectieve aanpak**
M.S. de Vries, Universiteit Twente, Enschede, 2013
66. **Politieverhalen. Een etnografie van een belangrijk aspect van politieculturen**
M.J. van Hulst, Tilburg University, Tilburg, 2013
67. **Recherchebazen. Een empirisch onderzoek naar justitieel politieleiderschap**
E.J. van der Torre, M.J. van Duin & E. Bervoets, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
68. **Driehoeken: overleg en verhoudingen. Van lokaal tot nationaal**
E.J. van der Torre & T.B.W.M. van der Torre-Eilert, met medewerking van:
E. Bervoets & D. Keijzer, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
69. **Overvallen vanuit daderperspectief. Situationele aspecten van gewelddadige, niet-gewelddadige en afgeblazen overvallen**
W. Bernasco, M.R. Lindegaard & S. Jacques, NSCR, Amsterdam, 2013